

RES. 7

Ac 111-13

MEDICI

PLYSITANI

FRANCISTANIC

FRANCISTANIC

FRANCISTANIC

FRANCISTANIC

FRANCISTANIC

FRANCISTANIC

FRANCISTANIC

31-11-1A

A M A T I
M E D I C I
L V S I T A N I
P R Æ S T A N T I S S I M I,
C V R A T I O N V M M E D I C I N A L I V M.

Centuria Quarta .

VENETIIS, M. DC. LIII.

Apud Franciscum Storti,
SUPERIORVM PERMISSV.

IN M. A.
MEDICI

EXSTITIT

EXSTITIT

EXSTITIT

EXSTITIT

EXSTITIT M. D. C. L. I.

EXSTITIT

EXSTITIT

A M A T I

M E D I C I

L V S I T A N I

Præstantissimi, Curationum
Medicinalium.

C E N T V R I A Q V A R T A.

*Curatio I. In qua agitur de inflamma-
tione iecinoris, cum tussis, & san-
guinis secreta, alijsque
symptomatibus.*

FILIVS Berosij, doctoris ma-
gnifici, annos natus duode-
cim, studio cum deditus sit,
totus scabiosus est, nunc verò
illi febris continua quædam
superuenit, pro qua leuanda, sanguinis
vnciæ quinque, (cubiti secta vena) extra-
ctæ sunt: & vno vel altero interiecto die,
pharmacum illi ex rhabarbaro infuso, cum
cassie Aegyptiæ flore propinatum. Ca-
terum post ebibitum pharmacum, & con-

uenientem factam euacuationem, vno vel altero interposito die, tussis ingens huic cum sanguinis seratu, & iecinoris dolore superuenit. Nam quando tussiebat, dolor ad iecur respondebat, cum quibus febricitabat, & vrinam albam, & aquosam meiebat, quæ omnia inflammationem iecinoris gibbas partes comprehendentem præcipuè attestabantur. Diximus autem aliàs, iecinoris gibbas partes cum thorace communionem habere, veluti cõcauam cum stomacho, & intestinis, hunc igitur ita malè affectum conspiciens, illico post alui excrementa per clysterem deposita, sanguinem ex ea vena, quæ in ret digitos anularem, & minimum reperit extrahere feci, pondere vnciarum quinque: & Syrupum hunc illi obtulimus, qui habet.

Rec. Syrupi de cichorea simplici vnciam vnã, & mediam, aquarum endiuie, cichorea ana vnciam vnã, & mediam, misce, & bibat. Item iecori hoc applicitum fuit emplastrum.

Recipe Farine hordei vncias tres, santalorum rubeorum vncias duas, rosarum rubearum vnciam vnã, olei rosati vncias tres, cum decocto endiuie, & cichorea misce, fiat emplastrum, & iecori tepidum applicetur, & bis in die innouetur. Victus huic ptisana tantùm erat, semine melonis apparatus: vel amygdalatum optimè concinnatum: potus verò, aqua hordei. A sanguinis missione hic melius habuit, & post quatuor dies à febris immunis videbatur.

tur. Sed pedes illi tumuerè, cum quibus lotium album adhuc excernebatur, quib. de causis syrupum hunc prædicti vice illi dedimus, & emplastrum quoque inutauimus, habet autem syrupus sic.

Recipe Syrupi de cichorea cum rhabarbaro unciam unam, de duabus radicibus unciam mediam, aquarum cichoreæ, endiuia, buglossæ ana unciam unam. Misce, & tepidum bibat. Emplastrum verò ad motum primi vice sic descriptum habet.

Recipe Farine hordei uncias duas, rosarum, absinthij ana unciam unam, lupinorum unciam mediam, chamæmeli unciam unam, & mediam, cum decocto cichoreæ, & absinthij, & chamæmeli, fiat emplastrum: adiectis unc. duabus olei absinthini, & altera rosacei: ijs autem per triduum perseverauit, in quibus vrina aliquantulum iudicare cepit, & tunc prescripto syrupo, rhabarbari, & agarici optimi nouiter in pastam redacti, utriusque scriptulos duos adiecimus: & concinne paratum pharmacum bibendum dedimus: quod parum retinuit, imò id vomuit, sed eo utcunque egressit, & qualia purgari opus erant, purgata sunt. Sed sequenti die, pedes, & crura magis intumuerunt, imò nientula, & testes inflati tunc comparuerunt: de qua re anxij, hinc inde causam scrutabamur. Caterùm oinnia hæc symptomata ex aquæ frigidæ multo potu, quâ illi Æthiopista quædam clam dabat, euenisse assequuti sumus, quâ abnegatâ, breui

sanitatem obtinuit. Porrò post pharmacum prædictum, huic puero pullum in prandio communis petroselini radicibus coctum concedebamus, in cœna verò assum, sed in aurora, ieiuno stomacho confectionis diarhodonis Abbatis rotulum vnum, vel alterum gustabat, ac vt dixi, intra quatuordecim dies pancreaticè habuit.

S C H O L I A.

PERCVRRIT Ætius, ex Galeno, sermone decimo suæ medicinæ cap. 3. iecinoris inflammati exactè notas, & eius curationem, apud quem optimus medicus curiosè legere poterit, nos verò ea tantum signa, & symptomata, quæ in nostro ægrotante notauimus, & percepimus, signauimus: remediaque quibus ipsum sanum reddidimus, memoriæ mandauimus. Caterùm suadet Gal. lib. 7. Methodi medendi, cap. 13. quod ex ventriculo, & iecinore vitiatis, non temerè euacuemus, sed cum cautione id agamus, ne quid virtuti officiamus, qua de re lib. 13. prædicti voluminis, cap. 20. repudiata aloe, in hoc casu aluum ducere mercuriali, aut vrtica, aut carthamo, aut aliquo balium iubet. Item suadet idem, imò in
vni

vniuersa sua doctrina inculcat, quod ieci-
 noris concava pars semper purgari debet
 per intestina, gibba verò per renes, &
 vrinę vias: pro quo axiometate intelligen-
 do, aduertendum duximus, quod vi eius
 prima pars vera est, videlicet, pars con-
 caua iecinoris per intestina expurgari de-
 bet semper: ita altera non semper veri-
 tatem habet, Iecinoris gibba pars per vri-
 nam euacuari debet: quid quando iecinoris
 gibbosa pars, quæ cum vena caua com-
 mercium habet, multo, & vitioso humore
 referta fuerit, tunc per intestina inanitio
 fieri debet: si verò mediocri, per vrinarios
 meatus. Ita autem Gal. ipse hæc à nobis
 intelligenda fore lib. 7. citati voluminis,
 propè finem voluit, inquit. A figura
 verò, indicatio ipsius modi vacuandi ex-
 crementi suggeritur, ad hunc modum:
 ventriculus vomitu deiectioneq; inanitur:
 intestina deiectione tantum, sicuti etiam
 iecinoris caua, Renes verò, & vesica, ac
 iecinoris gibba si multo vitioso humore
 sunt referta, per deiectiones, & pharmaca
 deiectoria (catheterica Græci vocant) ex-
 purgantur: sin mediocri per vrinales
 meatus, Hęc Gal. per quæ dicta lucida
 satis enadunt. Porrò quum inflammatio

iecinoris gibbas parteis occupabat, puer hic vtcunq; egerebat excrementa quidem biliosa. Sed urinam albam, & percolatam meiebat, quæ omnia, quum hæc scribo, contraria in huius fratre puero quinque annorum, noto: cui iccur dolet, & iëtericus fieri incipit, & quæ comedit enomuit, & si ea retinet in ventriculo corrumpuntur, ex quibus ructus fumosi, æstuosiq; caliditatem extraneam arguentes consurgunt, & oboriuntur: illi urina crocea ad nigredinem tendens cernitur. Sed aluus sua sponte non respondet sed balano, aut clysmo irritata, quæ omnia concavas ipsius iecinoris partes affectas esse attestantur, Nam bilis portio, quæ ad intestina derivari solebat, ad gibbas regurgitabat, & inde per urinam pars excernebatur, vnde stercus album euadebat, & à bile tinctum non videbatur: de qua re cum Februarij curationes attigerimus 1553. multa dicemus, Ager verò de quo agimus, Aug. mense agrotavit 1552. Cæterùm ijs iecinorosis, ut mulsæ, & dulcia varia, inimica sunt, quia breui in bilem abeunt, ut meminit Gal. lib. 11. Methodi medendi, cap. 19: ita quæ astringunt multum, ut malum punicum, & malum,

cotoneum, huic præcipue qui phlegmonem aut obstructionem in cavo visceris habet, maxime nocent: ut idem docuit Gal. lib. 13. Methodi medendi capite 14. Porro tradit Gal. citato lib. c. 13. Si iecur phlegmone infestatur, exquisitissimo victu est opus: & sequenti capite, ijs sic affectis, ex cibis ptisanam concedit, ut qua sine morfu deterget: ex pharmacis verò, oxy- mel aqua mistum: qua de causa nos, ut vidistis, dicto ordine puerum hunc guber- navimus. Sed advertendum duximus, quod Gal. lib. 10. Methodi medendi, capite 15. in quo ordinem, quo ægrotantes nu- triendi sunt, prosequitur, Inquit, Vnaque salus pleuriticis, tum peripneumoniacis, adde etiam synanchicis, id est, qui angina laborant, est ipsum virium robur, non secus verò, & quibus vel iecur, vel ven- triculum phlegmone obsidet. Nam quod ad phlegmonem, qua in ijs est partibus spectat, minimè planè est cibandum, quoad virium infirmitatem utique sæpè. Ita necessario aut vires resolventur aut phleg- mone augetur, Quibus in verbis suadet Galenus, quando phlegmone prædicta obsidet membra, & æger viribus constans est, tunc morbus vincitur: quia æger ipse

absque pleniori victu naturam impediente, perdurare potest, unde natura tota circa morbum intenta eum facile vincit, & aeger liberatur: rectè igitur ijs sic affectis robur virium, unicam salutem proditum est: Nam si cum prædictis affectionibus vires imbecilles esse contingat, aegri maiori ex parte succumbunt, & moriuntur: quia cum imbecilles sint, cibo refici postulant, ad quem conficiendum natura diuertitur, & inde morbus tanquam actor absque reo, veluti solus litigans breuè vincit, & ægrum in perniciem trahit. Porro tamen si Gal. promiscuè citato loco de phlegmone varias partes corporis occupante loquatur 11. tamen lib. prædicti vol. cap. 17. in quo eos, qui cataplasmat. relaxantibus, & balneo ante vniuersalem corporis purgationem vtuntur, redarguit: suadet tenuiori victu cibandos esse eos, qui iecinoris, & ventriculi phlegmone laborant, quàm qui pectoris inflammationibus, & vitijs cruciantur: ita enim citato loco ait: Neque enim sicut in iecinore, & ventriculo: ita hic quoque, hoc est pectoris phlegmone, tenuissimo victu est vtendum: in illis namque alimentum concoquitur, metusque est ne ipsis phlegmone

laborantibus, neque nutrimentum ritè concoquatur, & phlegmone augeatur: in petus verò tantum alimenti iam concocti peruenit, quantum vni ipsi particulae nutriendae satisfaciat.

Curatio ij. In qua agitur de febre continua, cum symptomatibus grauibus.

DANIEL Codutus vir sexaginta natus annos, optima temperatura, & compositione præditus: quum varijs negotijs, & curis implicatus esset, de renum dolore conqueri coepit, caput parim dolebat, sed non sitiebat, neq; febrem se pati percipiebat, secundo die bolum sequentem deglutiuit, qui habet.

Recipe Pulpa cassiae nouiter extracta vnciam vnã, diasebesten drachmas tres, misce & saccharo excipiantur, & fiat bolus, quem duas horas ante cibum capiat, quo alius optimè respondit. Vesperi verò per vniuersum eius corpus calor intensus percipiebatur, quæ & ipse sentiebat, maximo eum colli, & capitis dextræ partis dolore, tunc in nocte clyster hic iniectus est illi.

Recipe Aquæ hordei libram vnã, & mediam, olei rosati, violacei ana vncias duas, cassia extracta vnciam vnã, vitelli oui numero vnum, sacchari rubri vnciam vnã, salis drachmam vnã, misce fiat clyster, quo multa quoque euacuata sunt,

tunc in aurora renum dolor leuatus fuit, & capitis dolor oxyrhodino applicito euauit. Sed lingua sicca, & arida tunc apparuit, quæ sæpe canna curua abstergebatur, & psilij semine humectabatur, sed febris tunc iam intensa palam apparebat, ac ideo sanguinis missio per venæ basilicæ sectionem, in brachij curuatura, ad vnc. septem facta fuit, à qua illico syrupum hunc ebibit.

Recipe Syrupi de succo acetosa, de endiuiâ, de buglossa ana unciam mediam, aquarum lactucæ, endiuie, acetosa, buglosse ana unciam unam, misce fiat syrupus, & cum albo qui clarificetur, & pauculo puluere santalorum curinorum aromatizetur, & frigidum bibat instante canicula, in qua syrupos frigidos febricitantibus concedimus, quemadmodum Galenus suas solebat potiones febricitantibus, & languentibus impartiri. Quarto verò, & quinto die sic satis ager habebat, sexto pharvacum hoc ebibit.

Recipe Foliorum endiuie, lactucæ, cichoreæ ana pugillum medium, florum borraginis, buglossi, violarum ana drachmas duas, seminis acetosa, lactucæ ana drachmam unam, & mediam, tamarindorum unciam mediam, prunorum pinguinum numero decem, omnia in libra una aqua fontis ad ignem fiat decoctio sufficiens, & coletur, tunc.

Recipe Prædicti decocti uncias quinque, quibus adde manna electa, & pinguis un-

*cias duas, rhabarbari optimi drachmam
 unam, & mediam, diacatholiconis drach-
 mas tres, diaphiniconis drachmam unam,
 pulueris nostri contra vermes scriptulum
 unum: misce, & fiat haustus vnus: quem
 in aurora bibat, & desuper per horam
 vnam, vel alteram dormiat: hoc verò
 multa per superiora, & inferiora purgauit.
 Septimò sanguinis vncie duæ ferè per na-
 res illi effluxere, in fine cuius diei, optimè
 æger iudauit, sed non vt eo febris lenata
 fuerit, quinimò vt antea grauis, & aspera
 relicta est, quam ægrotus hic grauiter fere-
 bat, inò sequentem noctem absq; somno
 cum aliquali delitio transegit: qua de cau-
 sa, ano hirudines duo admotæ sunt, &
 scapulis fixæ cucurbitulæ sicæ: in aurora
 verò ab ingesto saccharo rosaceo, & desu-
 per ebibita aqua hordei, iterum in sudo-
 rem deuenit, & cum quidem priori copio-
 siorem, à quo neque febris quoque immi-
 nuta fuit, sed in idem perseverabat, cum
 quibus virtus constabat, & in vrina hypo-
 stasis apparebat. Decimo ex se sexies eges-
 sit biliosa omnia, liquida, fœtida, putrida,
 tunc pulsus facti sunt parui, & frequentes,
 vt homo tunc vita periclitaretur. Sed ve-
 sperti facies reddita est bona, & pulsus bo-
 nis, & appetitus bonus. Vndecimo vrina
 subalbida apparuit, & nocte antea non
 dormiuerat, inò delirauerat, & bis sua
 spontè egresserat, tunc in gutture vlcera
 conspecta sunt, à quibus delirium ortum
 trahebat. Caterum cum remedijs nece-
 sa-*

farijs, & sæpè à nobis inculcatis, contra
 ea vteremur, breui sanitati restituta fuere,
 & æger ex toto liber: diuersionibus ta-
 men, & frictionibus, pro eo iuuando, no-
 stris monitis assistentes vtebantur. Aer
 frigidus, & humidus arte redditus erat,
 in quo ægrotus hic vigeat, talis qualis à
 Gal. 10. Methodi medendi lib. cap. 8. de-
 sideratur, quem quiuis medicus parare
 nouit, præcipuè aquæ putealis frigidissi-
 mæ irrigationibus: & ex ea paratis fontic-
 culis ex alto currentibus, multis frutici-
 bus, & arborum frigidarum ramis consi-
 tis, tum aquæ rosaceæ, & aceti rosacei ir-
 rorationibus, veluti multis alijs similibus.
 Cibus huic ptisana, vel amygdalatum,
 aut lactucæ cauliculi saccharo confecti,
 aut pruna Damascena, aut cerasa acria
 saccharo incrustata, aut per se ad Solem
 exiccata, prioribus diebus fuerunt. Po-
 stea verò ius pulli lactuca, vel endiuia,
 aut acetosa, vel agresta, alteratum, ex eo
 parata panatella: dein ex pullo paratum
 contusum ptisanæ mistum: cui semina
 frigida, & quandoque albi papaneris, ad
 somnum conciliandum iniiciebantur: de-
 mum carnes ipsæ pullorum in cibi vsu
 illi venerunt. Potus hordeacea, cum iule-
 bo violaceo, aut granatorum vino, per
 totum morbi decursum fuit: à vino verò
 meis monitis semper abstinuit, neque co-
 nisi post morbi vniuersalem declinatio-
 nem vsus est. Caterim, omnia particu-
 laria percurrere, vt lectori tædiosum, ita

ea tantum, quæ nobis satis illi esse videntur, licetis mandamus.

*Curatio III. In qua agitur de quodam quæ
frequentè sternuit.*

CArolus Vecelinus, iuuenis Florentinus, annos natus viginti, ita frequentibus, & assiduis sternutamentis per intervalla dedecoratur, ut non solum ab ipsis sternutamentis graviter molestetur, sed etiam ob ea hominum frequentiam fugiat. Is igitur tantum malum à se rejicere cupiens ad me venit, qui tunc ita multum coram me sternuit, ut morbi sui rationem reddere, etiam si tunc posset, non esset opus. Ego igitur tantum malum, ac vitium, iuvenem dedecorans quum considero, remedium aliquod, quo liber evadat, animo rimor. Sed quum hoc inquito, ecce se mihi offert celebratissima, sed brevis Hippocratis sententia, Aphorismi quinquagesimi secundi, libri septimi Aphorismorum: ubi inquit, Sternutamentum fit ex capite, cerebro calefacto, aut humectata capitis parte inani. Aer enim intus contentus extra erumpit: sonat autem, quoniam per angulum ipsi est exitus. Hippocrates ijs verbis, ut Galenus in enarratione notat, de eo solo sternutamento agit, cuius generationis principium est naturæ motus, spiritum flatulentum ex capite excernere appetentis, & eius duas causas assignat, calorem nimium,

rum, & humorem. Calor autem humorem rarefacit, & in flatus conuertit, quos subinde natura per sternutamentum expellit. Nam humor per se solus in capite contentus, sufficiens non est sternutamentum efficere, vt Galenus sapientissime notat. Calor igitur dissoluens, & in humorem agens, ac ipsum in flatus vertens, sternutamentum facit, vt huic euenit iuueni, natura bilioso, sanguinem crassum admodum habenti: cuius vapores calidi ad caput delati sternutamenta gignunt, à quibus tandem infestatur, angustatur, & perturbatur iuuenis hic, quem vt ab hoc morbo liberaremus, exiecoraria vena brachij dextri, sanguinis uncias sex extrahere fecimus, ac epotis quinque refrigerantibus, & sanguinem alterantibus syrupis, leue quoddam pharmacum illi propinauimus, à quo sequenti die, capite raso, illi emplastrum hoc adiuuere faciebamus. *Recip. Medulla interioris cucurbita pista uncias tres, farine hordei uncias quatuor, portulaca pugillum vnum, oia integra, numero duo, cum oleo rosaceo, & de salice, pauco adiecto aceto: in mortario misce, & fiat emplastrum.* Item per nares oleum hoc attrahebatur. *Recipe Olei rosarum, de cucurbita, de nimpha, ana unc. mediam. Misce, & ex manu naribus attrahat ager, aut per eas inijciantur, quibus, & caput emplastri vice illinire optimum est.* Sed interea hæc fiebant: æger ex nimphæe floribus saccharum paratum

conditum, conseruam dictam, singulis diebus, singulas vncias ieiuno stomacho comedebat, ac optimo victu proposito, sanus intra quindecim dies euasit.

SCHOLIA.

M Eminent Aristotel. problemate 46. libr. 20. quod cum quis paratus ad sternutationem, oculum fricuerit, sternutamentum in totum leuabit, aut saltem minuet, quia flatus in sternutamentum venturus, frictione illa, aut diffatur, aut ad oculum diuertitur. Aetius verò cap. vlt. libri sexti, docet, si ab utraque nasi parte iuxta magnos oculorum angulos venas suas digitis compresseris, sternutationem sedabis. Item scire decet, quod qui coitui sunt dediti, & ab eo per dies aliquot abstinere, & mulierem pulchram contemplantur, aut vident, breui in sternutamenta labuntur: sed sternutamenta hæc coitus facile soluit: hoc enim consilio præmunitus quidam, qui ad principem simul cum vxore stantem accedebat, & sæpè frequenti sternutamento decorabatur, liber euadebat. Paulus Aegineta lib. 3. sue medicine, capit. 24. ubi sternutamentum frequentius est, in-
quit,

quit, medicamento sedari debet: infunditur nardinum, vel rosaceum, vel glycelaum: iamque odorem mouent, sternutamenta sedant, anisum, ocimum, stipulæ contusæ: sed ante hæc omnia, caput desiccandum est smegmatis ex nitro, & pumice factis, vel etiam asclepio vocato utendum: & Constantini sapone, & sale Cappadocico, & similibus. Aetius verò, libri sexti, cap. vltimo, eadem ferè dixit, quibus, & plura alia addidit, sed vterque ocimum redundantes sternutationes sedare fatetur, quibus ex directo Dioscorides lib. 2. de medica materia, cap. 129. contrariatur, cum dicat, ocimum, olfactu per nares attractum, copiosa excitat sternutamenta: potest idem, & ocimi herba: hæc ille, quæ ex directo Paulo, & Aetio contrariantur, Auicenna verò hæc animaduertens, secundo Canonis sui libro cap. De Bedarungi, id est, ocimo, inquit, Ocimum suo odore sternutationes mouet: proinde si sternutamenta à calore aut re pungente euenerint, ocimum sugere decet. Cæterùm, si sternutamenta, à re obstruente originem traxerint, tunc vt medicamento subtiliante, & incidente, ac arcta, & obstructa aperien-

te, vti expedientissimum erit. Cate-
 rum ab obstructione sternutamenta ir-
 ritari posse, verè prodit Auicenna,
 & eius sequaces, præter quas cæ-
 tas causas, sternutamenta varijs alijs
 concitari nouimus, vt si quis pin-
 nis, & festucis nares infistauerit,
 quoniam ex illis narium muscoli ad
 concussionem, & expulsionem stimu-
 lantur: item quando cum tussi spiri-
 tus deorsum veniens ad naris meatus
 pertingit, sternutamentum incitatur:
 id quod fortiter tussientibus quotidie
 euenire percipimus: non minus quæ
 cerebrum plus iusto pungunt, vel ca-
 lesfaciunt, vel quomodolibet irritant,
 sternutamenta prouocant, vt radij so-
 lares, piper, sinapis, euphorbium,
 castoreum, & similia. Porro Isach

Israelita, ne ab hac chorea eli-
 minetur, succum ocimi à
 proprietate sternuta-
 menta sedare

scriptis

mandauit: est autem Isach hic idem

auctor, qui mutato nomine

Aliabas dicitur, vt ex

operibus constat.

Curatio IV. In qua agitur de alopecia: hodie verò, & indubitato morbi Gallici signo.

MV I. I E R nobilis, quæ ad mare habitat, pulchra si qua altera, ingenti febre correpta est, quam per integrum diem passa fuit: sequenti die rauca facta, syr. ex capillo Veneris, & givcirruza ebibit, tertio febris desit, sed paucis alijs interiectis diebus, alopecia, hoc est, capillorum defluvio, vera, & indubitata ad morbum Gallicum via, laborare capit, demum vt morbo Gallico affecta, curata fuit, & ad sanitatem integram reducta. Cæterum, tamen Galenus libro II. De simpl. med. facultatibus, cap. de pinguedine, & adipe, dicat verè esse proditum, vrsinum adipei alopecias curare: quo tamen probatiora medicamenta ipse habebat: nos huic vrsorum adipi, multum pro hoc curando vitio, & pilis gignendis tribuimus: experti enim sumus, inter præcipua huic rei facientia redemia, adipei hunc primum habere.

Curatio V. In qua agitur de febre continua.

IACOBVS Beniunisi, mercator Aulonensis, iuuenis viginti quinque annorum, temperatura sanguineus: hoc eodem tempore quum febre continua corri-

pe-

peretur, & lotium crassum, & rubrum
emitteret, illico illi interna cubiti secta
fuit vena, & sanguinis vnciae octo extra-
cta: in nocte non dormiuit, sed multa
biliosa vomuit: in aurora verò sequentis
diei ad eum reuersus, & febrientem ip-
sum inueni, & vt primò grauatum: tunc
pulsus magnus illi erat, & capitis, & co-
starum grauedo, quibus indicatijs, iterum
totidem sanguinis vncias fauere feci, à qua
sanguinis missione, biliosa vomuit, multa
erocea, & amara: post quæ multum suda-
uit, & à febris immunis mansit: quarto ve-
rò, post syrup. alteratiuum ebibitionem, &
concoctionem in lotio apparentem, &
febris ferè ex toto expulsionem; pharma-
cum hoc propinauimus: & pancreaticè ha-
buit: pharmacum ita habet.

*Recipe Manna electa vnciam unam, &
mediam, syrupi rosati solutiu vnc. duas.
rhabbari optimi drachmam unam, &
mediam, in decocto florum & fructuum
fiat haustus vnus, detur in aurora frigidus,
& desuper paululum dormiat. Cæterum
post horam, pharmacum in totū vomuit,
sed quater egressit, & optinè se valere di-
xit: sequentibus tamen sex diebus sa-
- charum rosacem Neapolita-
- num, ieiunio stomacho co-
- medit, & aquam en-
- diuix stillatitiam
- desuper ebi-
bit.*

*Curatio V I. In qua agitur de vulnere
in capite.*

VOLLIVS Ianio, à quodam milite in capite, magno vulnere spata colubrina, siue undulata dicta, vulneratus fuit: erat autem vulnus magnum capitis lateri inflictum, sed meningens non attingens: sequenti die, præsens ipse, vulnus rasorio acuto secundum longitudinem, veluti altero ex latere secundum crucem adaperit fuit, & pericraneum optimè cum rasorio, tum vnguibus à craneo separatum: tunc vt primo vulnus ipsum oui albo tractatum fuit. Caterùm quarto die craneum scalpro rasorio secundum vulneris longitudinem ad diploen vsque rasum fuit, neque enim ad inferiora, hoc est, ad meningens devenire opus fuit, cum vulnus penetrans non erat, tametsi in similibus semper peruenire securius sit, quod vulnus tunc oleo omphacino curatum est: quo solo quidam per omnia vulneris tempora, quousque coalesceret vti contendebat: sed nos illi obuiam fuimus; ac sequentibus octo, vel decem diebus rosaceo oleo completo, oui vitello adiecto, vulnus curari fecimus: veluti postea mundificante, siue abstergente medicamine, superimposito splenio ex vnguento gratià Dei, aut à betonica dicto, aut aureo chirurgico, & ultimo, ceratum ex betonica ad exsicandas humiditates, & eas abluendas, ac caput roborandum, &

cicatricem inducendam, superimpositum, ad aliquot dies mansit: in quibus ossicula quædam foras exiere: fuere autem curationis omnes dies triginta quinque, sed mente exciderat, quod ex brachio vulnus respiciente, sanguinis uncias quinque, primo die illi extrahi fecimus: simul, quod sexto ex cassia Aegyptiaca bolum purgatorium deglutivit: præbuitis syrupis frigidis, corpus alterantibus, & caput respicientibus, vt rosaceo, de endiuia, buglossa, borragine, & similibus.

*Curatio V II. In qua agitur de
Ictericia absque febre
eueniente.*

PEROTII à Monte sancto filius, annos natus decem, vigente æstu, non præcedente febre, aut morbo aliquo, totus palluit, & ictericus factus est: optimè comedebat, & bibebat, sed oris amaritudinem sentiebat. Hic quum ex syrupo rosaceo solutio dicto uncias tres cum totidem aquæ cichotæ dilutas hiberet, illico sanus euasit: egressit autem optimè: sed quinque sequentibus diebus, ex vnguento fantalino illi iecur illinebatur, & conditum ex acetosa, ieiuno stomacho comedebat, & desuper parum aquæ endiuia bibebat.

Curatio viij. In qua agitur de erysipelate phlegmonoso, faciem fœdante.

VIR ex monte Saranano, iuuenis fortis, & potens erysipelate phlegmonoso vniuersam faciem apprehendente, laborat, ad quem accedens ipse insolitum ruborem illum cum maximo tumore, & faciem fœdante, considero, cum quo, & febriebat, & dolebat, & angorem anxietatemque ferebat: quibus de causis protinus ex externa capitali dicta vena, sanguinis uncias octo extrahere feci, & syrupum hunc ebibere.

Recipe Syrupi nenupharini, de succo acetoso, rosati simplicis ana unciam mediam, aquarum nenupharis, lactuce, portulacæ ana unciam unam. Misce, & eum frigidum bibat, & singulis diebus sequentibus iteret: porrò tenui victus ordine instituto, & abstemio facto ægrotante, ac de alui correspondentia cura habita: supra locum affectum sic primò impositum fuit.

Recipe Succu lactucæ, Umbilici Veneris ana partes aequales, portulacæ partis vnius medium. Misce, & eo pannus lineus imbutus supra locum affectum imponatur, & sæpè innovetur. Sunt autem erysipelati cōuenientia refrigerantia, lib. 14. Methodi medendi à Galeno citata hæc, solanum, semper viuum, portulacæ, umbilicus Veneris, psyllium, altercum, lactuca, intybum,

pa-

palustris lenticula, cerasa ex aqua admodum frigida alterata, & alia similia: quibus tu adde, violariam, folia cucurbitæ, melonis, melongenæ, tam vulgaris quam spinosæ. Verum enim verò erysipeias phlegmonosum, non tantam exposcit pro sui curatione frigiditatem, quantam purum erysipelas, & eò magis faciem occupans, & capitis partem. Periculum namque minatur si ab externis partibus ad internas transmutetur: quod Hippocr. libro sexto Aphorismorum monuit, cum dicit: Erysipelas si ab externis partibus ad internas transmutetur, malum: ab interioribus verò foras, bonum. Animaduertant igitur medici, ne cum erysipelas, membrum externum, & ignobile obsidens, curare conantur, eum ad nobile internum refrigerantibus, & propellentibus medicamentis intempestivè applicitis, retrocedere faciant: frigidis autem, & humidis potissimum erysipelas curati debet: ut Paulus ex Gal. dixit, & nos secunda Centuria memoriæ commendavimus. Quarto die bolum ex electuario à psyllio composito, & catholico, rhabarbaro adiecto, & portiuncula diapheniconis cum saccharo concinnatum deglutivit, & inde melius habere cœpit: tunc verò quum faciei inflammatio mirior reddita esset, ad emplastrum compositum ex farina hordei seminis lini, fœnugræci, adiecto ibisco, & chamæmeli pulvisculo, cum oleo rosæ, & chamæmelino, devenimus: & tandem brevi sanitatem adeptus est.

SCHOLIA.

SANGVINIS missionem Paulus Aegiueta lib. 4. suæ medicinae cap. 12. pro erysipelate curando admittit, Galen. verò eam abnegat, lib. 14. Methodi medendi, tum lib. artis curatiuæ ad Glaucon. veluti varijs alijs suæ doctriinæ locis, quos tu sic concilia: Paulus in erysipelate phlegmonoso faciem, & caput potissimum occupante sanguinis detractiōnem per venæ sectionem admittit, Galen. verò in puro, siue exquisito erysipelate, ab Auicenna spina dicto, eam abnegat; præcipuè sanguinis missionem, quam euacuationam appellamus: nam diuersiuam, ut Gentilis tradit, siue parcam, & retrahentem, non negat, imò liberè admittit, ut Centuria secunda, si rectè teneo, quoque dixi.

Curatio ix. In qua agitur de carbunculo, anthrace dicto, seu, & maligno: palpebram oculi inferiorem præcipuè inficiente.

HVIVS socius, iuuenis fortissimus, obesus, carnosus, & musculosus, carbonem in palpebra inferiori oculi sinistri tunc passus est: adeo sæuum, & truculen-

lentum, vt mihi sæpè alios videnti, admira-
 rationi fuerit, ad hunc igitur tertio die
 accedens, eum sic lecto decumbentem
 comperio: habebat namque (vt dixi) in
 palpebra sinistra pustulam, & eam quidem
 magnam: sub qua crustaceum vlcus ni-
 gricans postea (vt solet) comparuit, quo in
 loco dolor grauis in egram ipsum sæuiens,
 ac si vinculis fortiter particula constringe-
 retur, erat: cum quibus febris, quæ semper
 carbunculum comitari solet, continuò af-
 fligebat. Illico igitur accersito vulnerario,
 ex cephalica vena, in brachij curuatura
 locum affectum respiciente, sanguinis vn-
 cias decem extrahi feci, & vesperi totidè,
 ac supra locum affectum emplastrum hoc
 applicitum fuit.

Recipe Arnoglossi, lentium, panis fur-
nacei singulorum partes equales, in aqua
coquantur, & in mortario parum tracten-
tur: cui adde scabiosa optimè pista alte-
ram partem. Misce, & supra carbonem,
admone. Paulus verò in ijs non venenosis
 carbonibus ex malo punico acido in aceto
 cocto, quoad tabuerit, emplastrum super-
 imponendum iubet: cui postea vt solet sub-
 scripsit Auicenna. Cæterum post admotio-
 nem citati emplastri, adiacentes partes ex
 unguento defensiuo, à bolo Armeniaco di-
 cto, premunitæ sunt, linteolo ex oxycrato
 superimposito. Sequenti die, morbus non
 remittebatur, sed magis vrgebat, qua-
 ratione iterum sanguis ex prædicto loco
 abundè fuit extractus, & locus affectus

profundioribus vulnuseulis scarificatus: ac
 repente marina aqua lauatis, demum, vt
 multa paucis concludam, ita morbus in-
 crebuit, vt hominis caput cum facie
 giganteum fuerit redditum, adeò vt ad
 plures dies non viderit: tunc cauteria
 quinque actualia, hoc est, candente ferra-
 mento illi inposita sunt, duo cultellaria
 dicta, secundum capitis longitudinem ad
 latera sincipitis: alterum rotundum, in
 medio sincipitis, non procul à loco vbi ter-
 minantur capilli, ad cranium vsque pene-
 trans: alterum ad mandibulam affecti loci,
 alterum verò supra ipsum crustosum
 vlcus. Sed ne tibi duriusculum hoc factum
 esse videatur, audi: ex tribus locis in capi-
 te vstis, ichores citrini malignitatem præ-
 se ferentes exiere, vt facilè credere esset,
 huius caput in gangrenam breuè vèturum,
 ni ita præsentaneo hoc remedio vteremur,
 sequenti verò die, & ichores exhibant a-
 quei, citrini, sed caput & cætera membra
 detumesceri cœperunt, quod opus refrige-
 rantibus medicamentis nunquam obtine-
 re potuimus: quanquam vt verum fatea-
 mur, nimis frigida, & constringentia, in
 hoc casu periculosissima sunt remedia,
 quia à membro ignobili exteriori, ad nobi-
 le internum morbi fit regressus: tum etiam
 ob alia quæ Galenus libro decimoquarto
 Methodi medendi, capite decimo mēni-
 nit. Cæterum cum crusta illa piscis modo
 nigricans extitit, neque ex toto eradica-
 ri multis machinamentis fuerit possibile,

scalpello incisorio, ad viam carnem eam
refecare vsque fecimus: ac postea paucis
abstergentibus, & consolidantibus medi-
camentis curati. Fuit autem ferè vniuersa
oculi inferior palpebra amota, oculo ipso
immunè remanente. Plures alios anthraci-
bus malè affectos ægotantes curauimus,
sed qui non ita scuebant carbones, sed
inducias præstabant. Auicennæ consilio,
emplastrum hoc imponi supra ipsos carbo-
nes faciebamus, quod habet.

Recipe Ficuum pinguium exicatorum,
numero octo, fermenti uncias tres, salis
drachmas tres. Omnia pistentur, & fiat
emplastrum, & supra imponatur: vel hoc
aliud, Parisiensib. protritium, & familiare.

Recipe Farinæ triticeæ uncias tres, mel-
lis boni uncias tres, vitelli oui numero
duos, salis drachmas tres. Misce, fiat em-
plastrum: quod, veluti primum descrip-
tum, carbunculos maturat, & rumpit, &
tandem ad medicamentum ex apio vulga-
ri, mundificans dictum, deuenitur: sed, vt
dixi, ij carbunculi leues sunt, in quib. hæc
operantur. Solemus autem nos sæpè cum
primum pustula aut pustulæ sunt disruptæ
supra vlcus crustosum, medicamenta præ-
potentia exiccantia imponere, ab eis quæ
concoquunt, & pus mouent fugiendo, vt
suadet Galenus decimoquarto Methodi
med. cap. 10. quoniam talia medicamenta
particulæ putredinem augent: sunt autem
exiccantia, cataplasinata ex orobi farina,
oxymelite excepta à Galeno libro secun-

do artis curatiuæ ad Glauconem capite
septimo laudatum, aut ex ipsa orobi fari-
na, & lolij, & fabarum cum oxymelite
paratum, vt sequenti capite nono prædicti
voluminis idem Galenus commendat: vel
trochiscus Musæ medici antiquissimi, vel
Andronis, vel Passionis, vel Polyidæ: qui
trochisci, & medicamenta vt rectè supra
imponantur sapa, vel vino dulci, vel oxy-
melite, exquisitissimè triti, ad mediocrem
crassitudinem veluti sordium, reduci de-
bent. In summa, si hæc non conferunt, &
vlcus cum putredine incedit, ad Ægyptia-
cum vnguentum deuenimus: quod si non
iuuat, ad arsenicum, vel calcem viuanam, aut
sandaracham, confugimus: & demum ad
candens ferramentum, semper supra sca-
ras, crustas ab igne contractas, dictas, bu-
tyrum recens, aut pinguedinem porcinaam,
aut ex oui vitello, & pinguedine aliqua
paratum vnguentum: aut ex prædictis, &
malua emplastrum concinnatum impo-
nentes: veluti plura alia, quæ Galenus li-
bro secundo artis curatiuæ ad Glauconem
capite nono citat, & studiosus percurrere
poterit. Cæterum, vt lector trochiscorum
memoratorum descriptiones facilè ha-
beat, placuit subiungere: & eò magis quia
Galenus præcitatæ locis, & varijs alijs eo-
rum multam, & crebram faciat mentio-
nem. Ita igitur apud Galen. libro quinto.
De compositione medicamentorum κα-
τά γέν, horum pastillorum descriptiones
habentur, in quibus adnotandum duxi,
quod

quod in nonnullis codicibus, vice denarij decussatur stella hæc ✱, cuius vice drachma rectè imponitur. Verbi gratia: cytinorum pondo decem, quod est, denarium pondo decem: sed tu claritùs dicas, drachmas decem.

Pastillus Andronis.

Cytinorum, id est, florum maligranati denarium pondo decem. aluminis scissilis denarium pondo quatuor, calcanti, denarium pondo duodecim, myrrha denarium pondo quatuor, thuris, aristolochie, Gallie immatura singulorum denarium pondo octo: & ut Eraclidi Tarentino placet, salis ammoniaci denarium pondo quatuor: passo excipiantur.

Polyidæ sequēs pastillus, sphragis dictus.

Malscorij, id est, corticis maligranati, denarium pondo sex, myrrha denarium pondo octo, aluminis scissilis denarium pondo quinque, thuris denarium pondo quatuor, calcanti denarium pondo trium, felis tartini denarium pondo sex: vino dulci excipiantur. Præter has verò Andronis, & Polyidæ pastillorum descriptiones, Galenus alios quoque pastillos illis tributos, signavit.

Musæ medici antiqui remedium.

Aluminis scissi, aloes, myrrhe, calcanti, pondo denarium sex: croci, crocomagmatis, singulorum pondo denarium trium, citini, pondo denarium quatuor: mulso ex falerno facto assumuntur. Cæterum Galenus citato libro propè finem ad car-

bunculos exquisitissima quæque remedia inuestigans, ita prodit: Carbunculus vlcus est crustam citò cum inflammatione totius partis circumdatæ valida faciens, vt & febres vehementes, & extrema pericula inferat: quare ipsi crustæ valens medicamentum imponere oportet, & exijs, quæ ad nomas supra dictum est, conducere: circumpositas autem partes cataplasmatib. fouere, quæ æqualem vim occupant, vt repellant, & mediocriter refrigerent, & digerant. Verùm de cataplasmat. in proprio loco dictum est: nunc Asclepiadis pharmaca percensebimus.

Ad carbunculos medicamenta ab Asclepiade prodita, medicamentum Massaliota.

Hoc medicamentum ciuitati prodidi, quòd carbunculi abundarent, & multos perderent. Chrysocolle, nitri tosti, lapidistasy, arsenici, sandarache, misyos tosti, chalcitidis, aluminis scissi, diphrygis singulorum denarium pondo quatuor. Trita seorsum omnia simul in vas æreum Cyprium reponimus, dum vsus poscet, imponimus, apprimentes specilli latitudine, donec carbunculus nigrescat: deinde supra ponimus infra scriptum viride, quod ita habet: thuris, eruginis rase, squamæ aris singulorum denary pondo vnius, aluminis scissi obolos quatuor, salis ammoniaci obolos quatuor, cere denarium pondo septem, & obolos quatuor, resinæ pityinæ aride denarium pondo quindecim, olei

veteris heminam unam: arida in sole cum aceto teruntur, quæ liquefieri possunt, liquantur, & immittuntur, ubi rursus contuderis, assumens vitior, apud Demosthenem Massaliotam, qui pharmacum composuit: olei habet duas heminas.

SCHOLIA.

Carbunculus, Græcis ἀρβυζὸς dictus, à sanguine supra modum efferuescente, exassatove fit unde Galen. lib. 3. de differentiis februm, cap. 9. inquit: Si sanguis supra modum affetur, pars quidem eius subtilior ac pinguior omnino in flavam convertitur bilem: quæ autem crassior in atram: quod ex ijs tumoribus, qui carbunculi appellantur, contingit, nam, & in his ex sanguine supra modum efferuescente, ad atræ bilis humorem fit transmutatio: ita autem hec loco accipi volo atræ bilis humorem, ut qui nondum exquisitè in atræ bilis naturam transferit, sed in quodam sit confinio constitutus. Cæterùm carbunculis afflicti, necessario febricitant, & in multa mala incidunt: quo factum est, ut sic afflicti summa diligentia curari debeant, præcipuè evacuatione per sanguinis missionem ex vena quæ directè

locum affectum respicit: & equidem ad animi defectionem vsque, modò nihil ob-
 stet, vt commendat Galen. libris diētis, Methodi medendi, & Artis curatiuæ ad Glauconem. Victus ratio parca sit decet, ad frigidum declinans: veluti syrupi alterantes, ex nimbæa dictus: rosaceus simplex, de cichorea, de acetositate citri, de acetositate limonis, de succo acetosæ, oxy-
 sacchara, syrupus de ribibus, & similes, qui in hoc casu rectè admitti possunt: post quos pharmacum purgatorium vnum, vel alterum damus, secundum virtutis ro-
 bur, & temporis constitutionem. Qui enim tempore pestilenti pullulant carbunculi, ij pestiferi sunt, secum animi deliquium afferentes, cordis tremorem, appetentiæ prostrationem, vomitum, nauseam, febrem pestilentem, & delirium: pro quibus curandis, medici scopus eo dirigi debet, vt virium robur seruetur, & venenum extra mittatur, cum emplastris, tum etiam cucurbitulis, & varijs alijs attrahentibus remedijs. Sed vnum decet aduertere: quod sanguinis missio semper fieri debet ex loco abscessum respiciente, verbi gratia: si in capite aut cervice, vel retro aures tumor fuerit, externa cubiti

vena humeralis, vel cephalica dicta, incidenda est: quod si inflammatio vigeat interius, sub lingua etiam venæ post illas aperiri debent: quod si verò inter medijs partibus à ceruice ad vsque naturalium tumor proruperit, iceoraria, vel communis, si illa non apparuerit, incidi debet: At si malum inguina obsederit, aut loca illis vicina, tunc vena in talo pedis, saphena dicta, præcidi debet: & id magis si mulier fuerit.

Curatio X. In qua agitur de urine suppressione.

PVer illius qui ad hortum propè mutuum habitat, in urinæ omnimodam suppressionem deuenit, adeò vt eius venter tumidus, & eleuatus videretur, ex quibus puer ipse in vitæ periculum incidere: ad quem vocatus ipse, hinc inde inquiri vnde morbus originem fortè trahere potuerit, tandem post longam investigationem inuenio, puerum hunc propè puteum diuersari, & pedes inde ex aqua madefactos contraxisse: quo audito, deprehendo à frigiditate aquæ illius, humorem aliquem inter collum vesicæ, & pudendum contentum, concreuim esse: vnde urinæ exitus impediabatur, quod, & sola frigiditate fieri poterat: non inter-

ueniente humore aliquo . Proinde contra morbum sic ordior .

Recip. Parietariam oleo frixam, & eam calidam ad pectinem superimpone, vel inter anum, & pudenda, urinam enim cit: vel Cepam excavatam accipio, in qua infundito oleum anethinum, vel con. mune, & ad cineres calidos quoad tabescat, finito, & pistam calidam supra predicta loca imponito. Alliorum, & ceparum stellis, minutim incisa, & oleo frixa, ac admota inuat, oleum lilinum idem prestat. Sed puer hic quum multa essent tentata, ex oleo scorpionum inunctus, multa mixxit, & liber euasit. Radix meu oleo cocta, & pectini applicata, urinam pueris unice prouocat, familiaris autem radix meu hodie officinis aromatari totius Italiae est. Qua frixa, & calida frixori latitudine inferiori ventri admota, medici Longobarbi, pro consequenda opera ista, usurpant. Multa, & varia quae opus hoc conficere solent, medicamenta, consultò præmittimus, vt eringij decoctum, tam veri, & aromatici, quam vulgaris, & communis, quod herbarij Itali frequenter vendunt, & ex eo cum inelle idiotæ conditum parant, victui non ingratum, apij varia genera, lithospermon, phalaris herba, & eius semen, hodie milium solis dictum, saxiphraga, sanguis hircinus, lapis Iudaicus: & alia ferè sexcenta, quæ tam per os ebibita, quàm extra applicita, curantur.

*Curatio XI. In qua agitur de pituita
viscida, in ventriculi cavi-
tate congesta.*

M Argarella Scallia mulier biliosa, si qua altera, per interualla multam pituitam viscidam, & tenacem in ventriculi cavitare aggerabat, à qua dolorem, & animi, & corporis perturbationem contrahebat, ad eam igitur ipse vocatus, videns eam ad vomitum pronam, per quem sæpè pituitam hanc emittere solebat, sic ortus sum.

Rec. Seminis raphani, anethi an. unc. i. In libris duabus vini dulcis, fiat decoctio sufficiens, facta colatura, adde agarici boni drachmam mediam, oxymelitis unciam unam, & mediam: Misce, fiat vomitorium: quo multum prædictæ pituitæ euomuit, tunc verò victu in ordinem disposito calido, & sicco, extenuante, & pituitam incidente, syrupos hos illi propinauimus.

R. Oxymelitis simplicis unc. unam, & mediam, decoctionis byssopi, maiorane, seminis anisi unc. tres, misce, & oëties, vel decies ieiuno stomacho bibat, preparata verò, & extenuata materia, holum hunc deglutiuit.

Rec. Specierum hieræ Galeni, agarici optimi ana. drachmam unam, rhabarbari electi scrupulos duos, diapheniconis unc. mediam, cum saccharo misce fiat bolus, detur in aqua, ut decet deglutiendo, quo ut

opus erat, purgata est. Cæterum cum rectius valeret, sed non ex toto morbus eradicatus esset, quia viæ aliquantulum obstructæ videbantur, sic perscripsimus.

R. Radicum apij, fœniculi, petroselini, ruscæ singularum à corde interiori mundatarum unc. mediam, calami aromatici, cinnamomi an. drach. tres, herbarum absinthij, hyssopi, pulegij, origani an. pugillum unum, corticum myrobalanorum chebulorum, emblicorum ana drach. duas, vine passæ unc. duas, seminis anisi, fœniculi an. drachmam unam, & mediam, in libris septem aque fiat decoctio ad consumptionem tertie partis, facta colatura: adde oxymelitis compositi unc. tres, mellis rosacei colati ij unc. duas, Misce fiat apozeuma, vel ut aiunt, iuleb longum, & albimine oui clarificetur, & cum speciebus aromatici rosati aromatizetur, & singulis diebus, in aurora, singulas quinque uncias esusebibat, ex cuius potu humor satis incisus, & extenuatus fuit, & viæ ac meatus satis aperti, & reuerati, tunc catapotia hæc pro eo deponendo, deglutiait.

Recip. Pilularum de hiera cum agarico scrupulos duos, stomachicarum drachmam mediam, diagridij grana tria, cum syrupo de absinthio, formentur pilule quinque, inaurantur, capiat quarta hora ante diem, & dormiat, ijs enim quæ purgari debuerant purgata sunt. Cæterum, exterius ventriculus roborabatur, oleo nardino, vel absinthino, mastichino, de mentha

tha, vel altero ijs simili, per se solo vel
 promatib. misto, adiecto ladano odorife-
 ro, resina, & cera, prout eniplastrum,
 vel vnguentum parare decernebamus.
 Sed elapsis multis diebus, post horum
 vsum, culcitulam ex aromatib. semip'e-
 nam, & serico filo interceptam, ventri-
 culo adinouchat, quam semper ac maxi-
 mum pro stomacho roborando antido-
 tum gestabat, quo in tempore, ieiuno sto-
 macho, conseruam ex floribus roris ma-
 rini, quæ seplasiarijs, dianthos appellatur,
 comedebat, vel ex floribus betonicæ, aut
 saluiæ paratam, quibus omnibus delica-
 tior, & cordialior habetur ea conserua,
 quæ ex floribus arantiorum præparatur,
 quarum conseruarum vice quandoque
 electuarij diapipereonis drachmam vnã,
 vel alteram deglutiebat: aut electuarij de
 cinnamomo, aut diagalangæ, aut diamo-
 fchi, aut gingiberis conditi, aut aromati-
 ci rosati, aut diambtæ, aut diacimini;
 sed cum mulier hæc diues esset, preciosa,
 & sumptuosa medicamenta illi describe-
 bamus: decreueramus autem nos, si ijs
 non rectè valeret, ad thermarum aquas
 eam mittere: quarum vsus Paulus Ægi-
 nera lib.4. suæ medicinæ pro curanda

Elephantiasi meminit. Cæterum,
 cum optimè, & basilicè ijs cita-
 tis habuit, cætera
 respuit.

••

Curatio XII. In qua agitur de fluore muliebri, uteri περιματίσματος, dicto.

HVIVS filia, puella annos nata octodecim, quum eius sororium repentè ex apoplexia mortuum vidisset, illico in syncope lapsa est, pro qua ab hoc tam graui symptomate recuperanda, mulieres assistentes multa machinatae sunt, inter quæ cucurbitulas femoribus applicitæ recensentur. Cæterum, ab hac afflictione lenata puella, intra biduum per uteri os illi sanguis vituidus effluere cœpit, qui succedente tempore multus fluxit, rubricans semper tamen, quem mulieres ob cucurbitulas femoribus affixas originem traxisse contendebant, quia uteri vascula plus iusto laxata erant. Ad hanc igitur vocati nos, ex brachij iecoraria vena, sanguinis uncias sex illi educi illico fecimus, & ad mammas cucurbitulæ sunt affixæ: quia Galeno teste lib. 13. Methodi medendi cap. 19. ad mamillas cucurbitulas imponimus, quum sanguis ex utero profluit, defixo maximè in ipsis communibus pectoris, & uteri vasis, eius ore: & latius libello de cucurbitulis, & renulsione, quæ antea Hippoc. lib. 5. Aphor. aphor. 50. paucis ijs verbis dixerat: Mulieri si vis menstrua cohibere, cucurbitulam quàm maximam ad mammillas appone: neque tantum ijs vsi sumus, sed frictionibus, ligaturis, & auersionibus, à partibus inferioribus ad superiores. Sed quæ

per os sumebat, morbo diuturno facto, & per pharmaca vniuerso corpore repurgato, ea erant quæ lotium ciebant, tum etiã, quæ vini exsiccandi, & constringendi habebant medicamenta: quorum syluam centurijs prioribus, profecuti satis sumus. Sed puella hæc post multa, & varia remedia, quibus per annum integrum vsa est, hoc vno sana est reddita, neque amplius in hanc sædam affectionem recidit: habet autem remedium sic, Oui vitellum recentem aqua rosacea exceptum ieiuno stomacho sorbebat, & intra quindecim dies sana, & libera euasit. Cæterum, album oui prædicta aqua rosacea concussum, ieiuno stomacho ebibitum, non solum ad album fluorem facere, sed gonorrhæam sanare, satis sumus experti, ex quo ab albo fluore socrus Petrusij Bergomatis, annos nata quinquaginta, sanata est: veluti mulier Veneta, quæ ad hortorum portam habitat: sed hæc mastiches parum in albo oui ponebat: plures verò alias ex semine cidoneorum in iure deglutito, sanatas obseruauimus.

SCHOLIA.

DICITUR morbus hic muliebris fluor, aut uteri fluxus, qui multum ab immoderata mensium purgatione differt: vnde Paulus Ægineta doctè admodum libro tertio sue medicina: seorsum
de

de unaquaque dicta affectione agit, ut capite 62. & 63. predicti libri videre quis poterit; est autem muliebris fluor, Paulocitato loco teste, uteri defluxus, per quem vniuersum expurgatur corpus. Vnde Galenus libro sexto de locis affectis, capite quinto, dixit, Muliebris fluor accidit, utero haud quaquam male affecto, quum videlicet vniuersum corpus per ipsum purgatur: in hoc itaque fluore, humor in toto redundans corpore, qui magna ex parte serosus, & aquosus est: interdum etiam candidus aut pallidus; quandoque vero viuidus sanguineus vacuatur, veluti à vena scella extrahi solet: sed tunc ne quaedam in vulua erosio sit excitata, suadet Paulus. Caterùm, ex hoc muliebri fluore Galenus uxorem Boethi curauit, praemissa purgatione, aquam ducente, cum decocto asari, & apij, ut libro de praecognitione legitur.

Curatio xiiij. In qua agitur de symptomatib. ex plenitudine ad vasa dicta, simulque multo semine genitali abundantie, obortis.

HVIVS soror, mulier vidua, iuuenis venusta, & bene compacta, grauationem cum venarum, & aliorum vasculo-

lorum distentione, per vniuersum corpus sentiebat: quæ grauedo, siue pondus, ex repletione, siue plenitudine ad vasa (vt ego puto) eueniebat, quum sanguis sua multitudine, venas, arterias, & cætera vascula distenderet, in altumque attolleret, cum quibus rubor non solitus aderat: ex qua sanguinis multitudine, multum genitalis seminis (vt fieri solet) quoque coaceruabatur: vnde vniuersi corporis pondus, siue grauitas, fastidium, suspiria, anxietas, halyces, & pandiculationes oriebantur: pro quibus deponendis, ex pedis vna, vel altera vena, illi sanguis copiosè extrahabatur, & ea victu parco utebatur, & eo quidem frigido: quin etiam abstemia tunc perseuerabat, & vini vice, frigidam bibebat aquam. Cæterum, quum ad aliquot dies melius haberet, postea in easdem affectiones recidebat, pro quibus penitus tollendis pessi ex mercuriali herba, aut sabina, pulegio, vel origano, aut nepitha, aut antidoto mytridatico, vel thenaca, aut terebenthina parati, ab obstetricibus per os vteri illi immittebantur. Sed cum quoque parum iuuarent, vt nuberet consului: nam

Venerem viduis similibus salubrem esse dixit Galenus, libro Artis medicinalis, cap. 81. sed clarius libro 6. De locis affectis, capite quinto.

SCHOLIA.

EX plenitudine quæ ad vasa dicitur, vniuersa dicta symptomata originem trahebant: vnde scire licet, quod plenitudo duplex dicitur, altera ad vasa, altera verò ad robur, siue vires. Plenitudo ad vasa duplex habetur, quæ in vnam vertitur & pro vna tantum reputari debet: nam altera est, quando humores quatuor ex æquo adaucti sunt: altera verò, quum sanguis solus abundat, quæ cum priori concidit, quum fieri nequit, vt sanguis abundet in venis, quin cæteri humores cum eo quoque crescant: quum igitur sanguis per se, aut humores quatuor ex æquo aducti fuerint, & venas, & arterias distenderint, & eas tumentes fecerint; ruborem insolitum creauerint, & pulsum magnitudinem, & corporis gravitatem induxerint, tunc plenitudinem secundum vasorum capacitatem vigere dicendum est, quæ sanguinis missione copiosa curari solet: Plenitudo ad robur, siue ad vires, ea dicitur, quæ vires prægrauat, vel potius quando virtus non operatur pro obiecti ratione, verbi gratia, contineatur pituita optima in ventriculo iuuenis alicuius, in

pauca quantitate: non eam tamen ventri-
 culi iuuenilis facultas alteratrix, siue
 concoctrix virtus dicta, alterare aut con-
 coquere potest: non quidem pituita ratio-
 ne, quia pauca, & bona, ut facile à quo-
 nis alio mediocriter disposito ventriculo
 alteraretur, & gubernaretur, sed ventri-
 culi potius imbecillitatis causa, unde cla-
 ret plethoram, & cacochymiam, quia
 vires grauant, plenitudines ad vires dici
 posse, non tamen è contra, ut ex exemplo à
 nobis proposito elicitur. Cæterùm, hæc
 plenitudo ad vires sola virium roboratio-
 ne curatur. Cacochymia verò ea dicitur
 plenitudo, quotiescunque vnus humor,
 vel duo, aut tres sua quantitate peccant,
 vnde cacochymia humorum vitium dici-
 tur. Curatur autem cacochymia purga-
 tione humori superanti accommodata. In
 summa, plenitudo aut est in omnibus hu-
 moribus ex æquo, aut in sanguine, & tunc
 plethora vel plenitudo ad vasa dicitur.
 Si verò in vno humore, vel duobus, aut
 tribus fuerit κακοχυμία, id est, humoris
 vitium nuncupatur, ut ex Galeno lib. 4.
 & 13. Meth. medendi, & aphorif. 17. lib.
 secundi Aphorif. & libro de plenitudine
 per difficili, & confuso desumitur. Cate-
 rùm,

rum, ex abundantia ciborum optimorum, sanguinis optimi multitudo, in corpore bene disposito gigni solet, à quo, & seminis genitalis multum oritur; cum semen, genitale sanguinis in succum (glucen dictum) versi portio sit, quod ab vniuerso deciditur corpore, ut libris De semine legitur, & per venas paruas, & minimas ad cauam, & arterias (atrahentibus vasis seminarijs, & testiculis) venit, & per quatuor vasa, duas venas, & eandem arterias ad testiculos derivatur, in quibus calorem, & perfectionem recipit: & inde postea ex epididymide vasa duo nascentia semen ad pudendum efferunt, quæ vasa varicosa, parastatæ appellantur, & iuxta originem testiculum contingunt, non tamen ex eo procreantur. Cæterùm in feminis quatuor quoque vasa reperiuntur, per quæ & alia quomodo ad matricem semen deferatur, legito Gal. lib. De semine secundo, & 14. De usu partium.

*Curatio xiv. In qua agitur de scabis,
& alopecia.*

SI M O N prædictarum frater, iuuenis septemdecim annorum, temperatura sanguineus, hoc eodem tempore caput dolc-

dolebat, & scabiem cum nonnullis papulis patiebatur: non febricitabat, sed quandoque calorem præternaturalem per vniuersum corpus sentiebat: pro quibus leuandis affectionibus, præsens ipse omnia considero, sed magis æstuale tempus, quod tunc maximè vigeat, & in eo à potentibus abstineamus purgationibus monemur: proinde leuioribus quibusdam medicamentis, à nobis tractatus iuuenis, melius habuit. Cæterum, elapsis nonnullis mensibus, hic in capite pustulas passus est, à quo, & capilli defluere cœperunt: cui malo occurrentes nos, considerantes utique iuuenem huic limites morbi Gallici intrasse, illico catapotijs ex nitro Alexandri eum purgauimus, ac nonnullis iteratis decoctis, materiam ad euacuationem parantibus, iterum eum per prædicta ex nitro catapotia purgauimus, ac tandem ad guaiaci decocti potum eum traximus, quo per viginti dies vsus est. Sed antea ut securus ab alopecia euaderet, per apophlegmantia, & ea quæ per nares iniiciuntur medicamenta, caput purgauimus: dein rasura per nouaculam facta, ad applicationem medicamentorum discussoriorum deuenimus: quibus vitiatu humor in cute euacuatur, & ita habet.

Recipe Amygdalarum amararum cum suis corticibus, crematarum radicum caninarum zistarum ana partes æquales, subtiliter puluerizentur, & cum adipe ursino excipiantur, & asperiori linteplo confricta

capite, illine: ijs enim prædicto tempore iuuenis hic sanus euasit, quia affectio hæc non admodum grauis, nec inuerata erat. Galenus verò lib. I. De compos. medic. per loca, contra profluuium capillorum, & pilorum, hoc summoperè laudat remediū, dicens: Hæc quæ sequitur compositio, omnes vi sua præcellit: faciens item ad profluuium capillorum, cum oleo aut unguento dissoluta, facit & ad rarecentes in principio capillos, & in caluitiem prolabentes, estque omnino admirabilis, *Murium domesticorum vstorum partem unā, panniculi ampelini, id est lineæ vsti partem unam, adipis vrsini partem unam, medulla ceruine partem unam, corticis calami partem unam: hæc omnia arida leuigentur, & sufficienti melle admisto, ad crassitudinem mellis redigantur, indeque adeps, & medulla liquefacta addantur, & ybarmacum ipsum in aream pyxidem reponatur: ex eoque alopecia donec capillos producat, defricetur: similiter autem, & proflui capilli quotidie ex eo illinantur.* Cæterum simplicia medicamenta ad alopeciam facientia, hæc præcipua sunt, ex tabella Dioscoridis decerpta, Harundo, iuglans, auellanæ, erina ceus terrestris hippocampus, ranæ, locustæ, adeps, finum, raphanus, beta, cepæ, milium, sinapi, cyclaminus, asphodelus, batrachion, myosotis, nymphæa, cynoglosson, adianton, thapsia, arugo ferri, sandarach, halcyonium, cotes, cinis vngularum caprinarum: quibus nos addimus, a-

pes, muscas, muscerdam, & mel ex quibus confici possunt foimenta, vnguenta, & in-
 unctiões: quibus si medicus rationalis, vt
 decet, ritè, probè, & opportunè vsus fuerit,
 certa salus ægrotantibus eueniet: quia,
 vt nosti, & Galenus ex Herophilo tradit,
 libro sexto de comp. med. secundum loca,
 capite tertio, medicamenta per se nihil
 sunt, & ipsa Dei manus existimantur: ni-
 hil sunt, cum ipsis non rectè, vt decet, me-
 dicus vtitur: & manus Dei existimantur, si
 vt decet, rectè, & suo tempore eisdem
 vtatur.

SCHOLIA.

QUOMODO verò Alopecia, &
 illi similia vitia curari debeant,
 docuit Galenus libro quarto-
 decimo Methodi medendi, quæ pro coro-
 nide ita habent: Porrò quemadmodum in
 sinuosis vlceribus generatio carnis, sic in
 capite, & palpebris productio pilorum,
 opus naturæ existit. Etenim ex succis, qui
 per cutim transpirant, quod limosum est,
 id pilos tum à principio gignit, tum de-
 cetero veluti succrescendo auget: hoc igi-
 tur quoties vel prorsus perijt, vel reddi-
 tum est vitiosum, toties pilos corrumpi est
 necesse. Corruptuntur namque, & stirpes.

Cent. IV. C. ip-

ipsa duplici de causa: aliàs nutriente succo destituta, aliàs non idoneo vsa, ac prorsus perdito quidem eo qui pilos alat succo, calities oritur, eodem vitiato, ophiasis, & alopecia proueniunt. in quibus, & inhibere quod influit, & absumere, & digerere, quod iam occupauit languentem locum, conueniet.

Ergo ceu in vlceribus illis purgationem nocentis succi primùm adbibuisti, eodem modo in pilis ipsis ab hac primùm exordienda curatio est: scilicet aestimato prius cutis colore, cuius cernis corruptos pilos. Nam si is albidior quàm pro naturæ habitu sit, pituitosi humoris purgationem molieris: sin pallidior, eiusmodi bilis purgationem, non secus quàm si nigrior conspicitur, quæ nigram detrahunt bilem offerres. Cum autem iam planè purum expurgatione corpus existimas, eum qui in cute continetur humorem digerentibus medicamentis discuties, sic tamen, ut in his caueas, ne aded calida, acriaque admoueas, ut cutis exaleceretur. Quinetiam ea, quæ valenter siccant, cauere conueniet, ne videlicet cum vitiatò humore vtilem etiam absumas, & cetera quæ multum huic rei faciunt. & consultò præ-

ter-

mittimus: quæ ferè eadem sunt cum ijs
 quæ apud ipsum libro primo de composit.
 med. secundum loca leguntur, cum de alo-
 pecia, caluitio, & ophiasis agit: quo in ca-
 pite adolescentem alopecia laborantem,
 & fungis se rescipientem, à Galeno cura-
 tum, notare est, quum eum in quinq; die-
 bus bis ex hiera cum colocynthide parata
 purgavit, prima purgatione, quatuor ex-
 ea drachmis, in secunda, quinque exhibi-
 tis: cui antea catapotia undecim ex alo-
 composita, ciceris magnitudinem habenti-
 tia, exhibuerat. Caterùm tineam mor-
 bum, Græcorum ophiasim esse quidam
 contentiosè opinabatur: sed rem non ita
 se habere, vel ex hoc satis manifestum
 evadit: quia Galenus ophiasim morbum
 eundem cum alopecia esse, à serpente que
 nomen traxisse, cui pars capitis denudata
 cernitur, ait: Vnde Arabes, & eorum af-
 secta morbum hunc tyriam vocant: quia
 hac voce omnes serpentes, quandoque vi-
 peras intelligunt: ut aliàs secunda Centu-
 cumtheriacos pastillos examinarem, dixi.
 Secundò, quia ophiasis, ut Paulus ait, &
 Celsus primò dixit, ab occipitio incipit: ne-
 que duorum digitorum latitudinem exce-
 dit. Est igitur tinea sic ab Alrabate affe-

Etio dicta, apud Auicennam saphatum, ut Fen septima libri quarti, tractat. tertij, cap. 1. deprehenditur, quæ inter Græcorum achores, & cerias adnumerari debet, unde Mesue in sua praxi, cap. de saphato, remedium ex charta combusta, ex Galeni autoritate citat: quo remedio Galenus achores exulceratos curare solebat, ut proprio capite de achoribus legitur: meminisse tamen oportet, pro tineæ, & ophiassis, & antiquæ alopecie curatione, ne medicus in medicamentorum topicorum calidorum applicatione, plus iusto liberalis sit, quum ex potentibus, & nimis potentia calidis medicamentis cutis aliquando exasperatur, exulceratur, & quodam modo comburitur: ut suadet Galenus, prædicto de comp. med. per loca libro.

Curatio XV. In qua agitur de muliere morbo Gallico olim laborante, & nunc seminarium prædicti morbi habente.

MV L I E R quæ ex Iadera ciuitate apud Dalmatas, Anconam venit, & apud Thomam à Vctula Bergomatem mercatorem agebat, cum iamdiu morbo Gallico laborasset, & nunc obsessa esset, sed cachochymica reperiretur, ut in ea mul-

multam piritam, & alios humores ab ipso morbo Gallico contractos, vigere esset certum, ijs tantum sana intra viginti dies euasit.

Recipe Scobis ligni guaiaci libram mediam, polypodij quercini recentis, & contusi, uncias tres, sena unciam unam, & mediam, corticum myrobalanorum Indorum, chebulorum ana unciam mediam, passerum de Corintho uncias tres: seminis cartami unciam unam, radicum buglossi pugillos duos, seminis fœniculi unciam mediam, in libris decem aqua fiat decoctio secundum artem ad medias, facta colatura, adde sacchari fini libram mediam, & iterum parum ad ignem bulliat, ex quo decocto singulis diebus in aurora ieiuno stomacho, singulas octo uncias bibebat, quobis, & ter in die egerebat: & tandem huius decocti repetitione, ad viginti dies, optimo constituto victus ordine sana euasit, nec alijs medicamentis purgatorijs opus habuit. Cæterum, sequentibus octo diebus, ex roris marini floribus concinnatam confectam, quæ pharmacopolis dianthos dicitur, ieiuno stomacho comedit: & tandem optimè se valere dixit, & Romam profecta est.

***

Curatio xvi. In qua agitur de febre continua.

HALI Tarca, mereator iuuenis, ex Prussia ultra Constantinopolim, ciuitate inelyta, Ancona grauiffimè febricitate cœpit: cui illico fecta fuit vena, & fanguis abundè extractus, deinde fyrupos acetosos ebibebat, & clysteres admittebat: tandem sexto die epoto purgatorio medicamento bene potente, quo multa egeffit, fanns euasit. Huic victus, morbi initio, pullus gallinaceus cucurbita, & agresta conditus erat, potus verò gelida iulebo mista.

Curatio XVII. In qua agitur de mensibus plus iusto fluenibus, & symptomatib. eos consequentibus.

LVNA ex Brudis, mulier vidua, cum consuetum mensium suorum fluxum per triduum haberet, nunc verò vigente æstu ad quindecim dies fluxere: ex quo superfluo fluxu, macilenta, & imbecillis est reddita: ad hæc frigida, & in syncopem sæpè, deueniens. Cæterùm, hæc quam medicamenta non admitteret, neque cucurbitas ad maninas: solo victu optimo, constringendi vim habente, & vini rubri styptici potu, quo nunquam viâ erat, bene sensit, & fluxus restrictus est, ad octo tamen dies priores, vniuersum huius corpus,

pus,

pus ita frigidum factum est, vt eam multis calidis pannis laneis, & varijs alijs machinantis, ad se vix reducere possemus. Timor autem apud me erat, ne hæc in maciem, & extremam siccitatem, quam senectutis heceticam medici appellamus, deuenisset, aut saltem in hydrosem.

SCHOLIA.

QUANTVM periculi adferant menstrua plus iusto profluentia exposuit Hippocrates lib. 5. Aphor. aphor. 56. & 57. dicens, Si in fluore muliebri conuulsio, & animi descectio superueniant malum: item si menstrua immodicè fluunt, morbi accidunt; & si supprimuntur, ex utero morbi eueniunt. Vnde Gal. lib. 2. De facultat. natur. inquit, Siquidem ex diuturnis hæmorrhoidibus retentis, aut immodica vacuatione hominem ad extremam frigiditatem ducentib. notis semel aut bis, sed sæpè iam, a quas inter cutem collectas vidimus. quemadmodum etiam mulieribus tum menstrua purgationis omnimoda cessatio, tum immodica vacuatio, quum scilicet vehementer sanguinis profluuio laborauerint, hydrosem accersuerunt. Libro quoque de malè affectis locis sexto, cap. 5. idem scriptum re-

liquit, quum menses plus iusto fluunt sequi colorem scædum, pedes molli tumore attolli, corpusque vniuersum intumesce-re: & multa alia, quæ Galenus ipse varijs suæ doctrinæ libris inculcat.

Curatio XVIII. In qua agitur de febriciente, qui gelidæ potu sanus euasit.

BLANQVINVS qui ad diuersorium extra urbem agebat, & nunc apud pristinum viam habitat, cum grauissimè febreret, & non quiesceret, & intensissimè sitiret, & cibum non retineret, & aqua illi à medico abnegata esset: ad eum cum peruenissem, & in vrina coctionis notas contemplerer, & aquæ appetentiam inexpugnabilem cum linguæ nigritie, & ariditate notarem, illi gelidam ad satietatem concessi, qua illico vomuit, & postea copiosissimè sudauit, post quem febris ex integro delituit, & æger non amplius sitiuit, inò quæ comedebat, ea retinebat. Cæterum, octauo die, à propinato syrupo rosaceo solutio cum aqua buglossæ, optimè egressit, & tunc ex toto sanus euasit: nonnullis tamen sequentibus diebus, ieiuno stomacho rodosaccharon comedit, & aquam endiuiaæ desuper ebibit, & eius ventriculus oleo cotoneorum inungebatur.

Curatio XIX. In qua agitur de extirpandis excrescentibus in collo vesicæ carunculis.

GALTERIVS Partinopolitanus, vir nobilis, & magnificus, annos natus quadraginta: cum iamdiu gonorrhœam, hoc est seminis profluvium pateretur, & nihil remediorum contra malum inuenisset, in vrinæ aliqualem suppressionem, Ischuriam Græci dicunt, deuenit: quo malo cum grauissimè torqueretur, à me remedium, quo carnicem hunc morbum expelleret, exposcit. Ego verò omnibus paratus, lubens prouinciam suscepi, ac morbum, & eius causas considerans, deprehendo, carunculas, hoc est, carnis excrescentias collo vesicæ, & vrinæ meatui inesse, cum ijs, qui gonorrhœam diuturnam patiuntur, vlcera in prædictis locis serè semper habere soleant, quæ nisi citò curentur, in ipsis spongiosa caro crescit, vt alijs euenire percipimus vlceribus: quæ spongiosa caro quò minus homo liberè meiat, & hymenæo operam det, sua obstructione in causa est: ita enim vrinæ meatus carunculis ijs obstruuntur, vt vrina difficulter excernatur, & non eiaculetur: sed guttatim potiùs destillet, aut in vnam, aut alteram partem diuaticetur, & maximis conatibus, & laboribus reddatur, non sine egerendi cupiditate, vt nostro eueniebat ægrotanti. Nam Doctor Castillius, vir me

Hiercle bonus, & suavis Romæ hoc ve-
 xabatur morbo: qui præter graua tolera-
 ta ab eo symptomata eo tempore, quo lo-
 tium excernebat, hoc vno cruciabatur
 maximiè, quod nisi fortiter pudendi radi-
 cem manu comprimeret, exactè non me-
 ieat, idque magnis angustijs, & pressu-
 ris. Vidimus autem, si rectè tenco, &
 curauimus probum hunc virum Romæ,
 anno millesimo quingentesimo quinquage-
 simo: cum à Iulio tertio summo Pon-
 tifice pro sui salute conuocati essemus.
 Neque ijs tantum exuberantes carnes in
 vesicæ collo, & vrinario meatu esse
 iudicium desumpsimus, sed magis ijs se-
 quentibus: nam apij rursus siue coticu-
 lum amygdalarum dulcium oleo primò in-
 tinctum per vrinarium meatum indidimus,
 quo ad vesicam penetrare non potuimus,
 sed & cerea candela postea id tentauimus,
 prædicto inuncta oleo, sed frustra quoque,
 quia candela plicabatur: tandè ad catheterè
 siue argenteam fistulam deuenimus, quæ ob ca-
 runculas impediens ad vesicam non perueni-
 mus ultra quas absq; saltu, & sanguinis effu-
 sione, siue cerea candelâ, aut specillo, aut ca-
 thetere opus hoc tentemus, progredi pos-
 sibile non est, ijs faciunt hæc quæ caruncu-
 las omnino vrinario meatu hætere expo-
 nunt, videlicet, eo tempore quo vir hic
 hymenæum celebrabat, semen genitale
 non eiaculabatur, sed guttatim potius
 emittebat, ex quibus omnibus facile con-
 iecimus hunc carunculas pati. Cæterum

conijcimus obstructionem hanc à carunculis ortam esse, non verò à lapillo, quia uniformiter ferè vrina in viro isto semper proflebat: nam in ea quæ à lapilli fit obstructione, non semper eo modo vrina redditur, quia aliquando liberè, & copiosè cum ei aculatur vrina repentè supprimitur: lapillo nimirum ipso ex fundo vesicæ in collum eius incidente; eunquæ apprimè obstruente, aliquando verò contratio euenit, vt vrina ex toto suppressa ob lapillum omnimodè obturantem, eo tamen propulsò, vel cathetere, vel specillo, vel cruribus eleuatis, facta concussione, liberè vrina redditur: quæ carunculas patienti, non eueniunt, sed (vt dixi) uniformiter vrina excernitur. Item discernimus carunculam à lapillo, inuromisso cathetere, tactu saltem. Item quia vexante lapillo, ad penis radicem prurigo maximè viget, quæ obstruente caruncula non adest: sed quod nequæ à copiate-nacium, & viscidarum superfluitatibus prædicta obstructio in ægrotante isto euenit, ex hoc fati probatum iri volumus: quia quæ ab illis euenire contingit obstructio, cæteris maior plerunquæ est, adeò vt ex toto supprimitur vrina. Cognito igitur in via morbo, eum deponere, & eradicare omnibus machinamentis tentauimus. Cæterum ne enim hunc extirpare curabamus, alterum de nouo circa eandem partem euocaremus morbum, humores ad eam ruere faciendo, per

pharmacum eos purgare proposuimus :
 ipsis per syrupos cum vijs, & canaliculis
 purgationi facientibus, primò præparatis:
 habent autem syrupi sic.

*Recip. Syrupi de fumo terre unciam i.
 oxymelitis simplicis unc. mediam, aqua-
 rum fumi terre, lupulorum, borraginis ana
 unciam unam, Misce fiat syrupus, capiat
 quinque: post quorum potum, catapotia hæc
 deglutiat. R. Pilularum de fumo terre dra-
 chmā unam, aurearum scrupulum unum,
 diagyridij grana tria, trochiscorum alai-
 daal grana duo, cum syrupo de fumo terre
 formentur pilule quinque, in aurentur, ca-
 piat hora sexta noctis, & dormiat, quibus
 optimè egressit. Soleo tamen ipse ijs sic
 malè affectis li minibus decoctum radi-
 cis sinarum, vel rubi viticosi, quem Hi-
 spani zarzam parrillam vocant, propinare,
 & postea ad curationem particularem
 deuenire. Cæterum post celebratas vni-
 uersales euacuationes, partes urinæ famu-
 lantes, fomentis, & balneis, ac vnguentis
 relaxantibus, & vrinariam fistulam am-
 pliantibus sotæ sunt: quæ ex maluis, bran-
 cha vrsina, anetho, radice althææ, apij, fe-
 niculi, petroselini, & similibus sunt com-
 posita. Porro, ægrotus hic optimo, sed
 renui victus ordine vtebatur: sed potissi-
 mùm quando candela cerato imbuta
 per vrinatum meatum inferebatur, nam
 tunc, & abstentius factus erat, sola hor-
 deacea aqua iulebo mista, contentus. In
 vniuerso quoque huius morbi decursu*

venter semper responderet, si non sua sponte, balano, vel clystere saltem, solliciti fuimus. Ijs autem in ordinem dispositis, ad extirpandas carunculas condescendimus: pro qua conficienda operatione, curatum hoc ad manus erat: & ita habet.

R. Viridis aris, auri pigmenti, vitrioli, aluminis rocha ana uncias duas. Omnia hac aceto acerrimo persusa, inter duos porphyrites lapides quam accuratissime ducantur, in lauoremque tenuissimum reddantur, & soli aestiuale exponantur: hac rursus sic exsiccata aceto affuso ducenda sunt, & lauganda, solique exponenda quo usque puluis subtilissimus euadat, & a medicamentis us omnis prorsus acrimonia exincta sit, quod opus octo dierum spacio conficies: hoc confecto, & parato puluere.

R. Olei rosacei uncias quatuor, lithargyrii unc. duas, ad ignem fiat coctura quousque emplastri modo corpulenti acquirat consistentiam: tunc ab igne deposito, adde predicti pulueris uncias duas, & rudicula, vel spatula misce, & ad ignem omnia tractato, quousque medicamentum duriusculum euadat: ita ut sic candela cerea, vel plumbea virgula hercat, non diffluat, etiam si digitis tractetur: Hoc enim emplastrum huius Lernæi, & Herculei morbi claua existit, quod hymnis cultis, & laudibus varijs decantari meretur: nec solum huic morbo prodest, sed varios alios arcet, & explodit: nam polypos vnicè curat, & extuberantes carnes in aurium

meatibus, & alijs locis repertas vnicè extirpat, & resecat. Præter emplastrum hoc, cereæ candelæ numero viginti quoque in promptu erant, quæ ex alba cera paucula resina terebenthina adiecta, parabantur, longitudinis duodecim digitorum transversorum, crassitudinis verò prout nobis meatus urinarius ferre videbatur: neque enim, ut modò lectores intelligant, candelarum harum crassitudo multum excedit crassitudinem earum candelarum, quæ in cereis tabernis venales habentur, singulæ singulis trientibus, siue quatrinis, aut marobotinis vendantur: à quibus sili suprema pars, qua ignis accenditur, quum eisdem vi volumus, præscinditur, & cuspis digitis, ut decet, adaptatur: nec minus ex plumbo tres, vel quatuor virgulas plumbeas paratas habemus, longitudinis eiusdem qua candelæ cereæ paratæ sunt, & eiusdem crassitudinis, quibus quando caruncula refractaria, & difficilis est, candelarum vice utimur. Ijs enim in ordinem dispositis, candelam ceream unam, vel alteram per circuitum excavatam, eo modo quo fusi in cuspidem, ne fila decidant, excavari solent, ex prædicto emplastro inunctam, per urinarium meatum, ægro tante optimè sedente, immittimus, ac per sex, vel octo dies, singulis diebus una, vel altera, ut decet, immouata candela, continuo æger in urinatio meatu insertam habeat, neque absque ea, nisi meiendi tempore, agat necesse est: quia quo tem-

pore meijt, eam deponit, sed illico vt de-
 cet concinnatam remittit, in qua facilè
 locum affectum, hoc est, vbi caruncula,
 vel carunculae insunt, deprehendimus,
 nam ea pars candela, quae carunculam
 tangit, aliquantulum contunditur, & com-
 primitur. Porro dignoscemus, & carun-
 culas ex toto extirpatas, & absumptas es-
 se, ex tribus, quatuorve signis: primo
 quòd candela iam facilè penetrat, secun-
 do, ex multitudine caruncularum putri-
 darum extra emissarum, & humoris pu-
 rulentum effluentis: tertio ex vrinae eiacula-
 tione: facilè enim, & expedite, copiosè,
 ac recto tramite vrina emittitur (carun-
 culis ipsis absumptis) neque minori facili-
 tate semen genitale emittitur, quibus ad-
 de mordicationem, quam ager ob exulce-
 ratam particulam persentit, septimo au-
 tem die in agrote nostro carunculas defe-
 disse ex praedictis signis manifestissime
 deprehendimus. Extirpatis igitur, ac ex
 toto eradicatis carunculis, per octo se-
 quentes dies nihil per siphonem inserui-
 mus, sola candela crassiuscula sicca, absq;
 alicuius rei inunctione, immissa, contenti:
 nam tametsi carunculae extirpatæ sint, non
 tamen ex toto portiuscula, quae emplastrum
 subterfugiunt, breui illo tempore deponi
 poterunt: sed magis vt exactè excernan-
 tur, longiori indigent tempore; quas ad
 fundum vesicae non sine vlcereum vellica-
 tione, & aegrotantis detrimento, si modo
 per siphonem quid iniecerimus, retroce-
 de-

dere faciemus. Satis igitur septem dierum spatio confectum habere putamus, si carunculas exesas habuerimus: reliquis autem septem plus minus pro egritudinis ratione vrinarium meatum per candelam crassiusculam patefactum habuerimus, per quem vrina abstergendi exiccandique vim habens, liberè, & expeditè exeat, secum caruncularum reliquias nonnullas, vires emplastri subterfugientes, excernès: quod vnum hac in curatione tanquam præcipuum adnotandum decreui: cuius inaduertentia multi illico exesis carunculis, per siphonem liquida abstergentia inserunt, non sine tamen multorum ægrotantium pernicie, vt in scholijs patebit. Elapso igitur hoc tempore, quo, & caruncularum, & crassioris puris effluxus cessauit, ad nonnullorum liquidorum vires abstergendi habentium iniectionem, per siphonem deuenimus: quæ ita habent.

Rec. Hordei integri, non spoliati à cortice pugillos duos, radicis aristolochia rotunda unc. unam, & mediam, plantaginis herba pugillum vnum. In lib. duabus aqua fiat decoctio ad medias, facta colatura, adde mellis rosacei colaticij, unc. 2. misce, & siphone per fistulam vrinariam inyce bis, & ter in die, & virgulam plumbeam, aut candelam ceteam æger remittat, hoc enim decocto absterforio nos vtimur continuè, quo ad sex dies, pro huius ægrotantis abstergendis vlcèribus peruenimus, quod si fortiori opus fuerit, ad aquam Laphranchi

viridem, pro vlceribus exactè abstergèdis, peruenimus: quæ ita habet.

Recipe Aluminis rocha, viridis aris ana unc. mediam, auri pigmenti drach. i. in lib. duabus aquæ fontis, vel plantaginis, fiat coctura ad ignem, quousque semilibra absumatur, & per saccum laneum traiciatur, & coletur: quam aquam camphora alteratam per siphonem in meatum urinarium inycimus, veluti cicatrizans medicamentum post elapsos plures dies, quod ita habet.

R. Cerusa unc. unam, aluminis rocha, lithargiry, ana drach. duas, in aqua cauda equina fiat decoctio ad medias, & per manicam laneam traiciatur, & coletur. Ijs. n. vir hic intra mensem ex toto sanus euasit, veluti Chius homo magnus, & robustus, qui apud domum Dionysij Chij quoque agebat, vt plures alios silentio præteream, quorum nonnullis symptomata curationis tempore superueniunt, videlicet dolor intensissimus, ad quem sequitur rigor insolitus, & febris, aliquando hæmorrhagia, id est, sanguinis profluium, & huiuscemodi varia alia, quibus deposita candela, subuenimus, pro cuiuscuiusque symptomatis ratione. Nam si dolor adest, per siphonem, urinarius meatus colluitur lacte, aut aqua rosacea caphura admista, aut decocto ex semine lini, & fœnugraci, parato, quod si acerrimus dolor ita sit, vt eum pati æger nequeat, tunc ad alterci decoctum deuenimus: aut ad trochiscum ex cyroglossa;
vel

vel opij vnum vel alterum granum dis-
solutum in aqua rosarum, vel decocto ex si-
milibus parato, quo exteriora foueri, opti-
mum quoque est. Si verò hæmorrhagia
fuerit, tunc ad ea quæ leuiter oras vena-
rum compescunt, confugiendum est, vt
albumen oui aqua rosacea optimè concus-
sum, decoctum balaustiorum, cauda equi-
ne, centum nodij, adiecto puluisculo san-
guinis draconis, boli Armeniae, & simi-
lium sanguinem constringentium.

S C H O L I A.

V Ideo mihi opere pretium facturus,
si cum omnium utilitatis, tum
etiam æstimationis nostræ ratione habita:
quid de hac curandi ratione, & vnde
originem habuerit, quam breuissimè ex-
plicuero. Lacuna enim vir medius fidius
suauissimus, & magni in arte medica no-
minis, libellum abhinc triennio Romæ
edidit, in quo diuinas penè laudes huic
extirpandæ carunculae inuento tribuit, &
illius authorem Philippum hominem mi-
hi notissimum facit, & vt est singulari
quodam erga amicos candore, rationem
curationis ab eodem Philippo traditam,
nudis penè verbis, & sicut ab eo accepe-
rat, tradit, nolens quantum ego existimo,
alie-

alieno opere ingeniosus haberi: quare & nonnulla in eadem curatione perpendenda & temperanda mihi sentio, & illud fugitium inuentum ad me quasi postliminio reuersum, mihi ascribendum, sed hoc posterius, primum ergo à me perpendendum, & temperandum in hac caruncularum curatione est, quòd extirpatis ac exesis, ut medico videtur, carunculis, tempore sex vel octo dierum, illico nullo intermedio tempore, ad iniectiõnem collyrii absterforii peruenit: habet autem collyrium ex Philippo sic. R. Centaurij minoris, api, caudæ equinæ ana manip. medium, hordei contusi vnc. i. coquantur in libris duabus aquæ purissimæ, donec media pars absumatur, postea decocto excolato, rhodomelitos, vel mellis centaureæ vncias binas adijcito, & per siphonem iniicito. Est certè remedium hoc optimum, & huic malo apprimè excogitatum. Cæterum quod illico cum post discussis, ac extirpatis carunculas, intra sex, vel octo dies, nullo discurrente postea tempore, per siphonem impellat, non probo, cum inopportunum opus hoc, ut experientia compertum habeo, maximè obsit: & ratio est, quia

caruncularum ramenta nonnulla commo-
 ta, sed non ex toto exesa ab emplastro,
 ad plures dies quàm sex, vel octo, (etiam
 liberè, & expedite vrina fluente) excer-
 nuntur: imò, & crassioris puris quædam
 pars ad plures quoque dies defluit, quo-
 rum exitus per collyrij, & humidorum
 iniectionem impeditur: imò ea ad vesicæ
 fundum retrocedunt, unde symptomata
 graua oriri solent, & mala multa, præ-
 cipue si smegmate ex marmore, & cristal-
 lo parato, pro cicatrizandis vlceribus vsi
 fuerimus, vt inferius dicemus. Igitur sa-
 num consilium fore putamus, si cum cor-
 rosæ carunculæ intra sex, vel septem dies,
 vt nobis videtur, sunt, & ex signis de-
 prebendimus, alios sex dies solius siccæ
 candelæ immissione transegerimus, neque
 ita furibundè ad liquidorum iniectionem
 properabimus, quum earum infusione
 quoquomodo caruncularum, & crassioris
 puris reliquiæ retinentur: quas facili-
 mè vrina extergendi, & siccandi vires ha-
 bens, tempore hoc signato ex toto excer-
 net, & postea iniecta, securius, & me-
 lius munus suum conficiet. Item post ab-
 stersionem, ad ea quæ cicatrizant, vt ra-
 tio postulat, deueniendum est: pro qua

complenda operatione, Lacuna ex Philippo ita agendum suadet, dicens: Ulceribus iam puris redditis, inducetur cicatrix huiusmodi smegmate per siphonem infuso.

R. Aquæ plantaginis, rosaceæ ana vnc. 4. seri lactis caprilli vncias 2. cerusæ vnc. sex, aluminis rochæ, marmoris candidissimi, spodij, cristalli, singulorum drachm. 1. & mediam, caphuræ scriptulum vnum. Arida terantur accuratissimè, cribroque excussa tenuissimo, humidis diligenter misceantur: hoc enim remedium est, quo cicatrices ulceribus Lacuna ex Philippo inducit, sed ut ego ingenuè fatear, medicamentum hoc periculosum admodum est, ut quod ex lapidum pulvere constat, quod cum etiam vesicæ cavitatem ingreditur, difficulter remittitur: imò sæva eo symptomata oriri solent, ut ipse sæpè experientia notavi, præcipuè in Helia quodam mercatore, qui ex Aulone Anconam venit: nam is cum carunculas in urinaria fistula pateretur, & difficulter urinam redderet: imò illi virga curua ob morbum facta esset ut liberis operam dare non posset, per me tractatus intra sex dies, ex em-
pla-

plastro liberè, & directè urinam emitte-
 bat, ut si quando aliàs. . Cæterùm qui-
 dam ex libro medicus, tanquam ex con-
 mentariolis nauta factus, medicamen-
 tum à Lacuna pro ulceribus cicatrizan-
 dis paratum (me absente) iniecit, ex quo,
 cum antea expedite, & rectè post extirpa-
 tionem caruncularum meieret, in omni-
 modam urine suppressionem hominem
 traxit: ex qua intra tres dies mortuus
 est. Caucant igitur medici artem exer-
 centes, ne quid calculosum, aut arenosum,
 lapidosumve per vrinariam fistulam im-
 pellant, cum periculosum admodum sit
 opus hoc, & in perniciem ægrotos trahat:
 si hoc tamen smegmate Lacunæ, vel alio
 simili quis vti vellet, eum primò per ma-
 nicam lancei panni traiectum habeat, sua-
 derem, veluti Laphranci abstersoriam a-
 quam, aut alteram cicatrices inducentem.
 Quod verò ad inuentum attinet, vellem
 sanè, & Philippus ipse, quem nunc Da-
 masci agere intelligo, adesset, profiteretur
 enim ingenuè per quos profecisset: est enim
 homo neque malus, neque ingratus. Is
 Vlissipponi, eo ferè anno quo Tunetum
 vrbs clarissima Cesaris auspicijs subiecta
 est, cum ad me officij causa venisset. (est
 enim

enim ut nemo non nouit) chirurgus rerum
magis experientia, quàm aulhorum le-
tione insignis: meminì cum mihi diceret,
uenisse in eam urbem è regione proxima
virum quendam satis diuitem, qui urinae
stulicido, & ut sibi videbatur, calculo
etiam laborabat: precatus itaque me est,
enixissimè ut hominem adirem. Ego verò
partim amici precibus, partim etiam
compendiolo adductus agrotantem inuiso
adolefcentem annos natum viginti quinque
qui in Africa, & India, multa stipendia
fecerat, is ut milites intemperantes ma-
iori ex parte esse solent, ex promiscua
venere in morbum, quem Gallicum vo-
cant, inciderat, cui malo, seminis etiam
profluuium accesserat, quo biennium in-
tegrum laborauerat: erat tamen robustus
quidam, & militari planè temperie, unde
mihi suspicio incessit, cum calculo non la-
borare, malus enim ille, & carnifex mor-
bus, & vires attenuat, & pallorem indu-
cit, & quoddam quasi uitæ tedium se-
cum affert, imò longè alia symptomata,
præ se fert, per qua ab altero discernitur.
Ratus itaque id quod erat, apij thyrso, &
alijs ut dixi, prius amygdalino oleo inin-
ctis, per vrinarium meatum inmissis, fa-

cile illum carunculis laborare deprehendo, continuoque ad ea remedia quibus ipse Philippus postea Romæ usus, magnam sibi auctoritatem cum maximo quæstu comparauit, descendo, breuique adolescen-
 tem pristinae valetudini restituo. Non est mihi animus Philippum ingrati animi accusare, neque enim ille hoc inficiatur: hoc tamen vnum dolet, quod cum apud viros in re medica illustres, tum apud Lacunam, alterum Hispaniæ Galenum, totum hoc curandi inuentum sibi adscripserit: impudenter me hercule, & vt ingenuè loquar, ingrati: affuere enim curationi nostræ viri me hercule doctissimi, & magnæ apud suos auctoritatis; Ludouicus Munius Coimbraensis, Georgius Henricus Vlissiponensis, medici, & philosophi nobilissimi, Manuel Lindus, astrorum cognitione florentissimus. Et ne ego in idem cum Philippo vitium incidisse videar, fateor Salmanticæ cum agerem, ab Aldereto medico clarissimo, & præceptore meo doctissimo, id curandi genus accepisse: sicut alia per multa, quæ me hercule vt magna, ita apud me maximo in precio, & sunt, & habentur.

*Curatio X X. In qua agitur de cerea
candela, per urinariam fistulam
immissa, & intus ma-
nente.*

ANDREAS Musca, propola An-
conitanus, quum iam diu ob lapil-
los à renibus decedentes, in urinarij me-
tus ulcerationes deueniret, & consequen-
ter in carnis excrescentias leuiore, non
ita facilè neque expeditè, vt decebat, me-
iebat. Caterùm hic vt tantum malum
fingeret, lotium liberè, & expeditè redde-
ret per ceream candelam curabat, at cum
semel per urinariam fistulam solitam can-
delam ceream albam inmitteret, neque
filo alligatam, aut portiunculam eius foris
relinqueret, factum est, vt ex toto candela
delituerit, & intus maneret, neque ad tres
vel quatuor dies, eam extrahere fuerit pos-
sibile, ad fundum autem vesicæ tota plica-
ta ipsa candela descendit, ex qua magnum
grauamen, & nocumentum intus sentie-
bat, pro qua extrahenda, ex argento subti-
les quasdam forcipes, ad rostri gruini figu-
ram, & formam parare fecimus, quibus
nihil profecimus, cum longitudinis maio-
ris, utpote ad minus quindecim digitorum
transuersorum essent, opus erat. Decet
autem catheteres varij sint parati, alter
quindecim digitorum transuersorum, ma-
gnis viris de seruiens, alter duodecim digi-
torum, minimus nouem, sed faminis ac-

commodatus catheter, sic haberi debet, maior nouem digitorum, minor sex tantum. Item incurui sint catheteres ij decet, potissimum uiris seruientes: quia uiris magis intorquetur vesicæ collum. Ægrotus autem hic, quum uir corpore magnus sit, ea suprema longitudine quindecim suorum digitorum transversorum, forcipes ut vesicæ collum attingerent, opus habebat. Ceterum, cum ægrotus hic nihil per forcipes proficeret, commendauit ut chirurgus per anum digitum medium manus mitteret, ac paulatim ex vesica candelam comprimendo extra mitteret, eo solito more, quo faciunt ij, qui lapillos ex vesica detrudere solent, ut eos in inguine, scapello incisorio primò emissario facto, extrahant. Hoc enim coadiumento, intra triduum, cera ex candela liquefacta est, ut ea, & ellychnium liberè cum urina exierint, & tunc æger liber euasit.

*Curatio XXI. In qua agitur de
causela in propinando
pharmaco.*

VIRGO delicata puella Recinensis cum febreret, & nullum per os admitteret medicamentum purgatorium, ecce illi iuleb saltem ebiberet offero, cui proprijs manibus, pro suo arbitrio aquam frigidam misceret quoque inculco. Illa uerò annuens, iuleb uice illico à pharmacopola syrupi rosati solutiui uncias quatuor

tuor afferre iussi, cui illa aquam infudit,
& ebibit, ac octies, vel decies egressit: &
sanata est.

*Curatio XXXI. In qua agitur de puero
detento symptomate epileptico, & po-
stea in paralyfim brachij, &
cruris dextri devenisse.*

FILIVS Petrutij, Bergomatis mer-
caioris, annos natus tres, cum bene
valeret, repente epileptico symptomate
cruciatu est: nani oculos extra promi-
nentes, & immobiles habebat, os distor-
tum, dentes claviculatos, ut intra eos co-
cleare ligneum mittere, ad anhelitum fa-
cilitandum, & spumam, & humiditates
extra mittendas per os, perdifficile fue-
rit. Ad hæc manus, & pedestrementes,
cum quibus pulsus non apparebant, præ-
sertim in brachialibus, & spumam ad os
non referebat. Perduravit autem paro-
xyfinus hic ad horas quinque, in quo per-
durante, hæc machinata sunt; Primò
indito balneo, brachiorum, & crurum
frictiones, & eorum ligaturæ pro corpu-
sculi ratione, sunt adhibitæ: dein caput,
collum, tempora, cervix, & pectus, o'co
rutacco fota sunt, superaddita lana suc-
cida, ut à pecude mactata carpitur: qui-
bus membris quoque ruta pista magno
inuamento superponitur. Cæterum igno-
rant, & tamquam parum in anatomia
exerciti delirant, qui in hoc morbo, ad

nuchiam tantum localia remedia admo-
uent, toto capite, & thorace spretis: sed
per os, piper oxymelite scillino exceptum
penna mittebatur, veluti per nares, ad
sternutamentum euocandum, adiecta
quoq; castorei portuincii a. At quum pa-
roxylinus perseveraret, & remedijs morb.
reniteretur, cucurbitulas duas scapulis, &
totidem ad nares, vulnusculis scarificata
cute, affigi fecimus: & medicamentum hoc
per os iniecit. *R. Pulveris seminis pao-
nia, rad. paeon. an. drach. med. bei zuini ni-
gri scrupulos duos. Omnia accuratissime
pistentur: & uncijs tribus aquae maioranae,
& altera syrupi de betonica excipiantur,
& fiat potus, quem paulatim, ac per inter-
vallaper os inyciant: quo, & balanulo sub-
dito, multa egressit. Tandem post quinque
horas paroxylinus quieuit, cui febris ma-
dida, hoc est, cum sudore superuenit, quae
per totam noctem duravit: sequenti vero
die, pueri brachium dextrum, & ipsum
crus paralyti affecta esse visa sunt, cum
quibus puer quoque timebat, & quasi ab
umbra detineri videbatur, pro quib. cu-
randis affectionibus sic orsus sum.*

*Rec. Syrupi de betonica, stachados, ana
unciam mediam, aquarum maioranae, ori-
gani ana unciam unam. Misce, fiat sy-
rupus, quem tepidum capiat in aurora:
ebibebat autem puer hic optimè ea quae
illi ebibenda offerebamus. At interim
dum syrupos bibebat, crus, & brachium,
oleo vulpino, & liliorum alborum inun-*

gebantur: quin super addita lana succida
 fasciabantur: post aliquot verò dies, leue
 hoc pharmacum puero dedimus.

*Recip. Agarici optimi drachmam 1.
 gingiberis grana quinque, sales ammoniaci
 grana duo, rhabarbari electi drachm.
 mediam: omnia subtiliter pulverizentur,
 & linco subtili, & raro excepta, in un-
 cia vna, & media oxymelitis per noctem
 infusa maneant: & in aurora optime di-
 gnis comprimantur, vt medicamentorum
 vis in oxymel abeat: cui oxymeliti adde,
 iuris pulli gallinacei semi scutulam, cin-
 namomi parum: misce, fiat potus: propi-
 netur vt decet, & desuper parum dormiat.
 Hoc verò pharimaco puer optimè egressit,
 & nocte sequenti alacriter se habuit, quod
 parentes, & familiares in bonum reiece-
 runt: id euenisse asseuerantes, ob depul-
 sum humorem corpus antea infestantem.
 Deinceps verò brachium, & crus proprio
 motu destituta, per integrum mensem,
 ex vnguento de bdellio, cuius descriptio-
 nem inferius leges, sinungebantur, & la-
 na succida cooperiebantur, non nisi ex
 trochiscis ex aromatibus, & myrrha vera,
 & similibus paratis, primò suffitis, quin,
 & vniuersum caput cum spina ex oleo
 costino, & de piperibus fouebantur: quib.
 remedijs, intra quadraginta dies, mem-
 bra hæc ad proprium suum motum resti-
 tuti fecimus, adeò vt quindecim sequen-
 tibus alijs, ambularet, & propria manu
 comederet, quam optimè exercebat. Vi-*

Etus huic puero, primis illis afflictionis diebus, ius pulli, puluisculo cinnamomi respersum erat, cui quoque medula panis indebatur, postea verò ficedulæ, & paruatæ alites in dumetis vigentes, præcipuè assæ, aut aqua coctæ, vt capi, & gallinarum carnes, fæniculo, mentha, anetho, basilico, satureia, hyssopo, & similibus paratæ, & conditæ, vni passauidissimè vescebatut, veluti saccharo incrustatis cinnamomo, amisi semine, & corticibus arantiorum. Potus primis diebus aqua cinnamomi erat, postea aqua mellis cum pauca salua, optimè cocta: successu verò temporis, parum vini puero concedebatur: ijs enim (vt dixi) puer hic intra duos menses ex integro sanitatem adeptus est. Porro vnguentum de bdellio ita habet, quo nullum præstantius aliud, pro hac complenda operatione competit. *R. Bdellij drachmas sex, euphorbij drach. quatuor, castorei drachmas tres, serapini drachmas quatuor, cera drachmas quindecim, olei sambucini drach. decem, bdellium, & serapinum dissoluantur in aqua riuæ agrestis, & cætera linantur aqua calida, & fiat vnguentum.* Cæterum, puer hic nono die mensis Decembr. Anno 1552. in eundem morbum relapsus est, non adeo tamen vt primo sæuum, cum nullum membrum inde paralyti affectum manserit: curauimus tamen puerum à paroxysmo omnibus machinamentis subleuare: prout à nobis primo paroxysmo acti-

tatum esse vidistis, in quo ultra topica
 medicamenta, oxytel scillinum cum
 pulvere pæoniæ, & belzuini, per os propi-
 nabamus: quin, & glandes ex melle adie-
 ctis speciebus hieræ ex colocynthide in-
 debantur. Veluti clysteres ex centauro
 minori, semine certami, fœniculi, & cu-
 mini, adiecto oleo anethino, rutaceo, &
 electuarijs huic rei facientibus, vt hiera
 picra, diaphinicone, adiecto aliquando
 vno, vel altero grano trochiscorum alan-
 daal. Porro, vt puer olim medicamenta
 optimè in potu admittebat, ita nunc ni-
 hil eorum ebibeat: qua de causa, quum
 opus esset, vt morbi causam præscindere-
 mus, singulis mensibus per Diacitonitem
 purgatorium, à nobis excogitatum, pue-
 rum purgabamus: quod auidissimè puer
 ipse comedebat, & ita habet.

*Rec. Cidoneorum mundatorum libram
 mediam, mellis, vel sacchari libram me-
 diam, saccharum, aqua vel vino liquefiat,
 & fiat conditum ad ignem: cui adde spe-
 cierum diaturbit uncias binas. Misce,
 fiat diacidonitem purgatorium, cuius dosis
 sit pro vice, ad unciam mediam, parum
 vel minus, pro robore, vel viriam agro-
 rantis imbecillitate, habita ratione morbi,
 & cæteris ad eum facientibus. Habetur
 autem diaturbit descriptio apud authorem
 Luminaris maioris, ubi diarob cunctur-
 bit describit. Ex hoc igitur diacidonite,
 puer hic semiuinciam ieiuno stomacho co-
 medebat, & optimè egerat. Sed vnuna*

silentio preterire non est, quod quum puer
 hic malè affectus incideret, ancilla dome-
 stica, annos nata triginta; morbillis corre-
 pta fuit, quib. puer illico infectus euasit,
 veluti eius soror ætate minor, sed breui
 sanus fuit factus. At cum bis, vel ter puer
 diacidoniten gustaret, postea omninò ab-
 horruit: qua de re marsipanes purgatorios
 predictis speciebus apparatus concinari
 faciebamus: quos puer comedebat, &
 optimè purgabant. Et vt autem noscas,
*paruulo marsipani, specierum predicta-
 rum drach. miscebamus, quem in aurora
 comedebat, & optimè absq; anxietudine,
 aut turbatione aliqua purgabat. Huic au-
 tem mediocri purgationi similem fieri de-
 siderabat Gal. puero suo comitiali morbo
 laboranti, & Actius ex citris cum scamo-
 nio catharticum parabat, sermon. 3. c. 92.*
 pueros sic affectos purgabat: ad quorum
 imitationem multa similia parare posse-
 mus, quib. pueros, vel eos qui pharmaca
 renuunt, purgemus. Cæterum, quum puer
 hic in hac curatione præseruatiua ad octo
 menses perseueraret, quia optimè tracta-
 batur, & singulis mensib. (vt dixi) purga-
 batur, & collo radix peonia recens succo-
 sa pendebat, illi ex se caput exulceratum
 est, à quibus vlceribus ichores multi exi-
 bant, fluebantve, neq; quicquam super ip-
 sa vlcera præter fo ium caulis ponere ad-
 mittebatur: nunc verò puer optimè ha-
 bet, & morbus ex toto iam eum reli-
 quit.

S C H O L I A .

DV O in hac curatione in dubium vertuntur : Primum si accessio prior, ex qua brachio, & cruri subsequuta fuit paralyfis, dicenda erat accessio epileptica, vel potius apoplectica : Secundum, An oxymel scillinum ante propinatum pharmacum, & corpus mundum, tuto puero dari poterat, vel non . Ad primum respondentes, sic habeo, ex epilepsia veluti apoplexia, paralyfis oriri potest : quod Galenus libris de locis male affectis fateatur, & Anicenna non negat, proprio de epilepsia capite . Sed an accessio illa, qua primò puer hic affluctus fuit, & inde membra paralyfi afflucta contraxit, dicenda sit apoplexie, vel epilepsie, respondeo, quòd in apoplexia, & epilepsia depravatus cerebri motus deprehenditur, & consequenter omnium membrorum, ut refert Gal. lib. 4. De symptomat. causis : varius tamen, ut paulò inferiùs exponam : & Gal. ipse docuit lib. 2. Aphoris. aphor. 45. Nam si corpus in paroxysmo immobile, absque sensu, & motu (salua respiratione) iaceat, tunc agrotum apoplexia detineri dicendum est, ut refert Galen. lib. 2.

*Aphor. aphor. 42. quia ex ea actiones quę
 pendent à voluntatis imperio, vt sentiendi
 functiones à profundo somno effendun-
 tur, vt ipsemet Gal. dixit lib. 4. de sympt.
 causis: si verò in paroxy'mo sit motus aut
 tremor, aut membrorum contractio, pan-
 diculatio, exiensio, aut saltus, tunc epi-
 lepsiam vigere dicemus. Huius discrimi-
 nis ratio est, quia in apoplexia est priuatio
 sensus, & motus in vniuerso corpore ve-
 pentè eueniens, cum functionum operan-
 tium læsione, ob oppletionem ventriculo-
 rum cerebri: quia igitur est cerebri ven-
 triculorum obstructio, siue meatuum per
 quos animales spiritus transeunt, oppletio,
 membrorum fit dissolutio, & consequen-
 ter priuatio sensus, & motus. Est igitur
 apoplexia, morbus in compositione, ob-
 structio in meatibus, siue vijs spirituum
 animalium, aut oppletio ventriculorum
 cerebri, ad quam plura sequuntur, præ-
 cipuè priuatio sensus, & motus in vni-
 uerso corpore: unde apoplexia, vniuer-
 salis est paralysis: & hac de causa, si
 membrum paralyti afficiebatur, prisci
 non paralytim appellabant, sed paraple-
 xiam, hoc est, particularem apoplexiam.
 Diffe re igitur apoplexia à paralyti, tan-
 quam*

quam totum à parte : in apoplexia omnia membra afficiuntur : in paralyfi, verò, membrum particulare . Fit autem apoplexia, ut aliàs dixi, ab humore frigido, & humido crasso, in capite semper presente : epilepsia verò, ut inferius dicemus, non semper humore in capite existente, oriri solet, in qua depravatus præcipuè cerebri motus habetur: concussorius tamen & vitiosus, quia non exacta ventriculorum cerebri oppletio, aut meatuum obstructio est : unde nervi cum ipsa cerebro à se materias, ut noxium rejicere conantes, concutiuntur, & retrahuntur: & consequenter conuelluntur, & spasmò afficiuntur . In accessione igitur apoplectica, corpus insensibile, & immobile manet, in epilepsia verò, membrorum adest tremor, & motus vitiosus : ab accessione tamen epileptica, paralyfis oriri solet, quia nervorum aliquorum oscula occluduntur: unde animalium spirituum transitus prohibetur, ex qua obstructione, nervorum fit resolutio, & consequenter privatio sensus, & motus, ut in hoc evenit puero. Fuit igitur paroxysmus hic epilepticus, in quo puer sensum, & motum vicinque habebat percipiebatve, in fine cuius, paralyfis

brachio, & cruri consecuta est. Dicitur autem morbus hic Epilepsia, quasi correptio, siue apprehensio, quod mentem apprehendens, corpus pariter corripiat, qui & morbus puerilis, & infantilis appellatur, siue mater puerorum, quod eo pueri saepe, & frequenter corripiantur. Dicitur, & lunaticus, vulgaribus caducus morbus, Romanis comitialis, eo quod si in comitijs cuiquam contigisset, comitia dimittebantur. Vocatur, & Herculeus morbus, ex eo quia Hercules hunc passus fuit morbum, aut ut vult Galen. commentario sexto, in librum sextum de morbis vulgaribus, aphor. 7. non quod Hercules illi fuerit obnoxius, sed quia hoc nomine huius morbi indicatur magnitudo, & violentia: quin & sacer, & diuinus à Platone in Timæo, quia sacram, & diuinam hominis partem corripiat, appellatur: quanquam Hippocrates libro de morbo comitiali, si Hippocratis liber ille est, dicat, non magis sacrum aut diuinum morbum hunc dicendum esse, quam tertianam aut quartanam, quod Galenus confirmat ubi supra sexto de morbis vulgaribus. Caterum epilepsia tripliciter fieri solet: aut essentialiter, hoc est, per

materiam presentem in ipso cerebro, & capite: & tunc materia plerunque pituitosa est, ut testatur Galenus libro tertio de locis affectis, capite septimo, aut per consensum ab stomacho, & tunc materia esse potest biliosa, unde Philoteus enarratione vigesima nona libri tertij Aphorism. cum interpretatur aphorismum hunc, Iuuenibus autem sanguinis spurcitiones, tabes, febres acute, morbus comitialis, & alij, sed precipue ante dicti, inquit, epilepsiam autem non ob temperaturam ætatis, sed ob erratum quod committitur in ratione, v. etus, vel ob bilem. Fit autem, & epilepsia ex flava bile, quemadmodum dictum est in libro de arte cognoscendi, cum mordeatur os ventriculi, & cetera, quibus nos addimus, quod materia aliquando esse solet atrabiliosa, vel corrupta prava, os ventriculi mordicans, ex qua predictus oritur morbus, & pauores, ac insomniaterribilia, de quibus ait Hippocr. libro tertio Aphorism. aphorism. 24. In ætatibus autem talia contingunt, paruis, & nuper natis puerulis, oris ulcera, que aphæ vocantur, vomitus, tusses, vigiliae, pauores, umbilici inflammationes, aurium humiditates. Tertio autem, epilepsia fieri

fieri contingit per alterius cuiusque membri communionem: ex quo aura eleuatur ad caput, & tunc maiori ex parte à flatu, siue ventositate, hoc est materia ventosa fit, id quod nos fieri in nonnullis pueris, & hominibus, obseruatum habemus: & antè nos Galenus quoque vidit, & literis mandauit: vnde rellè mea sententia, Aristot. libro de somno, & vigilia, morbum hunc à spiritu, & vaporibus fieri dixit, & Auerrois non siluit libro sui collectorij, quod verum esse nouimus aliquando: sed præcipuè quando ab aliquo longinquo membro ad caput causa consurgit, quod & Hippocr. fuerit libro de flatibus: & tunc morbus hic per cauterium inditum tali membro, ex quo aura, & flatus eleuatur, curatur. Porrò, quòd ab atrabile quoq; morbus comitialis fieri contingat, docet Hippocr. sectione octaua libri sexti Epidemiorum, Aphor. 55. ubi inquit: Atrabiliarij etiam comitiali morbo corripì plerumque solent, & vicissim comitiales fieri solent atrabiliarij, vterque verò morbus magis fit, prout ad alteram partem inclinarit: si quidem ad corpus inclinarit, comitiales sunt, si verò ad animum, atrabiliarij, melancholici

lici dicti. Ex quibus verbis clarum euadit, si atrabilis cerebri ventriculos, vel meatus: per quos spiritus animales permeare solent, motum & sensum membri impartientes, obturet, quod inde epilepsia oritur, si verò atrabilis non ventriculos cerebri, aut meatus dictos, obstruere contingat: sed cerebri temperaturam, quam animam appellat, inficiat, tunc non epilepsia consurget, sed magis melancholia, hoc est, mentis alienatio. Cum ijs tamen dixit Hippocrat. eodem sexto libro de morbis vulgaribus, sectione sexta, A quartana correpti, à magno morbo, id est, comitiali, non corripuntur: si verò corripiantur prius, & succedat quartana, liberantur. **V B A L D V S.** Quid ad secundum dubium tibi respondendum videtur, ò Amate, quia contentiosus quidam, non nisi post purgationem scillimum oxymel dandum esse, neruose contendebat. **AMATVS.** Id tibi, vt paucis assequaris, respondebo, ò V balde, Galenus igitur puerum epilepticum, cui consilium inscripsit, ante omnia, veris initio purgatum desiderat: quo tempore, morbi qui per intervalla redeunt, mouentur: ac postea remedia peragenda illi, & medicamen-

ta propinanda tutò dare iubet. VBALDVS. Quid inde igitur de oxymelite. AMAT. Eo dicto consilio, puero comitiali morbo laboranti, & Cceiliani filio, scripto Galenus oxymel absolutè, hycine calidum, æstate frigidum, omni intempore, vel ex eo cappares conditos pro obsonio quotidiano admittit, & laudat, & tò magis si acetum per scillas preparatum fuerit, sequenti tamen folio, medicamentum ex scilla siue illud vel scillum, vel oxymel scilliticum, post completam purgationem dandum esse suadet, dicens: Verùm medicamento ex scilla preparato, quod tibi à nobis traditum est, post purgationem, quam adueniente Vere, molendam esse consulimus, vietur sanè singulo quoque die filius tuus, priusquam ad palæstram accedat: ex quibus verbis satis notum euadit, Galen. ex scilla medicamentum, post purgatum corpus tribuere, non verò antè. VBALD. Id foriè Galen. imperat, quia eius scilliticum medicamentum acre, & potens erat. AMAT. Ita res habes, quia scillam comminutam in vas orificij stricti, ex quo mel fuit extractum injecit, eumque ad solem æstiualem, per quadraginta dies, ante ca-

nicle ortum viginti dies, & post eius ortum, totidem, optime operculatum, & corio coopertum insolari, quousq; scilla tabescat, & in humorem vertatur, iubet: cui humori scillino, mel vel acetum infundendum postea docet, unde mel scilliticum, vel acetum scilliticum resultat, medicamentum sanè acre, forte, & potens: quod mea sententia, si non in accessione ipsa, non nisi post vniuersalem exactam purgationem, tutò propinari poterit. **VBALD.** Optimè de Galen. scillino medicamento iudicium tuum proditum esse crediderim. Ceterum, quò hodie illud non co modo paratum habeatur: sed magis secundum Mesues descriptionem, officinis, & tabernis aromatarijs venale proficit, dubium totum eò verti mihi videtur, si ante purgationem hoc tutò agrotis propinari poterit. **AMAT.** Oxymelitis scillitici triplex descriptio à Mesue habetur: altera simplicis, quod tutò, & securè, ubi opus est: etiam non precedente purgatione vniuersali, dari poterit: altera verò compositi, ex radicibus, quibus oxymel compositum dictum, parari solet, quod non nisi post euacuationes peractas vniuersales dari debet: altera oxymelitis Democrito tributi, quod nisi
 post

post corpus purgatum, etiam tutò non datur, sed oxymel Iulianum potens, & acre est, ad multa valens, quod Paulus libro septimo, suæ medicinæ citat, & Alexander Trallianus libro primo, capite decimo, & libro vndecimo, capite de podagra expituita, perinde fecit, quæ omnia Galeno, libro secundo artis curatiuæ ad Glauconem superaddita sunt. Vt receptui igitur canamus, & paucis multa concludamus: dicimus, oxymeli scilliticum simplex passim officinis aromatarijs repperitum, tutò ante purgationem factam, ubi opus est, dari posse: aliud verò non, nisi in ipso paroxysmo, aut ubi materia ita crassa, & viscida fuerit, ut illico in principio pro ea incidenda, & attenuanda, uti opus fuerit: nam tunc quocumque horum rectè uti possimus. Cæterùm, de scilla nunc sermo nobis incidit, de qua commentarijs nostris in Dioscoridem attigisse consonum erat. Sed quum silentio præteriuimus, nunc ad memoriam reuocare non ab re erit. Galenus igitur lib. 8. de facultat. simpl. med. scillam in secundo ordine excalescentium collocat, cepam verò libro septimo eiusdem voluminis, ex eis, quæ quarto ordine excalescunt, esse dicit, de qua re

multi mirantur, quum scilla venenosa sit,
 & lethalis, adeo ut suo veneno interficiat,
 cepa verò tantùm abest ut interficiat, ut
 eam etiam crudam homines pro obsonio
 quotidiano habeant: unde scillam potius
 inter ea quæ valenter excalescunt, &
 quarto ordine reponuntur, collocandam es-
 se, cepam verò secundo ordine tantùm,
 opinantur. Sed y mirari desinant, quum
 res ut à Galeno est tradita, se habeat: pro
 qua intelligenda scire decet, quòd cepa
 tamen si quarto gradu calida sit, eius ta-
 men caliditas crassis partibus miscetur, à
 quibus commansa obtunditur, adeò ut in
 nutriti substantiam abeat, quibus faciunt
 panis, & alia quibus vescitur, edulia,
 quæ cepæ miscentur, & eius infringunt
 caliditatem: unde à calore corporis vin-
 citur, transmutatur, & in nutriti substan-
 tiam vertitur: in scilla verò caliditas illa,
 & incisoria vis, secundum gradum attingens,
 superficialis est, nullis crassis parti-
 bus mista, qua ratione commansa stoma-
 chum, & interna membra quæ attingit,
 facile vellicat, corrodit, & exulcerat, de
 qua re cum multa dici possent, ex libris de
 temperamentis decerpta: ea tamen consul-
 to prætermittimus. Cæterùm, quia paro-

xysmum epilepticum, mense Decembri contingentem citauimus, placet quoque nonnullos eo mense interuenientes Apoplexie, & Epilepsie casus hic subiungere.

Curatio xxij. In qua agitur de apoplexia illico interficiente, & de apoplectico paroxysmo tres dies perdurante.

DIdacus Ferdinandus à Lapide, vir qui diu apud Indos egit, & inde nobilem lapidem adamantem magni precij, & valoris attulit, vnde illi cognomen à Lapide inditum fuit: quum septuagesimum ætatis suæ propè annum ageret, & optimè valeret, apoplexia correptus fuit, ita graui, & forti, vt illico mortuus conciderit, neque pulsus, aut respiratio, vel minima apparuerit, quæ plerumque per aliquod, vel breue tempus comparere solent, vt in speculo percipitur, vel gossipio subtiliter carpto naribus admoto, & ori, vel scutula aquæ plena pectori superposita, aut alijs similibus. Obijt autem 22. die mensis Decembris, anno 1552. Sed quum hæc scribo, memoriæ occurrit, olim apud Ferrarienses puellam quandam apoplexia detentam fuisse, quæ ab omnib. medicis pro mortua habebatur. Caterùm, cum mater puellam summopere amaret, eam non ita facilè sepeliri permisit, & eo magis quia

quia ab alijs perceperat, qui subito, & repente grauioribus ijs morbis corripuntur, & pro mortuis habentur, non sic facile, & repente clero sunt committendi. Demum mater puellam per triduum apud se, contra omnium opinionem detinere fecit, & tertio die, puella quasi ex inferis subleuata, reuixit, & hodie adhuc, vt audio, pulcherrime viuit.

S C H O L I A.

Apoplexia morbus acutissimus est, in quo cerebri ventriculi laeduntur, non verò cerebri ipsius substantia, quae leuis, vel fortis, facilis vel difficilis indicatur, pro respirationis facilitate, vel difficultate, vt meminit Galenus libris Aphorismorum, & varijs alijs suae doctrine locis. Ceterum, suadent medici, apoplexia mortuos ad septuaginta, & duas horas non esse sepeliendos: quia intra hoc tempus ea affecti solent reuiuiscere, & ad se redire: sed qua ratione, Conciliator Petrus Aponensis libro suarum differentiarum respondet, quia omnes humores intra hoc tempus septuaginta duarum horarum motum suum complent: nam sanguis continuò affligit, pituita quotidie, bilis de tertio in tertium: quod tempus,

ab hora qua bilis affligere incipit, vsque eam in quam desinit, complet horas quadraginta octo, melancholia verò, de quarto in quartum mouetur: quod tempus circumscribitur septuaginta duabus horis, ut computanti notum euadet, Sed quum hæc literis mando, mulier quædam Hebræa se offert: quæ cum continuos quadraginta dies integros, Hebræorum more, ieiunaret, inde debilis facta est. Ceterùm, cum postea mali succi cibarijs vesceretur: multum humorem pituitosum exaggerauit: ex quo cerebri cavitates occlusæ sunt, & obstructions factæ, ad quas priuatio sensus, & motus sequuta est: pro quibus recuperandis, & obstructione leuanda, multa illico facta sunt, & ad cauterium vsque in commissura coronali peruentum est, cuius loco, primò caput optimè rasum, aqua vitæ, vel oleo de saxo petroleo dicto, illinebatur, & ignita candela accendebatur: quibus remedijs mulier hæc ad se aliquantulum redijt. Sed medicus inscius ad eam iuuandam præsens, ex brachij sexta vena, sanguinis uncias octo vel decem extraxit, unde mors certa consequutura, breui superuenit: non sine doctorum hominum iniuria,

& filiorum hominis iactura. Consonum
 fuerit hic enarrare id quod olim Salman-
 ricæ, celeberrimo Hispaniarum studio,
 euenerit, & ita habet: Doctor reginæ Isa-
 bella (ita enim vir hic vocabatur) ab
 hinc annis viginti octo, medicus, prout
 illa ferebat ætas, doctus, & in vniuersa
 Hispania in maximo pretio, & honore
 habitus: cum ægotum quendam inuiser-
 ret, ac illi pulsum non adeò debilem com-
 periret, non illico, neque ita breui eum
 moriturum, assistentibus discipulis, quæ
 eum comitabantur, prædixit. Caterùm,
 cum vesperi eundem de more inuisum re-
 diret, & è mula iam desilierat, quidam
 ex illis qui ægrotò astabant, illi ad scalas
 obuiam venit, ægotum obiisse exponens:
 medicus verò utcunque rem nouam admi-
 raturus, non ita tamen huic, qui ægroti obi-
 tum expoſuerat, fidem habuit, fortè iu-
 dicio suo magis confusus, ut qui non mul-
 tis antea horis, hominis malè habentis vi-
 res comprehenderat, ex quib. certus erat,
 eum non ita de facili moriturum, prout
 quoque assistentibus, & discipulis prædi-
 xerat. Vi generosus igitur, & magnani-
 mus medicus ad ægotum utcunque mor-
 tuum peruenire non dubitat: quem primo
 as-

aspectu, panno coniectum, & Francisca-
na veste indutum, conspexit, non nisi varijs
reuerendis monachis circumstantibus.
Tunc verò grauissimus, magna animi
constantia, eum detegere fecit, & eius in
metacarpio arteriarum motiouis explo-
rauit, quas vigere adhuc deprehendit:
proinde eum ad cubile reuerti fecit, &
præsidijs idoneis adhibitis, ad se redire
fecit, qui postea multos vixit annos.

*Curatio xxxiv. In qua agitur de puero
epileptico, oculos toruos, & aspectum
horridum, habente: solo cauterio ad nu-
cham indito, sano reddito.*

PVER viri probi, ex Monte sancto,
Recanato ciuitati propinquo, annos
natus duos, cum iamdiu epilepsia grauif-
simè torqueretur, vt ex ea oculos toruos,
& aspectum horridum, contraxerit, & di-
rectè stare nequiret, cum multa pro eius
salute cogitata essent, sed frustra, nostro
consilio, ex Albucasi lib. i. cap. i i. in parte
superiori nuchæ, candente ferramento,
ignitus fuit: quo in foramine cicer inditum
fuit, quod sæpè innouatur, & ex eo
ita pus effluxit, vt puer ferè sanus sit. Nam
post inditum cauterium, epilepticus paro-
xyismus non amplius visus est, & oculi, &
aspectus non ita torui cernuntur, sed non-
dum directè stare potest: credimus tamen

optimo victu proposito, puerum hunc ex hoc morbo liberatum iri, & eò magis quò grandior euaserit, quàm puerorum ætates in calidiorem, & sicciorem temperaturam vertantur, vnde Hippocrates, Aphor. lib. 2. aphor. 45. dixit: Quicumque iuvenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporis, & locorum, & victuū quoque liberantur. Philotheus verò in enarratione notat, dicens: Cum enim transmutentur iuuenum ætates, hoc est, puerorum, in calidiorem, & sicciorem temperaturam: maximè confert epilepticis affectibus. Huius pueri auius, vir sexagenarius, per scalas cecidit, & varijs locis percussus fuit, præcipuè in frontis alta parte, vnde oculi alterius palpebra cecidit, & oculus claudebatur, neque ex eo videbat, nisi manu palpebram eleuabat. Facta autem erat superioris nerui, siue musculi resolutio, qui cæteris alijs crassior est, prouidente natura, vel altero meliori Deo, pro sua obeunda functione, hoc est, pro sustentanda palpebra superiori oculi. Cæterum, his paucis elapsis diebus, grauiori apoplexia oppressus, suum diem obiit, credere utique est etiam, quod quando per scalas cecidit, apoplexia correptus erat.

Curatio X X V. In qua agitur de febre sanguinea.

Filius illius, qui ob neruorum resolutionem, vt serpens reptit, vigente æstate, continuò febricitabat, non dormiebat, oris dulcedinem primò sensit, quæ postea in amarorem versa est, lotium crassum, rubrum emittebat, in quo nebula spissa ac sedimentum rubricans cernebatur: pulsus crassus erat, frequens, & plenus: nam hic iuuenis erat bonæ habitudinis: ad quem accedens secundo die ægritudinis, illico postalui excrementa per clysterem deposita, sanguinis libram ex interna brachij dextri vena secta, fluere feci, & postea syrupū hūc ebibere iussi.

R. Syrupi de cichorea simplicis unc. i. acetosi simplicis vntiam mediam, aquarum endiuæ, acetosæ, ana unc. 2. Misce, & frigidum bibat. Elapsis verò tribus horis, panatellam simplicem pro victu habuit, & hordeaceam cum vino granatorum, & iulebo pro potu, vesperi verò cum de more cum iuuiferem, ab eo sanguinem extractum ita infectum conspexi, vt ex eodem venæ foramine, quindecim alteras sanguinis vncias extrahere fecerim: à qua sanguinis missione optime sudauit, & ea nocte quieuit, & placidè dormiuit, & vt paucis dicam, ita rectè habere cœpit, vt antè septimum diem, epoto syrupo rosato solutiuo, decocto tamarind. diluto, sanus euaserit.

SCHOLIA.

N Isti enim ijs in febris copiose ita sanguis dematur, in biliosam degenerare solent, ut in prioribus dixi Centurijs.

Curatio x. xvi. In qua agitur de febre continuo affligente, cum ingenti capitis dolore.

FRANCISCUS Vincentinus mercator, natus annos quagraginta tres, cum Venetijs Anconam se reciperet, febre continua affligebatur, quæ singulis noctibus accessiones habebat. Cæterum huic cum multa remedia, & varia, post purgationes, & sanguinis missiones, fecerimus; & semper de dolore ingenti capitis querebatur: illi frontis venam secare fecimus, & sanguinem ad uncias sex demere: qua sanguinis missione dolor evanuit, & æger optinè se habere dixit. Porro, cum æger in nonnullis deliquerit, dolor denudò pullulavit, sed iterum secta frontis vena, ex toto evanuit, & æger ex integro conualuit, fuere autem omnes ægritudinis dies viginti duo.

***

Curatio xxvij. In qua agitur de muliere febriciente, qua postea, cessante febre, in anxietudines, & animi deliquia devenit.

HVIUS vxor, mulier iuuenis sterilis, marito malè habente, rigore primò affligi cœpit, ad quem postea sequuta fuit febris, ad aliquot horas durans: sequenti die, eadem hora rigor superuenit, succedente prædicta febris: vt duplici tertiana mulierem hanc corripi dicendum sit, pro quâ propulsanda, & sanguinis missione, & debitis per pharmaca purgationibus vsi sumus, quibus optimo victus ordine constituto, ex toto intra quindecim dies abiit. Cæterum propulsata febre, mulier hæc in anxietudines, & animi deliquia incidit, pro quibus tollendis frictiones plures, & retractiones in partes inferiores, à superioribus fiebant: quin etiam per nares suffumigium ex reb. malè olentibus fiebat, sed partibus inferioribus, hoc est collo matricis, pessi ex Mithridato, & Gallia moschata indebantur, tentatis prius alijs ex mercurialis thyrso paratis, quibus aliquantulum bene habuit. Porro cum maritus rectè valuit, ipsam quoque rectè valere inuenimus: appetebat autem vterus ob compressam seniens; vnde eiusdem vteri ad superiora recursum erat, qui strangulatus, seu vteri suffocatio, appellatur.

*Curatio XXXIII. In qua agitur de
Dysenteria.*

Mulier Chia, nata annos quinquaginta, obesitatis mediocris, dysenteria vera laborat. Nam intestinorum dolores patitur, & assidue egerit, sed tribus elapsis diebus egestiones cruentæ sunt redditæ: huic tunc clysteres varij sunt facti, & exterius unguenta constringentia applicita. Cæterum cum dolores assidua excretionem perseverarent, & febris ingens, compareret, basilicam dextri brachij aperire feci, & sanguinis uncias quinque extrahere: à qua sanguinis missione syrupum myrthium consuetum ebibit, & clysteres constringendi vires habentes sunt inditi, quorum exemplum sic habet.

R. Aqua hordei, in qua balaustrum verum incoctum erat, lib. 1. seu hircini, olei myrt. an. unc. 2. albi oui optimè concussis numero duo, boli Armeniae, sanguinis draconis, ana unc. 2. pilorum leporis drach. 1. Misce fiat clyster quem proposse retineat, ab his enim melius habuit. Cæterum cum ad aliquot dies sic incederet, & non frequenter egereret, sed intestinorum ingentem dolorem pateretur, clysteres ex decocto radicis altheæ cum seuo hircino, & oleo myrthino paratos iniiciendos mandavi, quibus melius valuit. Cæterum huic victus, panatella ex similagine, & iure pedis vituli parata erat, potus verò, interini dum febris vigeat, aqua calybeata,

postea verò vinum rubrum crassum, quod ex Aulone Anconam afferri solet, & illud aqua calybeata, & ferrata diluebat, vltimò receptis suffumigijs, basilicè, & potenter valuit, habent autem suffumigia sic.

Rec. Thuris, mastiches, sanguinis draconis, boli Armenia, ladani, corticum pineæ, an. partes æquas, omnia in pollinem reducantur, & cum resina, & terebenthina, misce, & fiat massa, ex qua, drachm. i. vel alteram, super ignitas prunas, inijcito, & super sella perforata sedens mulier, optimè vestimentis circumdata suffumigium recipiat, ijs enim, vt dixi, mulier hæc sanauit, veluti plures alij hoc tempore dysenteria laborantes. Cruciabantur autem tunc pueri dysenteria, vt filius Vincentij Chij, filius Celarij, filia Ioannis Teutonici mercatoris: prædictæ mulieris ægrotantis nepotes duo, puella Antonij pharmacopola, filia Petrolij, qui ad portum agit, & plures alij.

Curatio XXIX. In qua agitur de recidina cuiusdam ægrotantis.

Daniel Pafus, iuuenis biliosus ad vstionem declinans, ijs diebus febricitauit, feбри quidem continua: illi bis secta fuit vena, & pharmacum, post huiusmodi præparationem per syrupos, concessum, & tandem bene habuit, interiectis verò octo diebus, in quibus bene valuit, cum plus iusto comederet, in febrem
reci-

recidit, & eam quidem intensam, capitis cum dolore, & oris amarore: pro qua leuanda, secundo die recidiuæ hunc potum illi obtulimus, & sequenti die à febris, & symptomatibus fuit immunis, habet autem potus sic. *Recip. Syrupi rosati solutiui unc. quatuor, aquæ cichorea unc. tres, misce, fiat potus, quem ieiuno stomacho bibat, quo optimè aliis respondit: imò eo quoque euomuit, & tandem sanus ex toto fuit.*

Curatio xxx. In qua agitur de febre continua cum capitis dolore, & renum grayedine, ac oris amarore.

CArmonensis, qui magnas, & ingentes casei Parmensis rotas vendebat, iuuenis annos natus triginta, febris continua corripit cœpit, cum qua, & caput dolebat, & renum grauamen sentiebat, quibus, & de oris amarore maximè querebatur, hic ex se primo bilem meram uomuit, ad quem postea ipse perueniens, illico haustum hunc illi descripsi, & ita habet.

Rec. Syrupi rosati solutiui unc. quatuor, decocti tamarindorum unc. tres Misce, fiat haustus unus, quem frigidum bibat, quo optimè egressit, postea verò cum febris quoque vigeret, & lotium rubrum, & crassum appareret, sanguinis uncias sex ex basilica educi feci: syropos autem acetosos, & de endiuiâ tunc bibebat: post

quorum bibitionem, apparente concoctione in vrina, pharnacum leue ex rhabarbaro propinatum fuit, & sanitatem obtinuit. Nam capitis dolor post primam euacuationem adhibitam, oxyrhodino applicito, etianuit: veluti renum grauitas, post eorum inunctionem ex Galeni refrigerante, cerato dicto. Victus huic, carnes pullo-
rum, & auicularum erat: potus vero, primo hordeacea vino granatorum excepta, sed postea vinum ὀλιγοφόρον pauciferum dictum.

Curatio XXXI. In qua agitur de vesicula duriuscula, & nigricante supra dentem nascente.

PVER natus annos octo, cum dentem ex incisorijs superioribus mobilem haberet, illi filo adalligato, vt pueri facere solent, eum extraxit. Cæterum elapsis ferè tribus mensibus, denudè dens non apparebat, sed in dies magis vesicula nigricans, dentis loco conspiciebatur: quam pueri parentes sic videntes, maximè conquirebantur, & condolebant: qua de re puerum ad me deferre curarunt, quem quum animaduerto, iudico subnigrum tuberculum illum comparentem, venæ alicuius oram esse: in quam sententiam postea medici alij, doctrina, & experientia nobiles venerunt: Demum accersitus chirurgus, meis mandatis subduriusculam vesiculam illam aqua argentariorum, forti dicta, tetigit,

gossipij pauco ad os, & linguam indito, ne aqua cadens partes has vellicaret, excederetur: quam cum ter vel quater, intra tres vel quatuor dies tangeret, & exureret, ex toto vesicula corrosa, & extirpata fuit, sub qua dens albissimus comparuit, non sine applausu parentum, & artis laude, poterat & opus hoc oleo vitrioli confici, veluti oleo ex antimonio, & sublimato destillatione.

Curatio XXXII. In qua agitur de febre.

BARTOLINVS, qui melopepones ad forum herbarium vendebat, vir robustus rigorifica febre correptus fuit, & illico prima nocte delirauit, & anxie tulit: ad eum verò in aurora accedens, ex brachij dextri vena communi sanguinis vnc. decem extrahere feci, & syrupum hunc ebibere.

Rec. Syrupi de succo acetosa, nenupharini, ana vnc. i. aquarum acetosa, lactuca, an. vnc. duas. Misce, fiat syrupus, sed & de ventris respondentia nobis cura erat: sequenti verò nocte, tametsi febricbat, placidè tamen, & quiete noctem transegit: demum, sexto die, ab epoto pharmaco, quo optimè egressit, sanus euasit: terminantur autem Anconæ morbi, aut ad salutem, vel ad mortem, breui, vt Centuria prima harum curationum medicinalium memini-

mus : præcipuè vbi de crisi, & diebus decretorijs egi.

*Curatio XXXIII. In qua agitur
de puero febrem continuam
patientem.*

FILIVS Benedicti lapicidæ, qui apud Iudæorum synagogam habitat, ætatis decem annorum febrî corripiebatur continua, quæ noctu affligebat magis semper : huic ani venis applicitæ sunt sanguifugæ duæ, & post quartum ebibitum syrupum, apparente in vna concoctione, *rhubarbarum cum agarico nouiter parato, in decoctione florum, & fructuum cordialium, adiecto electuario catholico, ebibit, & breui sanus fuit. Iecori porrò santalinum unguentum admuebatur, & ad aliquot dies postea, rotulos ex speciebus diarhodonis abbatis, & speciebus electuarij trium santalorum saccharo confectos, comedit : super quos aquam stillatitiam endiuæ bibebat, & optimè habuit. Cæterum vnus rotuli pondus drachma erat, aqua verò vnciæ tres.*

*Curatio xxxiv. In qua agitur de puella,
qua aqua ebulliente fuit excocta,
unde symptomata graua
traxit.*

PVELLA illius, qui apud Antino-
rium agit, aqua exigne ebulliente
supra ventrem ad umbilicum exco-
cta fuit: unde vesiculæ, & bullæ ortæ sunt:
à quibus postea ruptis vlcera euaserunt.
Ceterùm puella tunc non aded malè ha-
buit, sed vesperi tota rubra est facta, &
tanquam mortua iacebat: ad quam voca-
tus, ex populeone unguento totum eius ven-
trem illius feci, & vitis folia super adde-
re: quo remedio intra quatuor horas puel-
la ad se redijt, & paucis postea diebus ex
toto sana euasit. Quod verò intus intestina
ex aquæ ingenti caliditate tumuerint, un-
de symptomata dicta ortum traxerunt,
pro certo crediderim: vlcera tamen postea
ex unguento à calce sæpè lota parato, sana
sunt reddita.

*Curatio xxxv. In qua agitur de crurium
dolore, cum aliquali tumefactione,
ob moram in aqua frigida
contractis.*

GAVRIVS, vir fortis, & robustus,
cum crura in gelida sæpè haberet,
in eorum dolorem cum aliquali tumefa-
ctione incidit, pro quibus curandis affe-
ctionibus, brachij interna vena secta fuit,

& sanguinis vncie sex extractæ, postquam venæ sectionem, ac per pharmaca euacuationes, fomenta, & lauacra, digerendi, & roborandi vim habentia, parauimus: quib. melius se habuit. Ceterum retractionibus, & frictionibus, ac ligaturis circa partes inferiores ad superiores adhibitis, ex toto sanus euasit, vt verè proditum sit theorema à medicis, & philosophis receptum, contrariorum contraria sunt remedia.

Curatio xxxvi. In qua agitur de mola matricis.

PVELLA quædam malè habebat, & intra corpus motum perlentire aiebat; vnde cæteræ mulieres molam intus habere contendebant: ego verò fieri posse non dubitabam. Ceterum molam, & huiusmodi cætera absq; viri commercio gigni non posse tradit summus Galen. lib. 14. De usu partium dicens: Mulierem nemo vnquam vidit sine viro, vel molam, vel eiusmodi quippiam, concepisse: proinde aut rem occultarent, aut alterius morbi genus asseuerarent, consului. Quod verò ex semine virili in balneo relicto, mulier prægnans facta fuerit: Auerroes libro sui collectorij testatur.

*Curatio XXXVII. In qua agitur,
de vulnere inter costas mendo-
sas illato.*

FILIVS Ricci, natus annos vndecim,
à puero inter mendosas, siue nothas
costas, gladiolo vulneratus fuit: ad quem
vocatus ipse, per chirurgum præsentem,
tentatum specillo vulnus fuit, quod longè
penetrabat: tunc turunda albo oui excepta
intromissa est, & desuper applicitæ stupæ,
eodem albo oni intinctæ: in cuius circuitu
oxycrato imbutus pannus lineus admoue-
batur: sed tunc illi basilica lateris eiusdem
secta fuit, & sanguis ad uncias quatuor
extractus. Porrò sequentibus diebus, cu-
ratum vt decebat vulnus, multum puris ex
eo fluebat: & plus quàm pro vulneris ra-
tione decebat: qua de causa, vulneris ip-
sius oram, secundum costarum incessum,
digiti longitudine aperire fecide, vnde
vulnus penetrans non esse conspeximus: &
tunc puris fluxus cessavit, adeo vt brevi
vulnus cicatricem obduxerit, & puer à
tanto malo liber, & immunis euaserit:
ebiberat autem antea puer ex manna
pharmacum.

*Curatio xxxviij. In qua agitur,
de febre erratica in quartana
degenerante.*

ORIENTALIS mercator bonæ
habitudinis iuuenis, tepidiori, &
fui-

frigidiori factò aëre, febribus erratecis, id est nullum ordinem seruantibus, affligi cœpit: quæ postea in quartanam degenerarunt: huic cum brachij secta esset vena, & sanguis vt tauri crassus extractus, optimo seruato victus ordine, syropos dedimus, ac secunda quartanæ accessione, pharmacum hoc propinauimus, à quo liber & sanus factus fuit. Cæterùm quum in Græciam postea iret, in eandem quartanam recidit: opus autem erat, meatuum, & lienis obstructions exactè reserare: sic autem pharmacum ab eo potum habet.

Rec. Electuarij de sena unc. mediam, diaphimiconis, electuarij elefscophana drach. duas, syrups de epithymo unc. unam, in decoctione senæ, quantum sufficit: misce, fiat haustus unus: quem in aurora tepidum bibat, & de super dormiat.

Curatio xxi. In qua agitur de ventris dolore, ob durum recentum stercus.

MERCATOR, cui ventris ingens erat dolor, & pro eo propulsando, clysteres plures parauit, & absque fructu & profectu iniecerunt: cum ad eum perueni, ex oleo communi ad manus habito, sed parum repente, illico nulla interposita mora, clysterem parare feci, & immittere, sed interea clyster parabatur, clysteres emolliendi vim habentes concinnabantur: dein potentiores, habent autem emollientes clysteres sic.

Re.

Recipe Malua, branca vrsina, foliorum caulis, beta, ana manipulum unum, seminis lini, sœnugraci, ana pugillum unum. caricarum numero quindecim. In aqua fiat decoctio, facta colatura.

Recip. Prædicti decocti libram unam, & mediam: cui adde butyri, olei seminis lini, mellis rosati colati, ana uncias duas, salis drachmam unam: Misce, fiat clyster. Clysteres verò acres ita habent.

Recip. Centaurij minoris, chamæpityos, chamedreos, ana manipulum unum, seminis cartami, urticae, ameos, syleris montani, ana unc. unam, sicuum pinguium numero duodecim, in lixivio leniori fiat decoctio.

Recip. Prædicti decocti uncias quindecim, mellis rosati colatiij, olei rutacei, ana uncias duas, diaphœniconis unc. unam, trochiscorum alandaal scriptulos duos, vitelli oui numero duos: salis drachmam unam, & mediam: misce, fiat clyster. Cæterum exterius eius aluus unguento de agrippa, & altheæ inungebatur, & sanatus est.

Curatio XL. In qua agitur de febre continua, excrescentias habente.

PANDOLFU S iuuenis, nobilis Anconitanus literis operam dans, cum Parauio Anconam rediret, in febrim incidit, & in eam quidem biliosam, malignam, ex genere earum quæ nunc publice grafsan-

fantur: nam cum semper affligit, à meridie tamen grauius corripit, adeo vt æger noctu non dormiat, neq; quiescat, cum quibus aphtæ in gutture apparuerunt, vt omnibus ferè nunc febrientibus euenit: huic quum secta illi vena esset, & sanguis extractus, & syrupos acetosos, & refrigerantes ebiberet, ac de aphtis, hoc est, oris vlceribus, cura haberetur, pharmacum ante septimum ebibit, & optimè egressit. Cæterùm, septimo die rigor huic paruus superuenit, quem febris consueta sequuta fuit: pro qua abigenda, syrupos aperiendi meatus, & recludendi opilationes cum quadã refrigerandi vi, concessimus: properabat autem Autuninus: habent autem syrupi, vel potius apozeinata, sic.

Rec. Radicum endiuia, buglossi, borraginis, petroselini, ana unciam unam, tamarindorum, folliculorum sene, liquiritie, ana unciam mediam, prunorum pinguium numero duodecim, hordei integri libram mediam, florum borraginis, buglossi, cichoreæ, ana unciam mediam, seminis melonis, cucurbitæ, citruli, ana drachm. sex. In libris septem aqua fiat decoctio, quousque maneant libræ quatuor: facta colatura, adde syrupi byzantini completi, hoc est, cum aceto, de cichorea cum rhabarbaro, ana unc. tres. Misce, fiat apozeina: de quo singulis diebus in aurora ieiuno stomacho, septem vel octo uncias bibat, & desuper dormiat: exterius verò venter vnguento diopilatiuo à succis dicto, inungebatur: cu-

ius descriptionem prioribus Centurijs descripsimus, Porro pro renum dolore, quo maximè cruciabatur, vnguentum Galeni, dictum ceratum refrigerans Galeni: aut album Galeni paratum fuit, quo inungebatur. Huic vinum per totum hoc tempus: abnegatum fuit: post septem tamen dies, pullorum carnes concessimus: duodecimo verò die, ab ingesto syrupo rosacco solutio cum aqua endiuivæ, in qua rhabarbarum per noctem maceratum fuit, quæ purganda erant, purgata sunt, & tandem decimo-quarto sanatus est. Ori tamen ventriculi, ob assumpta, & morbum ipsum debiliore facto, ceratum roborans, scuti figura, in panno cocco infecto extensum, applicitum fuit, & saccharum rosaceum, cum speciebus diarhodonis abbatis, ad aliquot dies, ieiuno stomacho comedebat.

Curatio XLI. In qua agitur de febre, & varijs alijs affectionibus, à calce, & gypso evenientibus.

FRATER illius qui gypsum parat, decem septem annorum, cum febreret, & de capitis dolore quereretur, illi ab ingesto clystere secta communis brachij fuit vena, & sanguinis uncia sex extractæ: victus verò ordine parato, & abstemio facto, post ebibitum syrupum acetosum quinquies, pharmacum ex electuarijs bilem, & pituitam respicientibus, decocto
senæ

senæ dissolutis, ebibat, & melius habuit. Postea verò, nonnullis interiectis diebus, in aurora ex diarhodomis abbatis, & trium fantalorum speciebus paratos rotulos, singulos singulas drachmas ponderantes, gustabat, & desuper aquam endiuia bibebat, & paulatim conualescere cœpit, donec integram consequutus est sanitatem. Ceterum, qui gypsum parant, maiori ex parte, phthisi affecti moriuntur, quia caput nimia siccitate à gypso contracta, debile, & imbecille fit, vnde quæ concoquere debuerat, non concoquit: & quæ retinere, non retinet: quo factum est, vt materia ad subiectas corporis partes decidat, veluti hodie: cuiusdam ex ijs euenit, nec minus hoc contingit ijs, qui calcem parant, vt viro illi robusto, qui ad caput montis agit: Sed mulier quæ ignitas prunas vasculo super caput ex vitri fornace portare solebat, in epilepsiam lapsa est, quam diu iam est patitur, resolutum namque est capitis innatum calidum: vnde ipsum imbecille, & frigidum redditum, hoc ma um facile incurrit.

Curatio xliij. In qua agitur de varijs affectionibus melancholicis, simulque de pugnantis temperamenti varijs in membris.

QVVM superioribus diebus quidam ex integerrimis amicis meis, qui nunc Romæ miserrimè agit, permittente Deo,

Deo, omnium rerum maximo scrutatore, mecum fortè incederet : ille ut peritissimus, & rerum nouarum auidissimus, ita quum propè officinam quandam librariam vnà essemus, nonnullos intuetur libros, quos euoluens, Galatini opus contra Hebræos offendit, opus me hercle elegans, & eruditionis refertum : de cuius operis argumento quum inter nos sermo esset, fortè venit illuc Azzarias Mātuanus Hebræus & Hebraicis, & Latinis literis apprime instructus : qui tertius factus comes, iudicium suum de ea re interposuit, ad duos præcipuè Iesuos faciente, quos Galatinus in operis frontispitio introduxit, ut magnum illum Reuelinum, Capnionem dictum, eo tempore carceris obstrusum liberaret, à calumniaque defenderet. Cæterum post longum de ijs rebus inter nos tres habitum sermonem, rogat me Azzarias, digner illi consilium præstare meum pro sua recuperanda sanitate : diu enim erat quod multis, & grauibus affectionibus affligi cœperat. Ego verò ut omnibus paratus, ita lubens prouinciam suscepi, non solum verbo respondendi, sed chartis eam dandi, quæ ad salutem suam faciunt. In primis igitur se offert hic gracilis, macilentus, sicca scabie per vniuersum eius corpus diffusa, facie subcitrina, ætate triginta, quinque annorum, caliditate quadam extranea correptus, ut mihi tunc non admodum difficile fuerit præfagire, eum citissime in morbum habitum (hecticam Græci di-

dicunt) lapsum, ni rectè, & citò manui curaretur docta. Secundò, rem cunctatius aduertens; nosco hunc caput imbeci le habere, à quo continua fit ad pectus, & alias corporis subiectas partes distillatio. Tertiò inest huic excedens in iecinore caliditas, pro qua propulsanda, dissidium cum inter medicos ortum fuerat, post longam medicamentorum exhibitionem, num is mittendus esset ad thermas acharias, vel potiùs ad calderias, in qua altercatione præualuit Panitius Mantuanus, vir medicus doctus, qui eum ad balneas calderias ire consuluit: quarum potius, utpotè constringentium, & refrigerantium (per ferrum namque scaturiunt) iecinoris excedens caliditas paululim repressa fuit, sed lien constipatus, obstructusque cum canaliculis, & meatibus ciborum ductioni inferuentibus mansit, adeo ut paucis interpositis diebus, in quartanam incidere, qua per annum ferè laborauit; neque. n. ignoro, ferri aquas (ut medicis placet) lienis minuendi vires possidere, quum & hac dote ab eis obstructio facta est, per accidens tamen. Quartò, lien omnino obstructus cum quodam hypochondriorum murmure, & rugitu est. Quintò, huic ventriculus est debilis, adeo ut non rectè concoquat, non eo tamen ut in putidos, & ouum referentes incurrat ructus: sentit tamen eius decliuem partem frigidam. Sextò, plerunque in famem is incurrit caninam, tam noctu quàm diu. Septimò, huius in somnia me-

lan-

lancholica sunt, & cogitationes melancholicae. Octavò, pectoris coarctationem habet, quæ non eodem tenore semper affligit: vix enim aliquando respirare valet, aliquando tamen facilem spiritum tenet. Nonò, multum vigilat, parum quiescit, tametsi quandoq; in carum, hoc est, somnum profundiorum deueniat. Decimò, persæpe dormiendo angitur, & premitur magnis, & difficilibus cordis pressuris, potissimum quando supra sinistram decumbit latus: à quibus affectionibus non nisi magna, & animi, & corporis concussione expergesceri valet: nam tunc experges factus magnam membrorum lassitudinem, contractionemque persentit, & anhelitus attractio difficilis, & grauis fit: quæ omnia remittuntur quibusdam tactibus, genitibus, & lachrymis, non minus quam per lotij magnam insuetam excretionem, quod lotium in hoc morbo semper lucidum, citrinum, vel aqueum subtile conspicitur. Hæc enim sunt affectiones, & symptomata, ac pugnancia variorum membrorum temperamenta, quibus hic premitur Hebræus: pro quibus profligandis, causam vnde traxerunt pau isper inuestigare licebit. Hæbræi natura sua omnes ferè atrabiliarij sunt, quod potissimum euenire multis de causis auguror: prima quia captiui, vnde timidi, & morosi sunt, & consequenter atrabiliarij, iuxta Hippocratis in Aphorismis sententiam: si tumor atque inæsturia longo tempore ha-

bentes, perseverent, ex eo atra bilis significatur, tū quia studiosissimi sunt omnes, & Dei opt. max. legi dediti, quib. faciunt, quod Hebræi edulij atrabiliosis vesci cōsueſcunt: præſertim Itali, qui anseribus, bubula exiccata fumo, anatibus, leguminibus, & multo ſalito caſeo veſcuntur: non minus artocrea, id eſt, carne mazza, incruſtata carne, ciceribus, & leguminib. diſcocta, lentibus, oliuis, carne ſalita, & alijs varijs, & multis atram bilem gignentibus: proinde omnes Hebræos atrabilia-rios eſſe in conſeſſo eſt. Non igitur à conſortio eorum eliminabitur Azzarias hic, cum præter cætera, ſtudioſus ſit, & rei medicæ quoque operam nauet: quibus adſtipulantur corporis gracilitas, venarum exilitas, thoracis ſtrictura: quæ omnia temperamentum atrabiliarium arteſtantur, cum igitur atrabiliarius hic ſit, & in eo bilis atra vigeat, facilè inclinabitur animus diſiudicare, morbos citatos ortum ab atrabile habere, quod an ita ſit, eorum vnumquemq; inueſtigando, experiemur. Et primo ſe offert corporis gracilitas, quæ dubio procul arguit humoris ſiccitatem, & innati calidi reſolutionem, vt corpus frigidum, & ſiccum dicendum ſit: neque minus ſicca ſcabies id teſtatur: tum quia à ſicco proficiſcitur humore, ſicca etiã accedunt ijs, vt nonnulla poſtea dicenda præteream, quod quia humore abundabat melancholico, ita facilè in quartanam lapſus eſt. Huius cæterum atræ bilis cum

lien sit receptaculum, facile ad imam
 ventriculi partem eam mittit, quæ suis
 qualitatibus frigidam reddit, aciditate
 verò, & constrictione famem intensam
 incitat illam præcipuè, quam caninam ap-
 pellamus. Sunt quoque huius insomnia
 melancholica, & cogitationes melanco-
 licae, quæ atram bilem in rotum arguunt,
 vt ex Galeno, in eo libro, cui titulum in-
 didit. Quod animi mores sequuntur cor-
 poris temperaturam, percipimus: veluti,
 ex ipso, & Hippocr. libellis de insomnijs.
 Cæterum ob huius humoris à capite ad in-
 tercostales musculos descensum, pectoris
 fit coarctatio, & consequens difficilis re-
 spiratio, qui cum siccus, & aridus poten-
 tia sua sit, vigilias efficit. Incidit tamen
 hic nonnunquam in profundum somnum,
 ob aggeratam pituitam, ab in concoctio-
 nibus assiduis ortam: nouistis autem som-
 num, & vigiliam ab actiuis potissimum
 euenire qualitatibus, vigiliam à caliditate,
 somnum à frigiditate, vt Galenus libro se-
 cundo Aphoris. enarratione tertia, & li-
 bro tertio de locis affectis, capite quarto
 propè finem testatur: secundario verò à
 passiuis qualitatibus, humiditate, & sicci-
 tate, ab humiditate somnus, à siccitate vi-
 gilia. Primas igitur obtinent in somno,
 & vigilia actiuæ qualitates, secundas ve-
 rò passiuæ, quod sic obiter dictum velim,
 ob quosdam morosos medicos, & philosc-
 phastros, qui secundum Galenum, som-
 num, & vigiliam à siccitate, & humi-
 ditate

te potissimùm fieri contendunt, quod tamen falsum esse ex dictis liquidò euadit. Quum is igitur somno profundiori detinetur, in angustias, & cordis pressuras deuenit: potissimùm quando supra ipsius cordis accumbit latus, humor etenim hic atro suo colore principalium virium sedem obscurat, & tenebris similem reddit, vt Asclepiadi primo placuit, & Galeno illi subscribenti, libro tertio de symptomatum causis, & eiusdem numeri libro de locis malè affectis cap. 4. vnde cordis angustia, & grauis, ac difficilis totius corporis compressio fit: neque enim hac in re Auerrois ablatrare sinit Galeno, & antiquioribus contradicendo, quum prædicta symptomata non ob atrum colorem, sed ipsius humoris substantiam, euenire alta mente contendit. Difficulus autem, vt prædixi, ab ijs symptomatibus, & non nisi magna cum corporis, & animi agitatione, hic euigilat, neque minori, ac difficiliori anhelitus attractione, quæ omnia subleuantur, & minuuntur quibusdam superuenientibus ructibus, lachrymis, & suspirijs, humor enim agitated subtiliatur, & in atos vertitur fumos: qui in stomacho, & corde retenti, per suspiria, & ructus postea deponebantur, non minus quàm ipsius humoris altera pars ad caput ascendens, quæ ad oculorum angulos, & locellos iuxta illos positos, transmittitur: vnde postea concussionem ingenti illa facta, per lachrymas excutitur, sicuti illa altera ad

vesicam transmissa, quæ per lotium ex-
 cernitur, non nisi magna quantitate, quib.
 expulsis, tanquam deposito onere, lenior
 sentitur. Conuincitur ergo ex ijs dictis
 affectionibus, tam morbis quam sympto-
 matibus, atram bilem vigere, & in isto do-
 minium habere. Sed quanam atrabilis
 hæc est, scitu iustum est. Atrabilis alia
 est naturalis, quæ sanguinis crassior pars
 est: & ita in illo se habet, sicut pars casea-
 lis in lacte, vel amurca in oleo, aut fæx in
 vino: dicitur verò hæc ptopriè humor me-
 laancholicus, vel succus melancholicus, aut
 sanguis melancholicus, non verò rectè
 atrabilis, vt testis est Galenus libro tertio
 de locis affectis, & alijs varijs locis. Huius
 cæterùm humoris dotes sunt, vt sanguini
 mistus, illi vim, robur, ac crassitiem imper-
 tiatur, & per eum sanguis extra venatus
 concresecat. Item vt sanguini mistus, nu-
 tritioni singulorum membrorum deser-
 uiat, eorum præcipuè quæ pro sua tempe-
 ratura idoneam huius humoris portionem
 exposcunt: cuius excrementitiam partem
 lien exiecore attrahit, & ea nutritur, &
 fouetur, eam primò subtiliando, & mi-
 nuendo: ita vt subtiliori nutriatur succo
 lien, quàm ipsum iecur, vt aliàs prolixius
 dixi. Hic igitur humor, vt Galeno placet,
 libro quinto de vsu partium, ventriculo
 etiam conducibilis est: quia cum acidus
 sit, ventrem intendit, & in seipsum con-
 trahit, & comprehendere cibos exquisitè
 cogit, & re inere, quousq; plenè còquar-

tur. Porrò ambo humores ij, tam qui cum sanguine est, quàm excrementitius dictus, frigidi, & sicci natura sunt, sapore pontico, colore atro, à frigido diminuto effecti. Sunt igitur vt in summa dicam, naturalis atræ bilis, siue naturalis melancholiæ species duæ. Non naturalis verò atræ bilis, species plures comperiuntur: Altera, quæ per duarum naturalium, diætarum vstionem, & putrefactionem fit, & calida admodum acris, & mordax est: eo discrimine à naturalibus differens (vt refert Galenus libro secundo de facultatibus naturalibus propè finem) quo sex vsta, à non vsta diffidet. Sed aduerto quod quando dicimus naturales, duas illas species melancholiæ per vstionem innaturales fieri, nolumus intelligere humores hos in vltimum vri, ac in cinerem penitus veri, quum, & liquidi, & fluidi adhuc vsti manent: sed dicuntur à nobis adusti, quia substantiam ipsam, crassiores, & minus fluidam, cum maxima exiccandi potentia acceperunt: est igitur prima hæc atræ bilis innaturalis species, quæ per duarum naturalium vstionem fit. Altera verò est, quæ per bilis assationem oritur, ex flaua autem bile vitellina fit, ex vitellina portacea, ex porracea æruginosa, de mum ex æruginosa atræ bilis enadit omnium perniciosissima: & tantò priori specie malignior, quantò bilis succo melancholico est actior, & acutior: huius enim sparsa atræ bilis hæc, suo acumine terram radit, quan-

quandamque cum bullis, veluti fermentationem, ebullitionemque excitat, ex qua Mania fieri solet ferinis cum symptomatibus: nam corporis particulæ cum adhærescit, sua crassitie eam arrodit, exulcerat, ac in perniciem semper trahit. Tertia species atræ bilis ea dicitur, quæ per sanguinis putrefactionem, & assationem gignitur: cum enim sanguis supra modum assatur, eius pars subtilior ac pinguior omninò in flauam conuertitur bilem: quæ autem crassior in atram, vt meminit Galenus lib. 2. de differentijs februm, & alibi sæpè: veluti Auicenna libro sui Canonis, & libello canticorum: Ex isto autem sanguine supra modum efferuescente, & in atræ bilis humorem transmutato, anthraces, carbunculi dicti fieri semper solent. Ita autem hoc loco accipi volo atræ bilis humorem (inquit Galenus citato loco, cap. 9.) vt qui nondum exquisitè in atræ bilis naturam transierit, sed in quodam sit confinio constitutus. Caterùm, hanc ex sanguinis vstione genitam atram bilem, Gal. lib. 2. Prædictionum, mitiorem esse, ea quæ ex bile, vel atro succo. est genita, fatetur: non me latet tamen in præfenti Paulum Aeginetam atræ bilis duas tantum signasse species, vt apud eum quis legere poterit, lib. quarto cap. de elephantia. st, quo in capite, vt obiter hoc dicam, Paulus ipse, (bona Guinterij Andernacii eiusdem interpretis venia dixerim,) nullam Actij Cappadocis mentionem fecit.

sed verius Aretæi Cappadocis, cuius opus
 superioribus diebus, Pauli Crassi Pataui-
 ni, viri doctissimi, & elegantissimi dili-
 gentia latinum legimus. Sed iam ad atræ
 bilis species redeunt, dicamus, quod à
 pituita atrabilis fieri nequit, vt Rabbinus
 Moses in suis Aphorif. ex Galeno com-
 mentarijs de flatibus, primò testatus est,
 & Ferrarienses postea memorię commen-
 datunt: id quod ita esse nos nunc ex Ga-
 leno indicamus lib. 3. de locis malè affe-
 ctis, capite de melancholia: vbi pituitam
 non efficere melancholiam tradit, in-
 quiens: Quæ verò à pituita parata est, in
 aliam affectionem, de qua paulo post di-
 cturus sum, permutatur, melancholiam
 verò haud quaquam efficit. Tu verò Ga-
 len. verbis adde, non solum melanco-
 liam morbum, sed etiam humorem me-
 lancholicum: Auicem. tamen, ex pituita
 atram bilem fieri minimè dubitat, vt ex
 eo Fen prima libri primi sui Canonis con-
 iicere licet: Sed re inquit vera, pituita
 ipsa non adeo assari potest, vt in atram ver-
 tatur bilem, tametsi ex salsa pituita, pu-
 trefacta, efferuescente ve humor quidam
 atram bilem sapiens sæpè fiat, non quod
 atrabilis verè dicenda sit, sed quia in quo-
 dam atræ bilis confinio constitutus repe-
 riatur: ideo humor hic atrabilis dicitur,
 à quo affectiones cutaneæ præcipuè, &
 aliæ variæ sæpè pullulant, eueniunt ve. Ijs
 enim præscitis, propositæ quæstioni huic,
 quæ nam atrabilis in isto Azzario potissi-
 mum

mum vigeat, respondemus: succum atrum naturalem sua quantitate peccasse. Ceterum temporum successu, venarum obstructionibus, & iecinoris caliditate extranea, obortis, prædictus ater succus aliquantulum exustus est, adeo ut frigiditatis loco, caliditas fuerit introducta, non adè tamen acris, ad quam siccitas ingens, & duplo maior quàm antea erat superuenit, ab hac igitur atra bile, ut morbi, & symptomata dicta, originem traxerunt suam, ita quoque in hypochondrijs, rugitus, & murmura fiebant, ut parum fuerit dicere, hunc hypochondriacam pati affectionem. Huius verò atræ bilis continuus ad cerebrum ascensus, caput debile reddidit, adè ut coquenda minimè concoquat, & assimilanda minimè sibi assimilet, imò quæ retinere debuerat, non retineat, quo factum est, ut destillatio continua ab eo in subiectas corporis partes fiat, qui sanè affectus, & si primò symptoma erat, nunc tamen ob contractam moram, in qua introducta est mala intemperies, morbus dicendus est, imò si verè loqui volumus, tanquam caterarum affectionum fomentum haberi debet. Nunc demum, post harum affectionum omnium causas inuestigatas, ordinem quem pro hoc Hebræo, ab eis liberando, seruauimus, prosequemur. Primò, à rebus non naturalibus ordiendo. Aer in quo hic versabatur, ad aliqualem frigiditatem cuius humiditate notabili, declinabat: Por-

tò, postea à nebuloso, & caliginoso fu-
 geret: quo maximè Mantua, & Ferraria
 abundant, monui. Cibus huic oblatu-
 s boni erat succi, & facilis concoctionis, &
 paucarum superfluitatum, non inflatiuus,
 non obstructiuus: sed qui cum frigiditate
 temperata humiditatem substantificam
 multam habebat. Panis igitur albus, leuis,
 & benè pistus, paucò semine cariad ex-
 tinguendos flatus, respersus erat, non mi-
 nus ac ille qui Venetijs in publica Germa-
 norum domo, parari solet: eum tamen
 pro posse ab azymis abstineret, monui, si
 per religionem tamen paschatis tempore
 ab eis fugere non posset, eos saltem sac-
 charo, & ouis parare iuberet, dixi, quia
 ijs faciliores, & leniores euadent. Carni-
 bus vescebatur pullorum gallinaceorum,
 eunuchorum gallorum, hædi, vituli, &
 veruecis. Porrò carnes frigidiusculas fu-
 geret, quas Iudæi comedere assuescunt, in-
 totum consului, veluti bubulas, & fumo
 exiccatas, & nimio sale conditas, non
 minus ac carnes anserum, anatum, &
 similiarum: columbos verò nondum volan-
 tes admittebam, sed coturnices, & turtu-
 res in hoc casu respuebam: veluti caseum
 salitum, & ex eo parata edulia, inter quæ
 numerare est, quod Calabri ex eo, &
 maza concinnant, & sua voce macatro-
 nes appellant: Latiniore verò, turundas,
 siue ex maza turundas: panatellam com-
 munem, vel ex iure carnum, aut alicuius
 alitis, paratam concedebamus, & illam
 qui-

quidem paucissimò, vel nullo aromate
 compositam. Olera, quibus carnes coque-
 bantur, & per se quòque coqui solent, sunt
 buglossus antiquorum, nostra dicta borra-
 go, circion, idest vulgaris buglossa, endiui-
 a, cichorea, tumex hortensis, spinachia vulgò
 dicta, atriplex, olus aureum dictum: quibus
 addimus blitos, non ita insipidos, vt eos
 antiquitas faciebat, lactucā, petroselinum
 vulgare, & huiuscemodi alias herbas. Ex
 fructibus vtiā pensilem concedebamus
 ficus optimè maturas, vtiā passam Co-
 rinthiacam, amygdalas, & pistacia, non
 minus quoque, melopepones, vulgò melo-
 nes dictos, quos hodie inscij iniuste dete-
 stantur, credentes, pepones, melones esse:
 apud Gal. lib. de aliment. facult. quibus, &
 choleram morbum gignere, & varia alia
 mala creare posse, Gal. ipse tribuit. Sunt ta-
 men, vt alibi dixi, pepones apud Gal. hodie
 citruli, officinis aromatarijs dicti, mul-
 tis, & varijs verrucis ornati; quos Hispani,
 Græca seruata voce, pepinos vocamus: me-
 lopepones verò ab eodem Galen. sequenti
 capite descripti, vulgati melones sunt, fru-
 ctus sanè optimus, & laude multa dignus:
 non solum huic morbo conueniens, sed
 biliosis omnibus, vt Alexander Trallianus
 capite de tertiana doctè admodum nota-
 uit. Legumina in totum respicimus, præ-
 cipuè lentes, & fabas, quandoque tamen
 cicerum ius gustabat: oua recentia mul-
 tum laudabam, modò tremula, & mol-
 licula comederet, à duris verò, & frixis

omnino abſtinebat . Piſces in hoc caſu multum laudabamus , præcipuè petroſos : hoc eſt , inter petras , & locum arenolum ; ſemper ferè natantes : vt ſunt bugloſſi , muli , trocta , ab Auſonio in Moſela , ſalar dicta , & ijs ſimiles , quos aqua coctos , aut ſupra craticulam aſſos , potiùs quàm oleo frixos admittebamus . In victu porrò talis ſeruabatur ordo , quod prandium cœna maius ſemper erat , item quod à victu , cõditum diacidoniten ex ſaccharo ſemper guſtabat , ſigillandi ſtomachi gratia : item vt fumos ad caput aſcendere impediatur , cuius vice , ex pyris ſaccharo quoque paratum conditum veniebat : veluti coriandrũ ſaccharo incruſtatum , interdum verò , ex tragematis , & bellarijs huic concedebamus pyra ſaccharo condita , præcipuè moſchata , lactucæ caulicos ſaccharo quoque paratos , radices bugloſſi ſaccharo quoque concinnatos , Marſipanes , pyno ſaccharatum , ſemina melonis ſaccharo apparatus : & ijs varia alia ſimillima . Potus , huic vinum album , leue , oligophoron dictum erat , aliquando verò hordeacea dilutum , quandoque verò communi frigida : hac tamen conditione , & lege , vt ita parcè biberet , ne cibum potus ſuperaret , & ipſum fluitare faceret . Somnus talis permittebatur , vt nocturnus , longus quo ad fieri poſſet , eſſet : nam diurnum fugeret præcipuè meridianum , commendabam , ni nocturnus antea interruptus eſſet , aut ex toto ablatuſ , quĩ maiori ex parte ſupra dextrum

latus fieri debet, & supra eum arger ac-
 cumbebat: quia cum supra sinistrum iace-
 bat, illico symptomata dicta, præcipuè cor-
 dis pressuræ illi veniebant. His annectere
 est studium nocturnum, quod tanquam
 malum, & naturæ contrarium, omitten-
 dum est, turbationem enim grauem, &
 difficilem corpori infert: secedunt quippe
 spiritus in nocte ad interiora, qui ad exte-
 riora ob studij violentiam, & conatum,
 pelluntur, vnde grauis confurgit contra-
 rietas, corpori malum afferens magnum:
 diurnum verò, à cibo duabus ad minus el-
 apsis horis, toleratur, & illud quidem circa
 res faciles: difficiles enim toto indigent ho-
 mine. Concubitus, siue cum vxore con-
 gressus, talis erat, vt post eum, hilaris, &
 leuior euadebat, ac sic non nisi per inter-
 nalla eum exercebat. Motus post alium
 exoneratam, & cætera quæ à politico ho-
 mine peraguntur, mane comitabantur:
 erat verò leuis, suavis, fatigationem mini-
 mè inducens, post quem, discipulis suis le-
 ctionem suauis voce perlegebat. De reple-
 tione, & euacuatione, inferius dicemus.
 Huius tamen gracilitas depelli minimè
 potest, nisi sanguinis optimi copia de nouo
 fiat, quæ non nisi à bono, & multo nutri-
 mento fieri potest, proinde curamus, &
 summo studio solliciti sumus, vt cum ma-
 ciem ex isto exuere tentamus, eum ne in-
 deteriorès, & sauiores morbos, trahamus.
 Iram, tristitiam, inærorem, & cæteros hu-
 iusmodi animi affectus pro posse fugere

suadebamus: sed magis vitam degeret in gaudio, lætitia, & animi tranquillitate, quæ dubio procul multum ad sanitatem conducunt. Ijs autem in ordinem dispositis, & varijs alijs, quæ illis facere videntur curationem sic auspicati sumus, & primo, cum humor peccans atrabiliarius sit, per vniuersum redundans corpus, vniuersali euacuatione, vt ipsum deponamus, opus est, quæ (vel Gal. teste) nulla excellentior sit, quam quæ per sanguinis extractionem adhibetur: At quia corpus hoc aridum est, & debile, vt sanguinis missionem per venæ sectionem in cubito ferre non posset, ea de causa, illius vice hirudines ani venis, quas hæmorrhoidales appellamus, affigi fecimus, per quas ater hic humor euacuari solet. Adnotæ igitur sunt hirudines duæ, quæ postquam iufartæ, & multo repletæ sanguine fuerunt, sua sponte deciderunt, post quarum decidentiam, sanguinem ex apertis venis fluere permisimus: si quando tamen sanguis plus iusto ex illis effluat, vt sæpè fieri solet, earum oscula facile occludimus, luto, aut carbonis puluere, aut aranearum tela, aut gypsi puluisculo, vel albo oui, constringentibus pulueribus mistis, & stupis, vel linteo exceptis. Cæterum, quia humorem hunc per hanc tantum euacuationem ex toto depelli non fuit possibile, altera vti opus fuit, ea præcipue quæ per medicamenta perficitur: quæ medicamenta, quum vit hic debilis, & imbecillis sit, & in eo materia calida, & sicca, leuia sint, &

frigida, humidaque, aut non multum calida
 decet: Item quum hæc medicamenta me-
 lius referatis meatibus, per quos eijci hu-
 mor debet, euacuabunt, iuxta Hippocr. in
 Aphorif. Corpora, quomodocunque quis
 purgare voluerit, fluida facere oportet,
 nonnulla prius vires habentia aperiendi,
 incidendi, & referandi, præmittere opus
 fuit. At quum vt plurimum, nimium hæc
 sint calida, temperatis, & ijs quæ à cibo-
 rum natura non multum distant, & ad rem
 faciunt, pro posse vfi sumus; ex quibus
 multis pauca hæc citata veniunt, syrupus
 de fumo terræ, herba, quæ reflante Aetio,
 in febris tutò dari potest: nam & me-
 lancholiam respicit, & iccinoris obstru-
 ctiones sanat, multasque vrinas prouocat:
 cum quibus, & ventris emolliendi vim
 habet, & ventriculum roborandi, vt Gale-
 nus ex idiota didicit, syrupus de lupulis,
 syrupus de borragine, syrupus de bugloſſo,
 syrupus de pontis, decoctum ſenæ, syrupus
 de radicibus, qui cum additione, de duab.
 radicibus, ſine aceto appellari ſolet: nam
 ſyrupos acetosos in hoc caſu ſemper de-
 ſpexi. Nos igitur ne ampliorem ſyrupo-
 rum ſyluam citemus, ordinem habitum
 percurramus: & primò poſt hirudinum
 admotionem altero interiecto die, bolum
 hunc æger deglutiuit: qui habet.

*R. Floris caſſiæ nouiter extractæ drach-
 mas decem, pulueris aniforum drachmam
 mediam, cum ſaccharo qu. ſuff. miſce, &
 ante prandium duas horas eum deglutiat:*

quo alius optimè respondit. Duobus por-
rò interpositis diebus, post boli assumptione-
nem, svtupos hos per sex dies ebibit, & ita
habent. *R. Syrupi de fumo, de borragine, de
lupulis, ana vnc. mediam, decocti sena vnc.
quatuor. Misce, fiat syrupus, quem in au-
rora bibat, & per sex (vt dixi) continuet
dies: in fine quorum hoc illi propinaui-
mus pharmacum.*

*R. Syrupi rosati solutiui vnc. duas, sy-
rupi de epithyma vnc. unam rhabarbari
boni drachm. unam, & mediam, electuarij
de sena drach. tres, decoctionis sena, vnc.
quatuor: Misce, fiat potus vnus, quem in
aurora ieiuno stomacho, tepidum bibat: te-
pida etenim medicamenta purgantia,
vtpote laxantia dari semper debent: quo
purgante, sed leui medicamento, venter
optimè solutus fuit: & humores multi ni-
gricantes, & citrini euacuati: postquam
euacuationem, æger singulis diebus ex de-
cem sequentibus, singulas decem vncias
decocti sequentis bibebat ieiuno stoma-
cho; habet autem decoctum sic.*

*Rec. Radicum endiuie, buglossi, petrose-
lini, ana vnc. unam, sena vnc. duas, poly-
podij quercini recentis vnc. tres, prunorum
pinguium numero duodecim, passarum de
Corintha, hordei, ana vnc. quatuor, pimpi-
nelle pugillum vnum, florum borraginis,
buglossi, ana vnciam mediam, in libris se-
ptem aque fiat decoctio, vt decet quousque
maneat libra quatuor, facta colatura, &
expressione: adde syrupi de cichorea cum
rka-*

rhabarbaro, de pomis saporis, bizantini sine aceto, ana unc. duas: misce, fiat decoctum, ex quo in aurora ieiuno stomacho (ut dixi) ad decem unc. bibat, quo optimè aluus respondebat. Elapsis igitur decem diebus, in quibus decoctum hoc ebibit, eius vice, singulis auroris, singulas gabras, siue scutulas, plenas iuris capi optimi, & pinguis, vel gallinæ similis, cum pauco saccharo bibebat, & tunc interdum vnum vel alterum bolum ex cassia fistulari deglutiebat, & omnium membrorum nobis cura erat, & primò capitis: ob quod sæpè cucurbitulæ scapulis siccæ admouebantur, & frictiones leuiore in ipsis brachijs, & cruribus fiebant: iundè per nares errhinis medicamentis caput ipsum purgabatur: sed interim iecur quoque ex hoc vnguento inungebatur.

Rec. Vnguenti santalini unc. duas, succi endiuia, cichorea, ana unc. vnã, olei rosacei unc. vnã, & mediam, pulueris rosarum drachm. vnã, cum cera alba, ad ignem para vnguentum molle, quo mane, & vesperi iecur inungetur, spleni quoque hoc vnguentum applicabatur.

Rec. Pulueris scolopendrij unc. 2. succi maluanisci unc. 3. adipis anatis unc. vnã, & mediam aceti boni unc. vnã, cum cera rubra, & oleo capparorum qu. sufficit, ad ignem paretur vnguentum, & ex eo, liene prius fricta, inungatur. Sed ori ventriculi culcittulam aromatib. refertam semper admotam habebat, quæ habet.

Rec. Cinamomi, galange, gariophyllorum;
massices, macis, ana unc. mediam, lignis a-
loes drach. vnans, gallie moschate Mesues
scriptulos duos, pulueris rosarum, absinthij,
ana drachmas duas, in Zendalornbro, ad
figuram culcitrae parietur, & serico filo in-
tercipiatur: cauendo tamen, ne iecur attingat:
 nouistis autem iecur huic calidum supra modum esse, ventriculum verò frigidum: quorum membrorum pugnantia, & temperamenta magis exterius applicitis remedijs, quàm intus sumptis curari debent. Sed ijs diebus, quòd alius responderet solliciti eramus: item, nisi thorax liber erat, erihina medicamenta non admitterebamus: timor enim erat de ipsius alicuius vasculi ruptura. Tunc verò repetitis a nobis dictis, ad balneum eum traximus, quod ex aqua Padana parabatur, in qua decoctæ erant rosæ, altheæ radices, senæ folliculi, chamæmeli, melissophyllon, malua, & similia, & in eo per horam ferè morabatur, quia eo delectabatur: post quod, absterfo corpore, caput excipio, quod meis monitis aqua non atringebatur, oleo tunc amygdalarum dulcium inungebatur, vt membra humecta euaderent, propulsata extranea ariditate. Protracta autem cura hæc est ad quatuor menses, intra quos pancreaticè valuit: nouistis autem vos, longos morbos longa indigere curatione: item, quia similia corpora, vt suadet Gal. libris. Methodi medendi per epicrasim tractanda sunt. Est autem per epicrasim

corpus curare, ex eo paulatim noxium, & peccantem humorem demere, & eius vice, optimum per nutrimenta convenientia, paulatim quoque introducere. Utebatur autem hic sæpè saccharo borraginato ex Neapoli aduecto, veluti radicibus buglossi, saccharo paratis, quandoque verò conditis, & misturis, ut sequenti.

R. Quatuor conseruarum cordialium, ana vnc. 1. specierum diarhod. abbatis drach. 1. specierum trium santalorum script. 2. margaritarum preparatarum drachm. med. ligni aloes Persici calambuci dicti, scrip. 1. foliorum auri fini, num. 4. cum syrupo de pomis, quantum ad mistionem sufficit: fiat conditum mistura dicta, & folio auri in auretur.

Curatio xliij. In qua agitur de febre continua, simul cum dysenteria affligente.

VIR probus, qui ad viam falsamentariorum, propè forum magnum habitat, continua febre simul cum torminibus, hoc est fluxu dysenterico corripit: cepit: erat autem iuuenis hic robustus, temperatura sanguineus, lotium, crassum, & rubrum habens: pulsus verò latus crassus, & robustus: cui occurrens, morbi die secundo, iecorariam dextri brachij aperire feci, & sanguinis vnc. octo fluere: à qua sanguinis missione intestinorum dolores minui cœperunt, sed fluxus omnino perse-

seuerabat, contra quem clyster sic paratus fuit.

Rec. Aqua hordei uncias quindecim, olei rosacei unc. 2. oui integri bene contusi, num. 1. Misce, fiat clyster. Cæterum, cibus huic ptisana erat, aut ex pulli iure parata, pauatella, adiecto semper bolo Armeniæ optimo, quem veram lemmiam terram esse aliàs tradidimus. Altero verò clapsò die, hoc est, tertio post morbi initium, iterum sanguinis vncia sex extractæ fuere, & clysteres constringendi vires habentes, ex seuo hircino iniecti, ac ori ventriculi *emplastrum diaphinicon applicitum*: in quo, ut obiter hoc dicam, cum concinnabatur, *forbas immaturas, palmularum immaturarum vice, inyciendas mandavi.* Sed parti inferiori ventris, inunctio ex unguento de corticibus castanearum dicto, fiebat, & potus vice, aqua hordei chalybeata veniebat: quibus omnibus multum semper egebat, tametsi in aurora, singulis diebus *syrupum myrtinum, & rosaceum ex rosis ficcis dictis, confectum, aquis plantaginis, & stipitum rosarum dilutos bibebat*: neq; minus in nocte ad somnum cõciliandum, *syrupum de papanere aqua lactuca dilu- sum, deglutiebat*: septimo tandem die, etiam fluxu perseverante, vires utcumque constabãt: ac tunc ægrotanti sequens phar- macum illi concessi.

Recipe rhabarbari optimè pisti drachm. unam, & mediam, diacatholiconis drach- sex, antidoti Philonis drach. unam, & me- diam.

diam. In aqua plantaginis: misce, fiat haustus vnus, & capiat in aurora, & desuper pro posse dormiat: quo quater excreuit, & fluxus ferè continuus restrictus est, & deinde conualescere cœpit, donec integram consecutus est sanitatem. Cæterùm ab hoc purgationis die, ægrotus hic pullorum carnes assas, puluere boli Armeniæ, & ytriusque coralijs resperctis, gustare cepit, & vinum rubrum ex Aulone, sapore austerrum, ebibere: fuere autem omnes ægritudinis dies decem.

SCHOLIA.

FEBRE, & dysenteria simul inuadentibus, venæ sectionem, non tantùm semel, sed bis fieri admittimus: neque obstat id, quod Galenus libro Artis curatiuæ ad Glauconem tradit: cum vt aliàs dixi, huic curationi non aduersetur:

Curatio XXXXIV. In qua agitur de stomachi subuersione, nausea, & podagra simul affligentibus.

ILLVSTRISSIMVS Dominus Vincentius de Nobilibus Iulij III. Sûmi Pont. ex sorore nepos, & cui olim methodum, & veram regulam tradendi decoctum radicis synarum, pro eodem Iulio

tertio Pontif. Max. dicaueramus: nunc de-
 mum, vt olim nephritide, & podagra,
 ac alijs affectionibus laborare solebat, ob
 exercitia solita derelicta, in easdem affe-
 ctiones, cum stomachi maxima subuer-
 siones recidit, quæ ex distillatione à capi-
 te in subiectas corporis partes eueniebant:
 rarò autem podagra aliunde quàm à ca-
 pitis distillatione euenire solet: vnde rectè
 mea sententia Hippocr. in ea epist. quam
 ad regem Antigonum scribit, caput malè
 affectum omnium morborum originem
 esse dixit. Ad hunc igitur illustriss. vi-
 rum accitus ipse, quem magnum, proce-
 rum, carnea obesitate pinguem, iuxta
 ac benignum, & affabilem nouerant: eius
 caput temperatura calidum, & humidum
 comperio, sed in eo humiditas caliditatem
 superat: quo fit, quia caliditas humidita-
 tem non vincit, neque regulat, imò hu-
 miditas caliditatem, ab ipso capite in
 subiectas eius partes humores decidunt,
 à quibus affectiones dictæ oriuntur, &
 pullulant: pro quibus extirpandis, medici
 sanguinem ex venis minuerant, & varia
 alia confecerant remedia, sed absque
 fructu, & vtilitate vlla: quæ omnia nos
 exactè considerantes, ac remediorum sy-
 uam percurrentes, nullum celebrius, aut
 diuinius excogitari posse comperimus
 vno hoc, qualitatibus in primis symmetra
 & temperato: passiuus verò exiccandi fa-
 cultatem habente: hoc enim diuinum il-
 lud synarum radicis decoctum est: cuius

propinandi ordinem, vno antea anno, illustriſſimo huic viro, non ſine Dei optimi maximi providentia, dedicaveramus. In primis igitur optimo victus ordine propoſito, ſyrupum hunc propinare cepimus, qui habet.

Recipe Geleniabim ex ſaccharo, ſyrupi de fumo terra, an. unc. i. aquarum meliſſe, endiuſe, de fumo terra, an. unc. i. Miſce, & tepidum bibat, & quinquies iteretur: aduerte quod geleniabim ex ſaccharo, nihil eſt aliud, quàm mel roſaceum collatiuum, ex ſaccharo paratum, vt aliàs iam dixi: ſed ſyrupum de fumo terræ miſcuius, non ſine attentione ad ſeminaria, ab ſcabiè, morbo antiquo, derelicta. Ebibitis igitur ſyrupis humores ſufficienter diſponentibus, catapotia hæc deglutiuit.

Recip. Pillularum cochiarum, de fumo terra, arabicarum, ſſaiaret, ana ſcrupulum unum, diagridij grana quinq; cum ſyrupo roſaceo formentur catapotia quinque, & in aurentur, vapiat hora ſeptima noctis, & de ſuper dormiat: ijs enim præacta optima purgatione, ad decoctum radicis ſynarum devenimus: quod per viginti quinque dies, pontificio, & regio apparatus, ebibit. Cœpimus autem nona die Septembr. an. 1552. Modum autem præparandi ex hac radice decoctum, ſæpè aliàs, tum etiam ſecunda Centuria, vberitè proſecuti ſumus. Tu verò, qui particularia ad vnguem perſeire cupis, legas epiſtalam Ambroſij Nicandri Tolerani, vſtri doctiſſimi, ad Antonium Bar.

Barberinum nobilem Florentinum dicantam, in huius Centuriæ frontispitio præfixam: in qua, vt obiter hoc dicani, vir hic huius radicis dotes, & iuuamenta in seipso expertus, vt penicillo depingit, & profequitur. Ad præsens tamen scitote, quod illustrissimus vir hic in aurora ieiunio stomacho huius radicis decocti vnc. duodecim, non nisi optimè calidas pauculo saccharo fino superaddito ebibebat: quia procerus, & corpore magnus est, quibus duas, & tres sudabat horas; postea verò, linteis, & sudariolis, ac vt Varronis verbo utar, termentarijs, optimè aspersus, & stibucula alba indutus, ac stragulis mutatis, vna vel altera interposita hora, ad prandiũ se diuertebat, quod ex capi quarta parte constabat, secunda in aqua ex tabulis relictis confecta, cocta, vel ad ignem assa, aut eius vice, alitibus paruis, vt ficedulis quinque, vel sex, aut semiperdice, adiecto semper puluisculo cinnamomi, vescebat: pannis autem biscoctus erat, saccharo pinsus, aut qui Venerijs, vel Pisis, parari solet, pondere vnc. quatuor, quem iuri ita confecto immergebat, postea verò Martij pannis frustum comedebat, dein parum diacidonitis saccharo confecti sumens, cenam claudebat, potus verò, radicis decoctum erat, quod syrupi loco bibebat, sed tepidum, saccharo quoque mistum. Hora verò vigesima tertia, vt in aurora, omnia repetebat, sed carnes in cœna non gustabat, tantum amygdalis, & vna passa Corin-

rinthiaca, & pauco Martio pane, aut con-
 ditis sacchareis, contentus: si alius tamen
 non respondebat, ex secundo apparato de-
 cocto, clyster parabatur, adiecto oleo
 cominuni, sale, & sapa, & electuario pur-
 gante aliquo. Cæterum, singulis octo die-
 bus, ex viginti quinque, illustrissimus vir
 hic purgabatur prædictis catapotijs, aut a-
 lijs similem facultatem habentibus: qui
 post exactum vigesimum quintum diem
 ita bene valere dixit, vt si quando aliàs. Po-
 stea verò cum Ancona discederet, & Ro-
 mani per Montem Politianum propriam
 eius patriam, iret, optimè quoq; & regiè
 habere significauit. Porro postquam Ro-
 manam venit, elapso vno, vel altero mense,
 de renum dolore conquestus est, & ita
 acerbè, vt ex hoc dolore eum è vita di-
 scedere multi putarent: cuius doloris cau-
 sam nonnulli lucriuoræ in decoctum ra-
 dicis ebibitum reijciebant, fortè vt igno-
 rantiam suam meliùs traducerent, & illu-
 strissimo huic viro blandirentur, sed rei
 euentus eorum immeritam contra me
 maledicentiam detexit. Nam cum iam-
 diu illustrissimus vir hic lapillos ex renibus
 emittere solebat, contigit, quod ex longo
 tempore congestos in ipsis renibus non-
 nullos haberet, vnde radice decocti bene-
 ficio laxiores factæ viæ, & minores lapilli
 ipsi redditi, natura per eas lapillos ipsos
 expellere conabatur, vnde dolores orie-
 bantur, qui lapilli cum ex toto expulsi fue-
 runt, illico dolores cessarunt: & ille sani-

ratem obtinuit. Desinant igitur moriones ijlucriuoræ, linguaces, locutulei, & blaterones, sua infreni, & æstuosa lingua, verborum solitam colluuiationem profundere: nunc verò clarissimus hic dominus basilicè valet.

*Curatio XLV. In qua agitur de
Arthritide.*

GAbriel Fanensis, in Autumno Arthritim morbum subito incurrit, nam omnes eius corporis articuli simul doluerunt, coeperant autem dolere omnes simul: sed circapedes grauius. Caterum, abhabita per catapotia optima purgatione, tali, & malleolorum, ac genuum dolores breui recesserunt: sed postea brachiorum, & colli remanentes, grauius hominem affligebant, contra quos dolores, ex oleo anethino, & vermium terrestrium puluere, panca cum cera parato linimento, articuli inungebantur, & lana succida fasciabantur. Elapsis verò quinque alijs diebus, in quibus aluus per clysteres respondebat, holum purgatorium huic dare decreueramus: sed cum potiùs epotum pharmacum desideraret, holum pauco vino exceptum ebibit, & optimè egressit, & dolores ex integro intra decem dies euauerunt, manente tamen circa fauces impedimento quodam, quod eo quo bibebat tempore sentiebat, nam quando cibum deglutiebat, nihil mali hu-
ius

ius percipiebat. Intus igitur considerans, fauces ingenti rubore, & inflammatione tentatas, deprehendi, quarum vitium facile gargarismo ex aquis plantaginis, rosarum, adiecto diamorone, parato, euauit. Porro, à sanguinis missione in hoc morbo abstinuimus. Primò, quia iuuenis hic natura pituitosus est. Secundò, quia hyems, tempus frigidum properabat: statueramus autem decoctum rubi viticosi huic propinare, sed quum benè valere dixisset, ab eo desistimus. Est autem rubus viticosus herba, vel potiùs frutex, à radice vna plura flagella sarmentitia, emittens, quæ superioribus annis ex Perù, terra nouiter repetta, afferti cœpit, & eam Hispani sua voce, zarzam parillam, vocitant, de qua breui, Deo duce, multa dicturus sum: est enim medicina hæc optima, varijs morbis conueniens. Nunc verò de arthritide, siue morbo articulari, pauca audire ne pigeat.

SCHOLIA.

MORBVS articularis, quem barbari barbaras scribentes practicas, arthriticam appellant, à Græcis ἀρθρίτις, dicitur: Plinius verò libro naturalis suæ Historiæ, eum articularium morbum appellat, quia articulorum, & iuncturarum morbus est. Est autem articulus, re-

ferente Galeno, libro de ossibus ad tyrones, co primo capite, quod iamdiu in studiosorum gratiam, in tabulam redegi, naturalis ossium compositio: ab Hippocrat. verò, alterius ex coherentibus ossibus extrema pars, articulus frequenter nuncupatur: ea scilicet, quæ orbiculata est, ac in proximum cauum inseritur: vt lib. de articulis, & lib. de locis in homine, apud eum legitur; unde Plin. lib. 11. suæ naturalis historiae, cap. 36. omnes corporis nodos, articulos vocat, intelligens iuncturæ extremum articulum esse. Caterùm Paulus Aeginet. lib. 3. suæ medicinae, cap. 78. articulum à iunctura differentem facit: nam per articulum, membrum intelligit, per iuncturam verò, suum extremum; sed hoc præter Hippocr. & Galeni, cui ille semper harere solet, mentem. Nunc autem scire decet, articulorum dolores eam denominationem vendicare secundùm membrum affectum, in quo dolores ipsi fiunt: si enim pedibus dolor inest, podagra morbus appellatur: si manibus, chiragra: si coxæ, coxendicum dolor vocabitur. At si membro dolor haerit, à quo affecto denominationem non habet, vt genui, cubito, & humero, tunc genuum dolor, & cubiti dolor,

lor, veluti humeri dolor, appellabitur, & ut de ijs, ita de alijs dictum velim intelligatis. Cæterum, omnes ij dolores quicumque ipsi fuerint, modò articulos occupent, arthritici, siue arthritides, hoc est, articulorum dolores appellantur: vnde idiotæ & vulgares, cum qui podagra: aut chiragra, laborat, eum arthriticam pati, dicunt, per arthriticam, arthritim, vocem Græcam, intelligentes, quæ nihil præter morbum articularium significat. Vnde Hippocr. lib. 3. Aphoris. aphor. 20. postquam docuit in omni anni tempore, morbos omnes fieri posse, & veris ægritudines particulares enumerat, inter eas arthrites recenset, hoc est quoscunque articulorum dolores, siue ipsi podagrici, siue chiragrici, aut ischyadici sint, ut Gal. in enarratione assentitur: vnde ipse libro definitionum sibi adscripto, arthritim definiens, inquit, Arthritis, inflammatio stabilis est, circa articulos consistens, doloremque inferens vehementem, nervis nimirum patientibus: per quam definitionem, quemcunque dolorem articulorum intelligit, siue ipse sit podagricus, aut chiragricus, vel coxendicus, ut ex dicendis claruis hæc enunciabuntur. Porrò, ar-

thritis alia significatione, apud Græcos accipitur pro sæuissimo, & grauissimo morbo, omnes totius corporis articulos apprehendente, & vexante, vt apud Hippocr. quis legere poterit in fine libri de morbis, qui extra. Vnde Gal. lib. 3. Aphor. aphor. 16. enarrans eos morbos per Hippocr. citatos, & qui in siccitatibus eueniunt, præcipuè cum arthritides interpretatur, sic inquit: Quas igitur articulorum passiones in siccitatibus dixerit fieri, dignum est inquisitione: si enim immodicè factæ consumpserint articulorum humiditatem, difficilem motum, & siccitatem efficiunt, fortè verò, & nonnunquam dolorem, eam passionem quæ arthritidis nominatur, haud quaquam efficiunt, nisi quispiam omnem articulorum dolorem ita velit nominare. Atqui ipse in libro secundo Epidemiorum, ita ait. In Aeno per famem, qui leguminibus vescabantur, infirma habebant crura, & qui orobos comedebant, genuum dolores patiebantur, non arthriticos, sed genua dolentes ipsos appellauit. Quispiam verò fortassis dixerit non vnius articuli dolorem: sed multarum simul arthritim nominari, & iuxta hoc genus dolentes nunquam arthriticos appellari.

Haftenus Galen. qui ex Hippocr. arthritim, morbum in omnes corporis articulos sauentem, vocat: quo factum est, vt lib. De composit. med. secundum loca decimo, eo praecipue capite, in quo de ischiade, podagra, & morbo articulari, siue arthritide agit, arthritim morbum ipsemet, in omnes articulos sauentem ac lancinantem, esse dicat, inquit: Ex genere arthritidis est tum ischias, podagra: quod enim in omnibus articulis arthritidis est, hoc in vno iuxta coxendicem quidem, ischiada, hoc est, coxendicum morbum appellant, iuxta pedem autem podagram: ex quibus Gal. verbis liquidò constat, arthritim morbum in omnibus simul articulis fieri: cui sententiae innititur Aetius sermone 12. suae medicinae, cap. 6. quum dicat: Podagrica, & arthritica affectio eiusdem speciei inter se existunt. Differt autem podagra ab arthritide, non toto genere, sed affectis locis: in omnib. enim debilitas est articulorum diuturna cum fluxione, quae quidem si in pedibus perficitur, podagra appellatur: si verò in aliquo coxarum vertebro, ischias, hoc est, coxendicum morbus nominatur, si verò in multis corporis totius articulis innititur,

arthritis siue morbus articularis vocatur. Contingit autem aliquando vt repente irruat malum equaliter per omnes articulos dispersum: ipsum euenire consuevit his, qui consueta exercitia coaceruatim relinquunt, & licentiosiore dicta vtuntur, & subdit, vt morbum hunc saeuissimum, & pernecantem indicet, sic: Qui verò extreme ab hac affectione apprehenduntur, his, & spina vertebræ, & costarum iuncturæ, & genæ dolent: aliquibus autem, & iris, siue corona pupillam oculi ambiens: neque est aliqua ossium connexio, quæ ab hac affectione sit immunis. Hæc eadem, vt solet, Paulus Aegineta lib. 3. suæ medicinæ, c. dicto 78. prosequitur, dicens: Si in inferiores partes, factus cursus pedum articula menta repleat, podagra vitium nuncupatur, si cæteros corporis artus intricet humor, ἀρθρίτιν Græci, nos articulares morbos appellare consueuimus: quo vitij nomine vertebra, humeros, & maxillas comprehendimus, omnemque articulum, quicumque morbo complicatur, nonnulli verò aures, dentes, fauces, & nonnunquam iecur, lienem, articularijs doloribus conflictari pronunciant. Et sanè morbus hic crudelis, & carnifex quem

quem olim nobilem quendam apud Germanos inferiores, pati vidi: qui ob imbecillitatem articulorum, ad quos humor à natura alienus confluit, fit, & varijs de causis euenire contingit, videlicet, à cruditatibus, immodico venereo vsu, vehementi deambulatione, equitatu assiduo, præcipuè propendentibus ex equis cruribus, ut Scythis euenire Hippocrat. lib. De aere, aquis, & locis, testatur: suppressione excretionum consuetarum, intermissione exercitiorum familiarium, mærore, curis, vigilijs, & reliquis animi affectionibus. A colico quoque dolore perperam curato, arthritis oritur, ut meminit Hippocrat. lib. 6. Epid. parte quarta. aphorif. 3. dicens: cuidam intestinum colon, ubi articulari morbo corripiebatur, dolore ferè vacabat: postquam verò ab eo sanatus est morbo, plus doluit. Post Hippocr. viri medici, doctrina, & experientia celebres, tam Arabes, quam Romani, ægros febribus laborantes obseruarunt, qui ob malam in eos adhibitam curationem, in podagram, & alios graues morbos lapsi sunt: sæpè tamen articularis morbus ob seminaria à parentibus contracta in

filios, & successores transfertur: de quo, & eius exacta curatione, plura breui dicturus sum.

Curatio XLV I. In qua agitur de morbillis, & morborum observatione.

OMNES pueri, qui anno elapso variolis laborarunt, hoc etiam anno morbillis affliguntur, sed sani euadunt; filia tamen Dionisij Pinti, nata annos octo, eisdem cum correpta esset morbillis, & aere frigidiusculo alteraretur, in tormina, & cruentam dysenteriam deuenit, à qua quoque, & ipsa breui leuata fuit, instabat autem autumnus.

Curatio XLV II. In qua agitur de febre continua, cum mentis turbatione.

Nata Chyroci, nobilis Anconitani, ætatis suæ tredecim annorum, vixente autumno, febre continua corripiebatur: ad quam elapsis morbi ipsius diebus vn. decim, accitus ego, eam continuò febrientem cum alienatione, & mentis turbatione inueni. Cæterùm hæc ad oblata bene se gerebat, & viribus vtcunquæ constabat: sed lotium aqueum colore, & substantia meiebat, quod mentis alienationem, turbationemve satis attestabatur: proinde brachij dextri basilicam incur-

ua.

uatura secare feci, & sanguinis vnc. sex fluere. At chirurgus plus iusto audax sanguinis vncias decem ægrotantis bona fortuna extraxit: qui corruptione ita affectus erat, vt sequenti die, iuberem secta brachij exteriori vena, cephalica dicta, sanguinis quoque semi libram fluere: qui sanè primo corruptior erat. Sed puella hæc (vt dixi) ad ea quæ illi offerebantur, benè se habebat, parum tamen dormiebat: cum quibus nihil dolebat, sed linguam atram habebat, & siti ingenti cruciabatur: quia tamen mente non constabat, aquam non petebat. Huius fronti oxyrhodinum applicitum fuit, & noctu frons ipsa, tempora, nares, & aures, populone vnguento, adiectis paucis opij granis, & exiguo aceto rosaceo, inungebantur, & syrupum de papauere: pondere duarum vnciarum, & totidem aquæ lactucæ bibe-
bat, aut illius vice amygdalarum cremorem, cui papaueris albi semini mista erant, concedebamus: ex se optimè egerebat, & pulli carnes aqua elixas, adiecto bolo armeniaco, margaritis, ac corallo preparato, comedebat. Demum post aliquot dies, febris, & delirium minui cœperunt: tunc pharmacum ex manna, rhabarbaroque compositum illi propinauimus, tametsi sua sponte bene semper egerebat: quo multa liquida, putida, & magna corruptione affecta egressit, & melius habuit: quanquam postea ad aliquot dies insana semper mansit, in quibus diebus, ieiuno

Stomacho, conditum hoc comedebat.

Rec. Sacchari borraginati uncias tres, nenupharini, buglossati, ana uncias duas, pulueris sene optime pisti drachmas duas: pulueris lapidis cyanei, stellati dicti, preparati, drachmam med. foliorum auri numero quatuor. Cum syrupo de pomis, misce, fiat mistura, & folio auri in auretur: de qua singulis diebus, singulas unc. ieiuno stomacho, & sero ante cœnam semiunciam comedat, & desuper parum aquæ borraginis bibat. Sed antea quàm conditum hoc comedebat, eius caput embrochis irrigabatur, & tandem intra quadraginta dies ex toto sana euasit, habent autem embrocationes, siue irrigationes sic.

R. Foliorum, & folliculorum sene, ana unciam unam, borraginis, buglossi, anethi, malua, radicum malua uisci, an. pugillum unum, hordei, seminis lini, scœnugraci, an. pugill. unum, & medium, in libris viginti aqua fiat decoctio sufficiens, facta colatura, adde olei rosacei completi, chamemelini, an. unc. tres. Misce, ex qua mane ieiuno stomacho, & vesperi ante cœnam, super caput irrigationes fiebant.

Curatio xlviij. In qua agitur de febre continua, cum erysipelate ulcerato, faciem, & uniuersum caput corripiente.

Petrus Crinitus, ex Criniti illius doctissimi Florentini familia, iuuenis an-

annos natus triginta, cum Anconæ carceri obtruderetur propter debitum, febrē maligna cum erysipelate vlcerato, faciem, & vniverſum caput corripiente, vexabatur: ad quem elapsis iam decem diebus à morbi origine, vocatus ipſe, hominem ſic malè affici comperio: cui ſanguis per venæ ſectionem in brachij curvatura minutus erat, & pharmacum propinatum, & eryſipelati neſcio quid admoſum, non dormiebat hic, ſed ea, quæ illi offerebantur, optimè comedebat: proinde eius an venis hamorrhoidalibus dictis, illico hirudines duas admouere feci, & optimo inſtante victus ordine, ac ſyrupis malam qualitatem alterantibus propinatis: vt poſtea per pharmacum purgatio fieret, remedium hoc ſupra eryſipelas ipſum admouere feci: quod habet.

Recipe Succi plantaginis, ſemperuiui, lactuca, ſolani, ana libram mediam, acetū rofacei unc. duas, ceruſæ unc. unam, & mediam. Miſce, & lineis pannis applicetur, & ſape innouetur. Hoc enim remedio ita bene valuit vir hic, vt ex ipſo eryſipelate, & locis illi proximis membranula quedam cruſtacea decideret, veluti ab angui ſpolium deponi ſolet: ſubtus quam ex albo vnguento inungebatur locus, qui prædictis ſanatus eſt,

& æger ipſe in totum conſecutus: ſanitate.

Curatio XLIX. In qua agitur de oculi dolore cum rubore.

Iosephus Amatus frater meus, vir bene biliosus, cum de oculi dolore, ingenti cum rubore quereretur, ab optimo instituto victus ordine, catapotia hæc deglutivit, quæ habent. *R. Pilularum mastichinarum drachmam unam, aurearum, opticarum id est de luce, an. scrup. unum, diagridy grana tria, cum pauco vino fermentur pilule quinque, & inaurantur: capiat ea quando vadit dormitum.* Cæterum, ijs optimè egressit, sed non quod hac de causa, dolor, aut rubedo discederent: sequenti die, scapulis cucurbitæ cum scarificatione cutis sunt applicitæ: tandem quinto die, cum oculum aqua rosacea tertia præparata excepta, & per manicam traiecta lauaret, breui finitatem obtinuit.

Curatio L. In qua agitur de pleuritide.

Miles, qui palatio præest, frater Francisci notarij, qui acta criminalia literis excipit, pleuritide, thoracis altam partem occupante, affligebatur, ad quem perueniens ipse, post alui deiectionem factam per clysterem, sanguinem mittere ad uncias octo ex axillari eiusdem brachij vena, ubi erat dolor, mandavi. Qui quum infectus ingenti putredine, & corruptione esset, & febris intensissimo cum dolore hominem infestaret, & tussis ingens, &

dis-

difficilis ob doloris respondentiam perseueraret, & respirandi difficultas instaret: vesperi ex eodem venæ orificio, totidem sanguinis uncias fluere permisi: erat autem sanguis vltimus rubicundus, quo factum est, vt melius illico habuerit, tandem epoto quarto die medicamento purgatorio, ex flore cassia fistularis, cum electuario sebesten confecto, & decocto pectorali diluto, paulatim conualescere capit, donec integram consecutus est sanitatem. Primis autem diebus, syrupum violaceum ex decocto hordei dilutum bibebat: sed morbi initio, locus dolore affectus, sacco milij, & fursurum fouebatur. Cæterum, quæ bibebat, tepida (vt fieri solet) erant.

Curatio L I. In qua agitur de muliere nobili, podagra laborante, cum mensium optima respondentia.

SOROR Chyroci nobilis Anconitani, à iuuentute sua, etiam si lunaris euacuationis respondentiam optimam, & consuetam semper haberet in podagram labebatur: nunc verò etiam cum quinquagesimum tertium ætatis suæ annum agat, eodem vexatur morbo. Cæterum huius parentes sani, & liberi ab hac infectione semper fuere: at superiores, hoc est, aui sui, vt ipsa refert, grauissimè hoc morbo torquebantur: adeò vt hunc morbum veluti hæreditarium, à maiori-

bus suis contraxisse, dicendum sit, transferuntur autem aptitudines ad hoc malum à parentibus in filios, ac posteros. Sed cum hæc scribimus, in mentem venit Hippocratis aphorismus 29. libri sexti Aphor. qui ait: Mulier podagra non laborat, nisi menstrua defecerint: quod falsum esse in mulieribus sui temporis Galenus deprehendit, cum earum plures ob intemperantiã, & luxum, podagra laborare videret. Seneca quoque quandoq; de luxu sceminarum sui temporis conquestus est, quod Hippocratem falsum fecerint, dicentem, seninas podagra non laborare.

Curatio LII. In qua agitur de sublimato, cuiusdam mulieri, ad eius internecionem dato.

MVLIER, cui sublimatum intra iusculum ad eius internecionem datum est, illico illud persensit, ac euocato vomitu, sana euasit, id autem persensit, quia cum iusculum, cui sublimatum mistum erat, ebiberet, saporem gustasse dixit, similem illi, quem æris rubigo in ore relinquere solet. Memores igitur huius saporis sunt decet, quicumq; veneno infici timent: quia certus, & indubitatus pro sublimati, aut cuiusq; arsenici altera specie deprehendenda, is sit sapor. Porro, lac huic veneno aduersari, & huius generis alijs, quæ erodendo interimunt, medici sarentur: præcipuè Galenus, commentario sexto in li-

librum sextum de morbis vulg. enarratione quinta.

Curatio LIII. In qua agitur de symptomatibus subortis ex abortu, id est, puero ante maturum partum eiecto.

MVLIER iuuenis, quæ catapotia deglutiuerat, quia plenitudinem intus in corpore (vt ipsa aiebat) persenserat, sed vtinam non foetum, post multam supra infraque purgationem habitam, ac foetum eiectum, in febrem continuam lapsa est hæc. Cæterum cum per medicum doctum tractata esset, etiam ipse ad eam sum accitus: quam tunc insanientem pauca cum febre comperi, cui tandem post multa habita remedia, cum frontis venam secari iuberem, & sanguinis uncias quinque fluere, breui resipuit, & paulatim conualescere capit, donec integram consecuta est sanitatem.

Curatio li v. In qua agitur de melancholia flatuosa, hypochondriaca, sine præcordiali, Arabibus myrachiali dicta.

NANVEL Arius vir annos natus triginta quinque cum iamdiu de stomachi cruditatibus, & inconcoctione quereretur, & interdum multa vomisset, interiectis nonnullis mensibus, de aciditate

te ingenti ab ipso stomacho ad os delata, affligi cœpit: quam aciditatem, siue ructus acidos comitabantur stomachi, & hypochondriorum grauitas, sed succedente tempore hypochondria ipsa sursum conuelli videbantur, magna vigente flatulentia: quibus omnibus accreuit ingens calor à præcordijs ad supremam thoracis partem ascendens, & consequenter alui siccitas, & constrictio, fastidium, mœror, & animi deliquium, rarò tamen mentis alienationem passus est, quod vnum à doctis animaduersum velim, tam enim & si melancholiæ, siue desipientiæ species, affectio hæc sit, satis superque illi est, vt talis verificetur, eam sequantur mœstitia, & à facili causa timor, & nonnunquam mentis inconstantia: quæ omnia melancholica symptomata, concoctione, vel excretionem, vel multis flatibus, vel vomitu, vel ructu leuantur, prout huic eueniebat viro. Ad hunc igitur vocatus ipse, præter citata symptomata, cum huius viscera attrecto, inter vmbilicum, & lienem, eius mesenterium prædurum deprehendi: quod vnum notatu dignum apud me in hac curatione erat, præsertim cum membrum, aut particulam, in qua morbus hic radices suas cõplantatas haberet, inuestigare: nam Galen. lib. 3. De locis affectis, cap. de melancholia, præter quod ab atra bile morbum hunc fieri tradit, ex Dioclis sententia, inquit, huius morbi causam esse calorem inmoderatum venarum meseraicarum,

obstructionemque earundem, à crasso sanguine ortam, vel vt alijs placet, citante eodem Diocle, huius morbi causa est, inflammatio pylori, sine portonarij, aut ianitoris dicti, partis scilicet inferioris oris ventriculi, cui opinioni Galen. haeret, & eam vt veram amplectitur magis, cum dicat. Atque videtur quidem in ipso inflammatio esse, sanguis autem in parte inflammata contentus, & crassior, & atræ bili magis conformis. Itaque quemadmodum elato ex ventriculo ad oculos fuliginoso quodam, aut fumoso halitu, aut crassis quoq; vaporibus, similia suffusorum accidentia contingunt, eadem ratione sublata ad cerebrum ab atra bile euaporatione melancholica euenient in mente accidentia, & cætera. Ex quibus verbis, Galen. huius morbi causam phlegmonem pyloro impactam esse velle, satis clarè percipitur. Auicenna tamen illi contrariatur, aut saltem non haeret, vt quisque cordatus deprehendet medicus, modo eius verba contempletur, Fen prima libri tertij trac. 4. cap. 9. in quo, & Philorei, siue Theophili opinionem citat. At Auerrois libro tertio sui collectorij, capite quadragesimo Galeno fauet, qui contra multorum opinionem, ex pylori inflammatione morbum hunc fieri contendit. Cæterim cum hos authores perlego pro hoc iuuando homine, in mentem venit Mundinus vir prout sua ferebat ætas doctus, qui in sua Anatomia, vbi de mesenterio agit, ex melancholia

lia aggerata in huius mesenterij glandulosis carnibus, hypochondriacam hanc passionem, vel vt ille loquitur, myracliam, fieri tradit, quam sanè sententiam vt rationi consonam, non omnino reieci: & eò magis, quia tunc in huius viri mesenterio ingentem duritiem tactu percipiebam, quæ non procul ab vmbilico versus lienem distabat: vt iure crediderim, vt morbus hic ab atra bile originem trahit, ita quoque in meseraicis venis aliquando sedens suam habeat: quandoque verò in ipso liene, nonnunquam verò in ipsius ventriculi pyloro, in quo inflammatio fit, sed id raro, cum morbus hic maiori ex parte absque febre non solum vigeat, sed etiam interimat, quæ dubio procul morbum hunc comitaretur, si modò inflammatio adesset. Neque nobis, & alijs artem medicam exercentibus, Auertois rationes philosophicæ satisfaciunt, cum à morbo calido symptomata frigida ob innati calidi resolutionem oriri posse dicat, quod vt possibile, euenire posse non negamus. Caterim ab inflammatione interna febrem inseparabilem esse, & vt necessariam gigni, medici fatentur, & Galenus affirmat varijs in locis suæ doctrinæ. Proinde quàm bene Gal. ipse hanc secutus sit sententiam, quod affectio hæc hypochondriaca ab inflammatione oris ventriculi semper eueniat, alij iudices sint: ego verò, vt varijs in membris morbum hunc fieri posse dixi, ita à vario melancholico humore originem trahere

re crediderim, vnde merito curationes in hoc morbo variant: quia aliqui, frigidis, & humidis remedijs morbum hunc profligare contendunt, alij verò calidis, & humidis, pro ratione materiæ. Vtunque tamen res habeat, hic prædicta patiebatur symptomata, cum quibus sæpè vomebat: nam postquam comedebat, acidus ructus sentiebat, & mori aut aperiri in pectore desiderabat: sed cum bilem aut varij coloris humores vomebat, leuis euadebat, & iterum comedebat, sed in idem recidebat: adeò vt per quatuor longos menses in hac perdurauerit afflictione quousque vitam cum morte conmutauit. Cæterum in huius morbi successu, prisorum medicorum diligentiam admirari mihi subit, præsertim in eo describendo, & quanta cura eius omnia symptomata, signa, causas ad vnguem vsque obseruauerunt: sed illi fortè suo tempore ægrotantes maiori cura tractabant, quàm hodie à doctis medicis fiat, vt qui eos frequentius adire solebāt, & apud eos sæpius agebāt, & interdum apud ipsos pernoctabant: quando præcipuè nō admodum fidebant, quòd ministri, & discipuli, ea omnia quæ medici mandabant, perficiebant, vt Gal. quoque facere solebat, vt commentario primo, in librum de fracturis meminit, enarratione vigesima prima: sed de ijs satis. Nunc verò ordinem in hac curatione habitum, tempestiuum erit prosequi, vt posteri feliciori successu huiuscemodi ægrotantes curare

valeant. Erat autem vir hic natura siccus, proce a statuta, ad rubedinem declinans, & talis qualis, Galenus inquit, in melancholicam temperaturam facillè transit: huic igitur optima victus ratione constituta, syrupum hunc ita descripsi, quem per quinque dies ebibit: & postea pharmacum sequens purgatorium propinauimus: habet autem syrupus sic.

Recip. Syrupi de fumo terra, de borragine, de pomis, ana unciam mediam, decoctionis sene unc. 3. Misce fiat syrupus, capiat quinque. Pharmacum verò ita quoque habet.

Recipe Syrupi rosacei solutiui unc. tres, diasene lenitiui unc. mediam, diaphœniconis drachmas duas, decoctionis sene unc. tres. Misce, fiat pharmacum, quo optimè alius respondit, & æger ipse rectè se habuit, sed obstructio illa supra mesenterium appatens, decocto hoc irrigabatur, fouebaturque, quod habet. Recip. Anethi, capillorum Veneris, chamemeli, radicum alibeæ, seminis petroselin, anisi, foeniculi, foliorum sene, ana pugillum unum: in aqua fiat decoctio sufficiens, qua locus obstructus fomentetur spongia: & postea hoc inungatur unguento. Rec. Unguenti de alibeæ uncias duas, nucis unguentariæ unciam mediam, pulueris radicis capparorum drach. duas, olei lilini, & cera ana, parum misce, & ad ignem fiat unguentum. Sed dum hæc fiebant, vomitus aliquando euocabatur præcipuè quando nausea instabat, & æger an-
gu-

gustiabatur, & non vomebat: sed opus hoc conficiebatur lenioribus vomitorijs, vt aqua naphæ, decocto parato ex semine anethi, raphani, rapæ, & similibus: sed aliis cum astricta erat, emollientibus clysteribus laxabatur. Caterùm cum flatu plures abundarent, neque remedijs ad eos excogitatis resolverentur, clysterem sic parauimus: quo flatu euanescebant, & leuior ægrotus euadebat. *Canalem medicum quem vesicis bubulis, aut pellibus inferere pro conficiendis clysteribus solemus, folli fabrili adaptato, ac folle compresso, & spiritu ex toto emisso, per anum eum immittito, ac postea ipsum eleuato, & aperito, & postea extrahito: sic enim totus flatu intestinis contentus hoc instrumento attrahitur: Est sanè remedium hoc à nobis pro flatibus deponendis primo excogitatum: quanquam ab Hippocrate pro ampliandis intestinis, in colicis affectionibus curandis, huius meminere instrumenti, vt vltimis verbis prinæ haurum Centuriarum memorie commendauimus. Item quum ægrotus hic cibos fastidiret, intinctos parare faciebamus, quos Græci *εὐβάμματα* appellant, quibus carnes, & obsonia intincta comedebat, ex quibus exemplum tibi sit. R. Amygdalas dulces albas redditas, pistata recentia mundata, an. quantum tibi placuerit, in mortario pistillo optime contunde: quib. adde iecinoris pulli vnius, vel alterius, quantum tibi videtur, & pauco saccharo, &*

agre-

agresta, ac puluisculo cinnam. resperso, cum aqua rosacea: misce, & fiat intinctus, & eo utatur. Porro, cum Galenus morbi huius initio, ægotantes similes, solis balneis, & victu humido, sed optimi succi, explosis phatmacis, curasse gloriatur: nos præter quod hieram picram atram bilem respicientem, quandoque propinabamus, apozema hoc, vel simile ægotanti huic tantum concedebamus, & purgationum vice clysteribus utebamur: quibus optimè valuit, & extra domum ingenti artis gloria, & magno populi applausu exiuit. Erat autem vir hic probus, & candidus: qui pauperibus sua bona largissimè, & munificentissimè propter Deum elargiebatur. Sed ne mente decidat, apozema ita habet.

Recip. Foliorum borraginis, absinthij, capillorum Veneris, pimpinella. an. manipulum unum, polipodij quercini recentis, radicum buglossi, an. unc. 1. liquiritia recentis, & rase, sene, an. unc. 2. passularum de Corinθο unc. tres, pomorum apianorum numero decem, seminis anisi, fœniculi, anadrach. duas. In libris sex aqua fiat decoctio, quousque maneant libra quatuor, facta colatura, & expressione, adde syrupi de pomis, de fumo terræ, de borragine, an. uncias duas. Misce, fiat apozema: cuius unc. octo in aurora, ad ignem tepidas ebibeat, & quandoq; ante cœnam, per horam totidem: ijs enim, vt dixi, optimè habuit. Cæterum, quum morbi seminaria adhuc latitarent, & vigerent, & ipse licentiori victu. vsus

esset, in eundem morbum recidit : ad quem cum quidam, qui se medicum simulabat, curatum intraret, breui ipsum interfecit. Parabat autem hic, vt obiter hoc dicam, apozema quoddam, quò omnes curare pollicebatur, & eo ægrotos omnes egerere multum faciebāt, & maiori ex parte eos in marasimum trahebat, sed quàm infestum simile apozema, & noxium huic morbo erat, ex Galeno primo, vel potius ex huius ægrotantis successu, quiuis iudicare poterit : nam breuis in extremam maciem apostata hic ægrotum traxit, & tandem in obitum, non sine multorum dolore : veluti tres alios Anconæ ægrotantes, & alios nonnullos apud Sanctum Seuerinum : vnde ignominiosè fugam fecit. Nam, & antea Anconæ carceribus hic obstrusus fuerat. Simili morbo huic de quo agimus, anno superiori correptus fuit bonæ indolis iuuenis, filius Nicolai Patauini mercatoris Anconæ agentis, qui leuiter tractatus, cum ad balneas Patauinas nostro consilio iret, & earum aquas per plures ebiberet dies, sanus euasit, neque amplius in eundem morbum recidit. Sed iuuenis hic cum varia symptomata pateretur, nunquam tamen apertè insaniiit. Lucensis porrò mercator, & fororius Gabrielis mercatoris Lucensis, eodem morbo vexabatur, sed insaniebat.

SCHOLIA.

Protitum, & triuiale argumentum, quum de hypocondriaca affectione loqui solemus, proponi solet, & tale habetur: Si ab inflammatione meseraicarum morbus hic fit, quomodo flatus oriuntur, quia flatus à diminuto calore oriri soleant, sed in inflammatione ingens, & consumens reperitur. Responsum est, quòd interea dum inflammatio viget, flatus non sunt, sed in inflammationis fine: quia tunc calor parvus est, in cibaria, vel chylum agens, à quo flatus eleuantur: exemplum est, quod vere, & autumno venti plures, quàm aestate, vel hyeme sentiuntur: quia vere, & autumno calor diminutus est, qui vapores eleuat, sed non consumit. Sed responsum hoc multis peccat modis: primo quòd ij Galenum non intelligunt, quia Galenus ex Diocle, non ab inflammatione, siue apostemate meseraicarum, morbum hunc fieri tradat, sed potius à calore excessiuo, & immoderata venarum meseraicarum, obstructioneque earundem, à sanguine crasso orta: ex quo sanguine, & chylo, saltem per contactum hærente, sumi ad ventriculum, & inde

ad

ad caput ascendunt. Secundo errant in sua responsione, cum dicant, vigente inflammatione flatus non comperiuntur, sed in eius declinatione: quia tunc flatus non nisi inclinante morbo comperirentur: quod falsum esse qui morbum hunc patitur, nouit, & docti medici non ignorant, quum illico à morbi initio flatus vigeant. adeò vt ab eis morbus hic denominationem traxerit, & flatuosus dicatur. Sed esto, quòd non ob inflamas meseraicas, sed ob ingentem, & excedentem caliditatem in eis ortam, aut vt aliorum relatione Diocles fieri tradit, ob inflammationem, siue apostema pyloro ortum, quos Galen. insequi videtur. Quomodo flatus orientur inquiramus. Galenus vti supra huic respondet quæsito, dicens: Sanguis autem in parte inflammata contentus, & crassior, & atra bili magis conformis est: itaque quemadmodum elato ex ventriculo ad oculos fuliginoso quodam, ac fumoso halitu, aut crassis quoque vaporibus, similia suffusorum accidentia contingunt: eadem ratione, sublata ad cerebrum ab atra bile euaporatione, melancholica euenient in mente accidentia, & cætera. In quib. verbis Galenus non dubitat ex atra

bile

bile euaporationem ad cerebrum fieri: ex qua melancholica postea eueniunt symptomata: humor autem atra bilis est, non carbo ignitus, cui cibaria si non miscentur, saltem per contactum hærent: ex quorum miscella furni cleuantur atræ bilis naturam sapientes, & per consequens accidentia melancholica, sed præcipuè præcordiorum fluctuatio, quæ vt Diocles notat, non illico vt cibus accipitur, præsentitur, sed post eum retentum.

Curatio LV. In qua agitur de ulceribus Gallicanis in genu obortis.

VXornaucleri nauis Belioti, vlcera maligna à morbo Gallico contracta, in genu patiebatur. Cæterùm, optimo victus ordine instituto, post paratam ad euacuationem per syrupos materiam, & per catapotia eam expulsam, vlceribus putrilagine infectis, præcipitatum indere mandauit, ac paulatim tractatis vlceribus ipsis, & sæpè lauatis decocto Guaiaci, quod per triginta longos dies, subtili admodum constituto victus ordine, ebibit, & postea superposito ipsis vlceribus vnguento ex plumbo, breui ex toto sanata sunt. Singulis tamen octo diebus, catapotia ex nitro, pondere quatuor scrupulorum, adiectis granis tribus diagridi, & totidem trochiscorum alandaal deglutiebat,

bat, quibus optimè purgabatur: erat autem mulier hæc quinquagenaria, obesa, potens, & virago, quæ prædictis intra quadraginta dies ex toto sana euasit.

S C H O L I A.

INter ea corrodentia medicamenta, quæ vlcerum sordidorum putrilagines corrodunt, & absumunt, vt oleum vitriolum, aqua fortis argentariorum, sublimatum, & arsenici varia genera: pulueres ij à præcipitato dicti, palmam obtinent: quos Ioannes à Vigo, Chirurgus mehercule diligens, & doctus, in antidotario suo, hoc est, libro octauo suæ medicinae chirurgicæ descripsit. Conficiuntur autem pulueres ij, vt obiter hoc dicam, æquis partibus argenti viui, & aquæ argentariorum fortis ad ignem simul coctis. Cæterum vt pulueres ij absque dolore munus suum conficiant, sic apparatus: eos in catino immitto, super quos aquam vitæ infundito, & ad lentum ignem coquito: quoad aqua absumatur, & pulueres ipsi sicci maneant: hoc autem modo concinnati opus suum conficiunt, absque dolore tamen. Alij tamen eos succo plantaginis, semperuinæ, Solani, vel aliarum berbarum frigidarum,

preparant: ut absque dolore, & punctio-
 ne operentur: sed modum primò à nobis
 signatum, ut meliorem, & faciliorem
 habeto. Porro si viribus potentiores pul-
 ueres hos parare decreueris, duplam
 aquam fortem ad argentum viuum infun-
 ditò, & vase vitreo optimè obstructò, ad
 ignem excoqui sinito, quousque rubri exa-
 ctè pulueres euadant, sed de ijs, & simili-
 bus, ne dedignare Vigonem percurrere, &
 eius discipuli Sancti Barolitani opusculum
 eidem coniunctum legere, cum chirurgus
 doctus, & expertus sit, ut Venetijs, cum
 nou rarò coram nobis operabatur, experti
 sumus.

*Curatio LV I. In qua agitur de ulcere
 antiquo in crure, & tandem sa-
 nitati restituito.*

AD talum vlcus antiquum, & ferè de-
 cem annorum, patiebatut prob. vir
 Damianus Illyricus: qui cum multos adi-
 ret probos medicos, & chirurgos pro eo
 curando diligentes, nunquam tamen in-
 de sanus euasit. Ego verò vlcus sordi-
 dum considerans ex eorum genere esse,
 quæ difficulter sanitatem adipiscuntur
 (Græcis cacoethe dicta) (deprehendo, &
 ad quod natura longa consuetudine cor-
 poris totius immundities, & superfluitates
 transf-

transmittere solet, inuenio quod vlcus si clauderetur, & cicatrice contegeretur, homo breui moreretur, aliquo morbo perueniente superueniente, vt sæpè fieri contingit, & nos aliàs obseruauimus. Proinde nos fonticulum, sic enim recepto vocabulo, foramen appellare placet, quem in eodem crure infra genu prædictum respiciens vlcus, parare fecimus, non nisi corpore prius sæpè purgatio, & guaiaci decocto, per quadraginta dies exhibito, & vlcere ipso ferè ad sanitatem redacto. Cæterùm fonticulum hunc varijs rebus parare solemus, aut candente ferro, aut caustico medicamento, vel vesicatorio: nam interior cortex flagellorum siue virgularum brionia, carni supra positus, opus breui conficit: mitto cantharides, vel ranunculi herbæ siue barrachij quoduis genus, vt varia alia præteream, quæ vesicam incitant, cui disruptæ, ciceris vnum vel alterum granum superponitur, & fascia ligatur, vnde foramen resultat, quod singulis diebus, abstergitur, & innouatur: & eius grani ciceris vice, vt fonticulus vigeat, & ex eo sanies effluat indi potest illi, aut cerea pillula, aut plumbea, sed ciceris granum sæpius pro complenda hac opera vsurpatur: quia humiditate tumescit, & locus amplior euadit; sic enim probus hic vir sanus intra duos menses euasit. Hoc eodem modo; qui varices in crure patiebatur, & in cruris infima parte vlcus habebat, ab vlcere liber euasit: erat autem vir hic statura procera,

qui in angiportu ad forum fontis habitat, & pannos tondet. Porro Græcus Aulonensis, qui carcere Anconæ detinebatur, causa bibliopolæ Veneti, pro symbolo fefem habentis, vlcus magnum rotundum in crure habebat, nō tam sordidum, quàm putridum dictum, si modo cum Auicenna, & Vigone Genuensi, loqui debeo: sed hic febrem patiebatur, & vlcus gallicanum erat, quod candentibus ferramentis exustum fuit, & postea æger melius habuit: sed quum chirurgus ignaro commissus esset, suum diem obiit.

Curatio LVII. In qua agitur de puella continuo febriente, varijs cum symptomatib. ex quibus mors fuit consecuta.

PVELLA annos nata septemdecim, & filia illius Hebrææ, quæ postea ex morbo serè simili obiit: cum illi menses consueti deficerent, in febrem continuam lapsa est, & eam quidem duplicem biliosam, continuam dictam, ad quam post elapsos duodecim dies ægritudinis, ingressus ipse, eam viribus impotentem inueni, vt pedibus stare nequiret: omnia fastidiebat, ita vt vix cibum videre, nedum gustare, esset possibile, quibus optimè egeribat, sed circa iecinoris, & lienis regionem, obstructions patiebatur, vigeat autem autumnus. Caterùm temperatura pituitosa puella hæc erat, obesa, pro qua curanda,

da, primò ad ea, quæ magis vrgebant in-
 tentio nostra dirigebatur: proinde vt vires
 rescicerentur, constarentue operam dedi-
 mus, idque optimis, & boni succi eduljis,
 & quæ faciliè in sanguinem, & ægri nutri-
 mentum vertuntur, dein verò ani venis
 hæmorrhoidalibus dictis, hirudines duas
 applicare feci, quæ sanguinem sugendo,
 quousque ex se ceciderunt, extraxerunt,
 imò post earum casum sanguis multus ef-
 fluxit; sed tunc syrupum de cichorea, &
 radicibus, cum appropriatis aquis ebibe-
 bat, ac ex manna, & rhabarbaro, adiectis
 paucis drach. electuarij à palmulis, confe-
 cto pharmaco purgata fuit, sed postea ni-
 hil gustabat, vt per octo dies ferè nihil co-
 mederit, lentè febricitabat, & delirabat, sed
 interiectis octo diebus resipuit, & vires
 constantiores sunt factæ, postea iterum
 omnia fastidiuit, & viribus impotens red-
 dita est, & tunc vlcera in faucibus visa
 sunt sordida admodum, sed remedijs adhi-
 bitis meliùs sensit, ita vt morbus in decli-
 natione visus esset, sed denuo fasti-
 dio repullulante, ex toto deie-
 cta est, & imbecilla facta,
 adeo vt intra quadra-
 gesimum diem,
 obierit.

***

*Curatio LVIII. In qua agitur de
Chæradibus, id est strumis, dictis
scrofulis, non minus de no-
dis curandis.*

Familiares admodum sunt chærades collo, & ceruici, quas strumas siue scrofulas dictas, multi chymistarum, aquis, aut abditis, & absconditis remedijs euellere, ac in totum eradicare contendunt. Ego verò anno 1552. & 1553. decem vel duodecim pueros, prædictis strumis affectos, sequenti incessu curari feci, & sani ac liberi hodie habentur: Nam qui nodos magnos, vnum vel alterum tantum habebant, ijs rasorio sectione facta, eos extraheremus, & breui sani euadebant, si quid tamen seminij mihi intus manere videbatur, pauculo sublimato, aut præcipitato fortiori, & potentiori iniecto in totum extirpabatur: ita autem factitatum iri animaduertistis in filio Sebastiani Pinti, & puella illa, sorore Michaelis musici, in qua ita trachæ arteriæ motus percipiebatur, vt nihil clarius videri potuerit, profunde admodum nodus hic iacebat. Porrò, qui patiebantur chærades, hoc est, strumas plures, quas vulgus scrofulas appellat, sublimato eas in totum eradicari fecimus: quæ si corio conteguntur, & nondum ad vlcerationem peruenerunt, vesicatorio locus vlceratur, aut multiplici alio remedio: & tunc

tunc supra strumam sublimati vnum, vel alterum granum superpouitur, adaptato supra pauculo butyro recenti, & in circuitu ex bolo Armeniae confectum vnguentum ponitur: sequenti verò die deposita struma pauculo butyro recenti locus fouetur, ac sic vicissim inceditur, quousque ex toto omnes ad vnguentum extirpatæ sint strumæ, vt in filiabus duabus viduæ Brudorum euenire vidistis, & pueri cuiusdam probi viri, cuius nomen non succurrit, & varijs alijs. Porrò si quis medicamentum ita potens ac sublimatum, absque tamen dolore opus hoc conficiens, inuenit, mea sententia, multis laudibus dignus erit: hodie tamen apud Bononenses, chirurgus quidam oleum excogitatum habet, carnes ad os vsque, absque tamen dolore, corrodens: cuius experimentum hic Anconæ, in Ianeto Architecto, viro probo, pro eius crure secando factum est: de quo oleo, & simili, in sequentibus, Deo duce, maiora, & meliora dicemus:

sunt verè hæc talia,

vt digna sint in-

ter theore-

mata

Hippocr. & Gal. reponantur,

cum ex illis ars medica in

dies clarior eua-

dat.

?) . . . (?)

Curatio lix. In qua agitur de muliere nephritide, ac interdum ischiadico dolore laborante, & postea in natis inflationem deueniente.

MOnacha diui Bartolomei, quinque supra triginta annos nata, mulier obesa, & grauis nephritide, ac interdum coxendicum dolore cruciabatur, à quo dolore, humor plus iusto attractus, inflationem siue in nate tumorem peperit: ad hanc igitur accedens ipse; illico basilicam eiusdem brachij inflationem respicientis, secare feci, sanguinemque ad libram vnā fluere, ac fomento locum affectum irrigare: quod habet.

Recip parietaria, malua, althea, chamemeli, rosarum, anethi, seminis lini, swenugraci, ana manipulum vnum, in libris decem aque fiat decoctio sufficiens, cui adde, olei chamemelini, rosarum, an. vnc. duas, Misce, & spongia, vel filtro ex alto fiat irrigatio, & ex prædictis ferè paratum emplastrum loco affecto admovebatur. Sed interim dum hæc fiebant, syrupos ebibat, & cassiam à fistula sua extractam aliquando deuorabat, sed succedente morbo, alternis diebus, pillulam vnā vel alteram, ex aggregatiuis, & aureis deglutiebat, & topica medicamenta ex ijs, quæ per diffationem opus suum conficiunt, erant, ac intra mensem inflatio resoluta est, & monialis hæc ex toto libera.

*Curatio LX. In qua agitur de vermium
curatione.*

LVbelli Proxenetæ filius annos tres,
vel circa, post habitos morbillos, qui
non ita sæuè in Italia ac Hispania affligere
solent, lumbricos per os emittere cœpit,
à quibus ferè strangulabatur: pro quib. pro-
pulsandis, pulueres nostros in vino ieiuno
stomacho illi dedimus, & clysterem ex
lacte, & melle confectum injeci fecimus:
& sequenti die electuario à sebesten pur-
gatus puer per egestionem vermes plures
emisit, & tandem sanitatem obtinuit.

*Curatio LXI. In qua agitur de duplici
tertiana.*

Villicus Ioannis Guardij nobilis Flo-
rentini, in autumno duplici ter-
tiana corripiebatur: ad quem accedens
ipse, sexto iam ægritudinis elapso die,
illico illi basilicam dextri brachij aperiri
feci, sanguinisque uncias sex demere ac
syrupum hunc ebibere.

*Recip. Syrupi de endiuiâ unciam unam,
de duab. radicibus unciam mediam, aqua-
rum endiuiæ, borraginis, acetosæ, ana un-
ciam unam. Misce, & quinquies iteretur.*
Cæterùm cum is difficulter clysteribus ex
hiera, & diaphinicone paratis, egereret,
illis trochiscos alandaal injeci fecimus
pondere dimidiatæ drachmæ, quib. alius
optimè respondebat, sed vrina postea ali-

quantulum concocta appatente, nullo perturbante symptomate, hoc pharmacum illi propinauimus: quod habet.

*Re ip. Diaphœniconis unciam mediam
co sectionis harnec, electuarij Indi, ana
drach. vnā, & mediam, electuarij de
psilio drach. vnā, in decoctione senae, fiat
potus vnus, & vna unciola syrupi rosati so-
lutiui dulcoretur, quo alius respondit.*
Victus huic, pullorum carnes in prandio
erant, potus verò, vinum pauciferum al-
bum, & ideo albanum dictum, quod aqua
magis infrigidare prima Centuria dixi,
& hodie ita esse firmamus, quia corpus
nostrum vinum hoc, & magis humectat,
& magis quàm aqua sua acerbitate infri-
gidat. Sed ij, qui veram, & solidiorem
Philosophiam ignorant, hæc non admit-
tunt, Galeni fortè theoremati innixi, in
quo ait, omne vinum esse calidum: sed ij
mea sententia, Galenum non intelligunt,
vt qui ignorant veram vini definitionem,
quæ talis habetur: Vinum est succus ab
vuis maturis extractus, depuratus, &
defæcatus, ad multa conueniens. Cæ-
terùm cum vinum hoc albanum Longo-
bardicum ab vuis maturis non extrahatur,
sed potiùs acerbis, & malè maturis, con-
sequens est frigidum euolat, & vinorum
communium naturam non adipiscatur:
id quod sciens Galenus, in sua doctrina
non semel dixit: nullum album vinum ca-
lidum est, vt lib. 12. Methodi medendi,
cap. 4. legitur ad hunc modum: Neque
enim

enim inuenias ex albo vinorum genere, calidum vltimum: desinat igitur vinosus ille in doctos homines maledicta profunderè: cum nihil præter auctoritatum aceruos congerere nouit, & ad ægrotum reuertamur, cui cæna nulla ferè erat, quia in nocte febris eum inuadebat, demum epotitis syrupis aperientibus, & iterato pharmaco, sanatus est villanus hic, iuuenis robustus: qui iamdiu apud bellum egerat, & militis nomen adeptus erat, non enim rustici Italiæ vt Hispani inertes sunt.

Curatio lxxij. In qua agitur de febre continua maligna, cum exanthematibus, pulicari morbo dicto.

P Ver viduæ Brudorum, annos natus sex, boni habitus, vigente autumno, feбри continua corripit cæpit, cui occurrens, & videns neque syrupos, neque medicamenta alia in potu admittere, vice carnis cidoneosum conditum ex sebesten, pondere quinque drachmarum illi propinatus: quo optimè egressit, & intra tres dies sanitatem obtinuit. Elapsis verò decem diebus in quibus multos comedit fructus in eandem recidit febrèm, & eam quidem malignam, & malè morigeratam: ad quem denuo rediens diasebesten drachmas sex in aqua endiuie, dissolutas dedi, quas illico à potu euomuit, & ea de causa nihil egressit, sed sequenti die, bolum ex

prædicto electuario dare iussi, quo vermem vnum per superiora reiecit, per inferiora verò duos. Cæterùm sequenti die, puer hic delirare cœpit, quo fit, vt ex communi brachij vena, sanguinem ad uncias quinque demere iuberem: in quo die, vesperi magis delirabat, imò per totam noctem sequentem nihil dormiuit, sed multa loquebatur: quarto vero die, exanthemata per vniuersum corpus effloruerunt (publicare dictum symptonia) quæ maiori ex parte rubra, alia verò nigricantia apparebant, cum quibus pulsus vtcumque constabant, & ea de causa, cucurbitas siccas scapulis, & costis numero quatuor ad mouere feci, & vesperi, aui venis hircidinem vnam, quæ inde multum sanguinis exhaustit, imò post eius casum, sanguis quoque inde multus effluxit: tunc sequenti nocte, *ex populeone unguento, inuncta sunt puero tempora, frons, nares, & aurium interiora,* & optimè dormiuit, imò, & vires eius resectæ, & instauratæ sunt, vt optimè in aurora valere videretur. Cæterùm vesperi eiusdem diei quinti, paruo quodam rigore puer oppressus est, quem secuta postea fuit febris per totam durans noctem, & ad finem vsque sexti diei: septimo, bis sudauit, non copiosè, neq; per vniuersum corpus, sed per partes superiores tantùm ad imas thoracis: octauo, omnia leuiora sunt facta: nono, *ex electuario mixariorum, vt supra purgatus fuit,* post quæ morb. in duplicem tertianam leuiorem

rem lapsus est, & postea ex se sanus est factus. Cæterum post priores dies, cum morbus hic acutus, & grauis esset, vires citò deiciens, ad eas respicere, & eas instaurare opus erat, morbo tamen non neglecto: ac ea de causa illico ius pulli hordeo alteratum cum pulueribus vtriusque corali, margaritarum præparatarum, & boli Armeniaci orientalis, bibebat, & aliquid pulli ipsius gustabat, sed potus communis frigida erat iulebo mista, aut granatorum vino: sed interdum, iulebum longum bibebat, & ex cordialibus conditis parum edebat.

SCHOLIA.

IIS puerulis, acutis, & grauioribus morbis correptis, sanguinis missionem per venæ sectionem conuenire, sæpè diximus, & inculcauimus, & in dies audaciùs exequimur. Cæterum in puero isto, ante pulicaris morbi apparitionem, sanguinis missio facta est, dein verò quia delirabat, & de phrenitide timor erat, duo machinati sumus: alterum, cucurbitulas scapulis morbo, & delirio facientes: alterum delirio tantum, hirudinem scilicet ani venis admotam. Porrò aduertant medici, quod vt post huius pulicaris morbi apparitionem, venam secare, & san-

gui-

guinem demere plerumque periculosum est, quia à circumferentia ad centrum, hoc est, à partibus exterioribus ad interiores fit humoris euocatio, ita aliquando, plethora præcipuè vigente, tuto, & securè, pulicari ipso morbo apparente, sanguinis missio exerceri potest: neque minus huic euenit morbo, quàm cæteris exanthematibus, variolis, & morbillis dictis, post quorum apparitionem, stante plethora, omnes docti medici, sanguinis missionem sæcundam permittunt. Dignoscitur verò plethora, ab agrotantis habitudine, lotio crasso, & rubro, tum quia symptomata praua instant. Item quia nondum euacuatio notatu digna antecessit, sed tunc sanguis cautè, & non copiosè mitti debet.

Curatio LXIII. In qua agitur de pleuritide.

VIR robustus, & fortis, Crassus dictus, pleuritide correptus fuit, continuo febricitabat, tussiebat, difficulter respirabat, ad costas mendosas multum dolebat, & supra a terçiam latus, decubitus illi difficilimus erat, vt inflammationem internam costas velantem membranam occupare dicendum sit. Huic occurrens ipse, ex interna eiusdem brachij locum
affe-

affectum respicientis vena, sanguinis li-
 bram integram deinere feci, & locum
 affectum ex fomento foueri, ac vnguen-
 to pectorali illini. Caterum syrupos ex
 violis, & ziziphis ebibebat, & arteriaca
 medicamenta leuiora accipiebat: quæ co-
 medebat illico hic euomebat, nihil spue-
 bat, sed sicca tussi cruciabarur, vrinam
 turbidam, crassam, & rubricantem emit-
 tebat, & cum ijs insomnis erat, sed viribus
 vt cuique constabat: qua de re, in auro-
 ra, ex eadem pertusa vena, sanguinis octo
 uncias iterum chirurgus extraheret, com-
 mendavi, sed chirurgus fortè, imperitia
 sua, tres tantum extraxit, quem cum
 vesperi notarem, corruptione ingenti af-
 fectum, & putrefactum, iterum, repe-
 tita fuit meis mandatis sanguinis missio
 ex eodem vulnere ad libram mediam, &
 tunc melius habere cœpit, & vrina clarior
 euasit, & secretus facilius reddebantur,
 & ventriculus (paucis illi adnotis) cibos
 retinebat: instabat autem frigus, & min-
 gere cœpit. Interiectis porro vno, vel al-
 tero die, vrina vt primò reddita est, &
 febris vigeat, & tussis sicca apparuit: sed
 tunc decoctum pectorale tepidum sæpè
 ebibebat, & pharmacum leniens illi pro-
 pinauimus, & tandem paulatim conuale-
 scere cœpit, donec integram consecutus
 est sanitatem. Caueant tamen inscis, ne
 sua fœda verborum colluue dicant, mor-
 bi cruditatè tãdã perdurare, ob sanguinis
 extracti, in hoc niuoso tẽpore multitudinẽ.

Curatio LXIV. In qua agitur de febre.

Plstrix quæ ad portum agebat, & inde ad caput montis delata est, feбри continua, quæ noctu affligebat magis, vexabatur: hæc cum puerum septem mensium lactaret, & illi menstruorum vna, vel altera gutta appareret, pedis saphenam venam secare feci, & sanguinein ad uncias sex demere, & syrupum hunc ebibere.

Recipe Syrupi de duabus radicib. unc. unam, de endiua unciam mediam, aquarum asparagi, fœniculi, endiue, ana unc. i. Misce. Porro vt venter responderet, nobis cura erat. Cæterim cum morb. perseveraret, ex brachij dextri basilica vena sanguinis uncias quinque extrahi fecimus: demum in lotio nubecula apparente, pharmacum purgatorium illi dedimus, cuius portionem vomuit, reliqua verò intus manens, exactè opus confecit, & tunc breui sanata est, eius tamen ventriculus: ex cerato ab aromatis confecto, & applicito illi, roboratus est.

Curatio lxxv. In qua agitur de Electuario quodam restaurante: quo multi à morbis refecti sunt, & instaurati.

ÆGrotantes varij, qui imbecilles erant, & refici indigebant, hoc restaurante, & reficiente electuario instaurati sunt, quod habet. *Recipe Seminum*
qua-

quatuor frigidorum maiorum ana unciam
 unam, amygdalarum dulcium mandata-
 rum, sebesten, pistachiorum, an. unc. i.
 & med. seminis papaveris albi unciam
 unam, passularum ex Corsinbio aqua cali-
 da lotarum unc. duas, sacchari buglossati,
 sacchari borraginati, an. unc. duas, spe-
 cierum diarthodonis abbatis, specierum
 diamargaritonis frigidi, an. drach. unam,
 sacchari Candi, penidiarum, ana unciam
 unam, sacchari albillimi libram unam, &
 mediam, carnis caponis uncias sex, ad
 ignem, secundum artem fiat electuarium,
 vel confectio in morsulis ad formam pino-
 saccharati, cui addere vel minuire poteris;
 pro intentionis tue ratione.

Curatio lxxvi. In qua agitur de ingenti,
 & crudeli ventriculi dolore, cum bi-
 lis amara, & aliorum humorum
 vomitu.

S Alomon à Camarino vir annos natus
 quadraginta, temperatura biliosa
 exusta, iamdiu gravissimo, & sæuissimo
 oris ventriculi dolore, per intervalla
 cruciabatur: ad quem dolorem, vomit-
 us humoris amarissimi consequebatur;
 cum quibus vrina adeo intensi lutei colo-
 ris erat, vt ad nigredinem sæpè vergere
 videretur: intense sitiebat, & aliquan-
 do febricitabat. Pro quo curando, plu-
 res medici acersiti sunt, qui vno consensu
 res calidas, vtpote, vt ipsi putabant, contra
 mor-

morbum frigidum propinabant: sed non nisi patientis detrimento, vt qui peius semper sentiebat, & grauius torquebatur. Ad eum igitur ipse superueniens considerans hominis temperiem, humorem excrementum, ac morbi ipsius naturam, & noxia à rebus calidis admotis, & ebibitis contracta, iudico morbum hunc malam esse iecinoris intemperiem calidam, & præcipuè concauæ partis: quanquam fieti nequeat vt concaua affecta; conuexa quoque non afficiatur, ob quam in temperiem iecur multam gignit bilem, quam postea ad os ventriculi debilius factum, transmittit, vnde dolor ingens oritur, & consequens natura irritata per vomitum prædictum remittit humorem, rarò verò per secessum. Hunc igitur ægrotantem in paroxysmo comperiens, sic contra morbum orsus sum, & primò clysteri sequente.

Recipe Hordei, parietaria, branchæ ursinae, maluarum, violarum, ana manipul. vnum, In aqua fiat decoctio sufficiens, facta colatura.

Rec. Prædicti decocti libram unam, & mediam, olei rosacei, violacei, mellis violacei, ana unc. vnam, & mediam, cassia extracta unciam unam, salis drachm. vnam, Miscæ, fiat clyster, quem serè per totam noctem retinuit, & nihil egressit. Cæterim quia eo die multum vomuerat, à vomitorio medicamèto abstinuimus, & iulebum hoc

hoc illi bibendum dedimus per intervalla,
quod habet.

Recip. Tamarindorum subtiliter incisorum unciam unam, in libris trib. aque endivia fiat levis ebullitio, cui adde, syrupi rosacei simplicis, de cichorea simpl. ana unc. unam, misce, & per manicam traiciatur: ex quo iulebo ad libitum bibat. Ceterum etsi morbus sanguinis missionem exposceret, quia tamen æger debilis erat, & valdè anxius, & hyems rigida vigebat, eam prætermisimus: clysteribus tamen sæpè utebamur. Porro iecur fomento hoc fovebatur, quod habet.

Rec. Rosarum rubearum, cichoreæ, endivia, hordei, lichenis herba, acetosa, ana manipulum unum. In libris 12. aque fiat decoctio sufficiens, cui adde olei rosacei, violacei, ana uncias duas: aceti rosati unc. unam, & medim. Misce, & spongia, aut filtro iecur foveatur, & linteo abstersum, unguento hoc illinebatur.

*Rec. Unguentini santalini unc. unam, pulveris rosarum rubearum drach. unam, absinthii drachmam mediam, succi cichoreæ unciam unam, & mediam, olei rosarum unciam unam cum pauca cera alba, ad ignem misce, fiat unguentum, quo inungatur iecur, & os ventriculi, sed portiuncula unguenti quo inungebatur os ventriculi, mastiches parum indebatur, nequeminus æger diacodium simplex comedebat, quod ex decocto capitum papaveris, & saccharo tantum, rotularum
figa.*

figura, conficitur. Habet autem rotula, siue orbiculus vnus, plus minus drach. ijs enim sequenti die, melius habere dixit, & sequenti nocte optimè dormiuit, adeo vt multis antea diebus, nunquam tam bene dormiuisse dixerit. Victus huic ius capi erat, aut pannatelli ex eodem iure parata, cum semine melonis: sed postea ipsius capi carnes erant, & pirum sub cineribus coctum: sua seram autem homini, vt res funderet calidas, & frigidas aliquali stipticitate præditas comederet: quales sunt, pirum & eius conditum saccharo concinnatum, mespila, sorba, sed hæc in fine cibi: ex herbis laudabam endiuiam, cichoream, lactucam, & iis similes, ex leguminibus, ius cicerum concedi potest, oriza, far, & cætera similia: sed lentæ etsi concedi possent, adeo tamen sunt aliorum morborum, & symptomatum effectrices, vt eas præterire consultius sit. Ex alitibus, potius domesticas quàm syluestres commendo, præcipuè capum, gallinam, & pullos gallinaceos: ex quadrupedibus hœdum, veruecem, ac vitulum: sed carnes porcinas in hoc casu summopere laudarem, præcipuè, porci pedes, & lumbi partes: sed cum huic per suam religionem sint vetitæ, alijs concedantur. Vinum in prandio, & cœna admittebatur leue tamen, quod ex aqua, & musto, æquis portionibus hic Anconæ parari solet, vocatum lora, & acerbum maiori ex parte est: interdum verò elapsis quatuor horis à prandio, aquam quam vinum

potius biberet, consulebam. Quarto die,
diacidonius purgatorij, unciam unam huic
propinauimus: quo bis absque dolore, &
 anxietate vlla egressit, ita multa humoro-
 sa, biliosa, & crocea, vt mirum esset. Cate-
 rum, post secundum secessum, ita dolore
 cœpit cruciari, vt ad *philonium*, & *alia*
opiata deuenire opus fuerit: sed primo cly-
 steribus vsi sumus: dein aquam hordei in
 potu dedimus, sed foris quoque multa
 applicita sunt, sed absque iuuamento ali-
 quo, quum magis, & magis dolor ipsum
 cruciaret: qua de re ad *philonium predi-*
ctum, & Nicolai requiem, & similia opia-
ta deuenimus, qua illi potanda obtulimus:
 post quorum assumptionem, dolor quie-
 uit, & totam noctem dormiuit. In aurora
 verò sua sponte bis egressit, non nisi humo-
 rosa crocea, cum quibusdam strigmentis
 viscidis, intestinorum ramentis respōden-
 tibus: tunc verò ab omni opere destiti-
 mus, & interiectis trib. diebus, ad aquam
 lactis peruenimus, quam huic viro more
 antiquorum per decem dies ebibendam
 dedimus, & sanus euasit. & hodie pan-
 craticè habet. Datur autem aqua lactis anti-
 quorum more, eo modo quo hodie ther-
 marum aquæ bibuntur pondere qua-
 tuor vel quinque heminarum,
 librarum dictarum, vt prio-
 ribus Centurijs proli-
 xiùs dixi.

*Curatio LXVII. In qua agitur de
herpete miliari.*

IACOBVS ex Galicia, iuuenis annos natus viginti quinque, mense Decembri, in herpes miliares incidit, quæ costas, & pectoris læuam partem occupabant: pro quibus tollendis, illico ægrotanti pharmacum, bilem præcipuè, & aliquantulum pituitam purgans, propinauimus: ex bile autem, & pauca mista pituita, miliaria hæc vlcuscula oriri aliàs dixi. Cæterum supra vlcuscula hæc, post vnguentum plumbeum, & album camphoratum mistè admotum, breui delituerunt: intus tamen ad pectus æger dolebat, & multum angustiabatur: sed tunc hirudines ani venis admotæ sunt, quæ sanguinis multum suxerunt, & postea cibitis syrupis acetosi simplicis, & de endiuiâ, ac deuoratis: catapotijs ex aloë, & aggregatiuis cum agarico, ex integro tunc sanatus est.

Porro nunc mense Decembri

anno 1553. in thoracis si-

milem dolorem rela-

psus est, quem

nunc inuiso, & tracto, neque

extra quicquam vlcuscu-

lorum appa-

ret.

..). . . ? (..

*Curatio LXVIII. In qua agitur de lip-
pitudine, siue ophthalmia, hoc est inflam-
matione albi oculi, cum dolore ipsius
oculi, & frontis parte.*

ABSQVE procatartica causa ex-
terna dicta, filia illius qui vinum
vendit, puella nata annos septemdecim,
sanguinea, obesa: obesitate quidem car-
nosa, in ophthalmiam incidit. Est autem
ophthalmia Græcis, morbus Romanis lip-
pitude dictus, in quo oculi album rubet:
hoc est, membrana adnata, siue coniuncti-
ua dicta, inflammatione affecta est, &
tunc extolluntur cilia, & sine dolore pal-
pebræ coniungi nequeunt. Caterùm cum
morbus hic à varijs humorib. fieri soleat.
in hac tamen puella à plenitudine vniuer-
sum corpus grauante ortum traxit: quod
dignoscebatur, quia tunica, siue membra-
na coniunctiua dicta, quæ natura alba est,
ob sanguinis confluxum, rubra apparebat,
simulque ob habitum totius corporis, &
ipsius calorem, ac ante habitum victum,
non minus ex dolore oculi, & partium illi
circumvicinarum, & maxima tensione,
simulque lachrymarum feruidarum co-
pia, hoc percipiebatur. Curaturi igitur
nos puellam hanc, primò subtili admodum
constituto victus ordine, prout expedit, è
sanguinis missione auspicari sumus, illius
præcipuè venæ oculum affectum respi-
cientis, quam cephalicam, siue capitalentem

appellamus: ex qua sanguinis integram libram minui fecimus, & syrupum hunc ebibere.

Recip. Syrupi rosacei simplicis, acetosi simp. de endiuia, ana unciam mediam, aquarum endiuia, buglossi, acetosa, ana unc. unam. Misce, & quinquies interetur. Porro cum syrupos bibebat, fomento quodam leuiori oculum lauabat, quod ita habet. *Recip. Rosarum, maluarum, fœnugræci optimè lauali, ana pug. unum, in libris duabus aqua fiat decoctio sufficiens, & excolato decocto, spongia imbuta fiat fomentum, & postea linteis absterse oculo, album oui aqua rosacea exceptum, & benè concussum, exceptum linteis, illi admoue: ebibitis verò syrupis, catapotia hæc deglutiuit.* *Recip. Pillularum cochiarum, de luce maiorum, aurearum, aggregatarum, ana scrupulum unum, diagridij grana quinque, cum syrupo rosaceo, f. p. quinque, in aurentur: capiat hora secunda post mediam noctem.* Tunc verò eius caput atrectans, in eo vlcuscula emarantia comperio, quæ an à morbo Gallico originem traherent, in dubium vertebatur. Tunc verò apozemate hoc vsa est. *Recip. Borraginis, lupulorum, sumi terræ, ana manipulum unum, polypodij quercini recentis, foliorum senæ, ana unciam unam, hordei integri pugillum medium, corticum myrobalanorum currinorum, indorum, an. unc. unam, passerum de Corinbio unc. tres.* In libris quinque aqua fiat decoctio, quousq;

ma-

maneant libra tres, facta colatura, ac expressione: adde, syrupi de fumo terra unc. quatuor. Misce, fiat apozema, de quo in aurora singulis diebus singulas octo uncias bibat: quo ex integro epoco, iterum catapotia deglutiuit, & optimè purgata fuit: tunc collyrio albo, & viridi vti sumus, ac altero ex aloë lota, & tutia præparata. Caterùm, cum bene per tres vel quatuor dies valeret, denuo fluxio reuerterebatur, & inflammatio pullulabat: tandem ad laqueum supra nucham deuenimus, & optimè valuit.

SCHOLIA.

Solebat enim Gal: in ijs oculorum fluxionibus, venas, aut frontis arterias incidere, quando præcipuè per vasa imbecillia, & superficialia fluxio fiebat: quòd si vasa longè altius quàm sectioni deceret, fluxiones percurrerent, tunc eas difficiles curatu Galen. iudicabat: sed nos ad laqueum supra nucham eo tempore confugimus. Tu verò, vt rem ex toto teneas, Gal. lege, lib. 13. Methodi medendi, propè finem quo nemo neque clariùs, neque uberiùs rem hanc prosecutus est. Plura verò si de hac re tenere cupis, lege Hippocratem libro sexto Aphorismorum, & eius enarratorum Galenum, &

phorismo 13. ubi inquit: Dolores oculorum, meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ sectio, aut medicamentum epotum soluit. Mitto Iesum quendam Hebræum, qui de oculorum affectionibus libellum admodum doctè scripsit, veluti librum Galeno attributum: cui titulus est de oculis, à Demetrio translatum, non minus ac alios varios Arabas, qui de hac tractatione multa scriptitarunt.

Curatio LXXIX. In qua agitur de morbo Gallico repente eueniente, simulque de varijs alijs affectionibus, ipsum comitantibus.

REVERENDVS monachus ordinis prædicatorij, cum virgam tumētem, & inflatam haberet, & eius glans à præputio denudari non posset, multis remedijs frustra præparatis, in capitis ingentem dolorem incidit: ad quem accedens ipse, & prædicta considerans, eius caput attrecto, ac vlcuscula recens nata in eo, & mento comperio, non minus ac in fronte tumorem magnum: vnde hunc in morbum Gallicum lapsum esse deprehendendi, & eò magis, quia gonorrhœam patiebatur. Omnia igitur prædicta considerans ipse, in homine triginta annos nato, illico ob vrgentem capitis dolorem, cataponia
hæc

hæc deglutienda dedi, feбри autem carebat.

*Recip. Pillularum de fumo terra drachmam unam, cochlearum scriptulum unum, diagridij grana quinque, cum syrupo de fumo terra fermentur pillula quinque, & in-
aurentur, capiat quarta hora ante auro-
ram: post quas dolor capitis illico leuatus
fuit, sed sequentibus diebus denno dolor
redijt, & tunc ano hirudines duæ admotæ
sunt, quæ multum sanguinis suxerunt: &
postea scapulis cucurbitæ, cute secta, af-
fixa, & interea syrupos hos bibebat, qui ex
fumo terra, & epithymo componuntur, ad-
iecto decocto sena: post quos iterum cata-
potia ex nitro Alexandri cum de fumo
terra mista, deglutiuit, & eis melius ali-
quantulum habuit. Caterum, quum glan-
dem denudare non posset, per syphonem
aquam viridem laphranci iniiciebat chi-
rurgus: quia intus latitabant vlcera, &
extra ita præputij labra obduruerant, vt in
gangranam venire timor esset: neque
enim foris defuit emplastrorum admotio,
tum emollientum, tum etiam resoluendi
vim habentium, vt fieri solet: primo, deco-
cto maluæ, branchæ vrsinæ, adiecto multo
butyro, aut oleo amygdalarum dulcium,
membrum fouendo. Sed inter ea vim
resoluendi habentia: emplastrum hoc fuit.*

*Recip. Farine hordei, fabarum, orobi-
ana unciam unam, surfurum tritici pug-
unum, cum oxymellite: Misce, fiat em-
plastrum. Sed cum hæc absque fructu ad-*

mota essent , ad aquam argentatiorum
 peruenimus : quæ quoque parum valuit :
 tandem ad præputij incisionem deuenire
 opus fuit, quo reciso, visus est callus in eo
 durus admodum, & intra callum foramen
 exiguum: per quod vrina fluitabat : *Tan-*
dem epoto decocto ligni guaiaci, ad trigin-
ta dies, in quibus catapotia ter repetita
 sunt, hic sanus enasit, quo decocto frontis
 tumorem æger sæpè lauabat, linteolaque
 eo imbuta illi admouebat. Sed tunc Ro-
 chus presbyter eodem ferè morbo labora-
 bat, & vxor lapicidæ, quæ ad caput mon-
 tis agebat, quos omnes Hamisius chirur-
 gus, nostris mandatis, vt decebat, tracta-
 bat. Olim autem Galenus artem chirurgi-
 cam proprijs exercebat manibus, sed post-
 quam Romam venit anno ætatis suæ 32.
 vt Commentario primo, in librum de
 articulis meminit, ab opera manuali desti-
 tit, munus hoc chirurgicis committendo,
 vt libro 6. Methodi medendi, prope finem
 memoriæ mandauit. Callebat namque
 Galenus chirurgicam artem, vt qui omnes
 medicinæ partes exactè tenebat, & eas
 tanquam sibi pedissequas concilianerat,
 quam cum opus erat, exercebat: sciens
 vtique Deorum filios hanc artis curatorie
 medicinæ partem quoque exercuisse.
 Quis enim non nouit Podalirium, & Ma-
 chæona, si modo Homero, vt cum Plinio
 dicamus, scientiarum omnium parenti,
 fidem dederimus, Aesculapij filios, sub
 Agamemnone Græcis auxilium Troiano

in bello, artem chirurgicam exercendo præstitisse magnum: Infelix namq; medicus ille dicendus est, qui cum Doctoris nomine gloriatur, ea tamen, quæ eius minister exercere novit, ille ignorat: si quando tamen Doctor Physicus, ea quæ ministri exercent, operatus fuerit, id non ut Doctor, sed ut artis minister operatus erit, & tanquam navis rector iudicabitur, qui remigare novit, & malum scandere: neque hæc tantum novit, sed ea, & alia, & similia quæ ad nautas pertinent, quando potissimum opus est, exercet, & operatur: neque minus ac Rex, vel Imperator habetur, qui militis officio plerumque fungitur. Quæ omnia cum approbet Galenus medicinæ ditissimus Oceanus, ita commentario 5. in librum sextum de morbis vulgaribus, enarratione prima profequitur, dicens: Quam enim proportionem architectus ad alios fabricatores, fabros, ceterosque artifices, quibus ipse præest, eandem habet medicus ad suos ministros: isti verò sunt herbarij, vnguentarij, coqui, cataplasmatum confectores, fomenta administrantes: item qui clysteres infundunt, qui scarificant, qui venam incidunt, qui cucurbitulas affigunt. Quòd si nos & hæc didicerimus, atque etiam moliamur, similes erimus gubernatori, qui remigandi quoque peritus sit, quique summum navis malum expeditè ascendere, & reliqua munia obire, quæ ipsi nautæ faciunt, novit, atque facit. Multi naniq; Impera-

rores, arcu vti, iacula vibrare, cominusq;
gladio, aut hasta pugnare sciunt, & id ip-
sum etiam agunt, nec non Reges: sed non
quomodo Imperator erat Alexander Ma-
cedo, aut eius pater Philippus, hæc mili-
taria munera præstabant, sed per alias
quasdam artes Imperatoriæ ac Regiæ mi-
nistras: sic igitur quatenus medici sumus,
cuiuscunque auxiliij qualitatem, quanti-
tatem, occasionem, atque vtendi modum
callemus: vt verò cædimus venam, cucur-
bitas apponimus, & alia manibus opera-
mur, iam ministri sumus. Quare medica
ars medicis dignitate antecellit: medicus
verò artibus ministrantibus, illæ ministris,
ministri alijs artibus sibi instrumenta, &
materias parantibus: illæ artificib. per eas
operantibus, artifices materijs ac instru-
mentis præparatis.

SCHOLIA.

R Euerendus hic monachus omnia,
quæ ad morbum Gallicum faciunt,
paucebatur: nam in eo soluta continuitas
ab exustis humoribus per contagium in
concubitu genita, reperiēbatur, quæ à
malignis quibusdam pustulis incipiens pu-
dendorum præcipue, caput postea, & ex-
teriores corporis partes infecit, non sine
pilorum aliquali decidētia, quæ affectio
si

si veterascit, intimas partes ingreditur, & articulos occupat, & circa os, & caput, ac ossa, noctu præcipuè dolores facit, veluti abscessus duros, ulcera pessima, & ossium vitia: quæ omnia morbi Gallici definitioni rectè conueniunt. Gonorrhæa, quam monachus hic patiebatur, tametsi à Galeno, & medicis post eum, definiatur seminis assidua profusio, & inuita ob imbecillitatem retentricis facultatis in seminarijs vasis eueniens, scire licet, semen hic à Galeno, & medicis, non pro genitali semine prolifico, & inculpato accipi: quia si esset, impossibile videtur, ut homo per tantum tempus perduraret: præcipuè tam assidua seminis profusione, quam ad tres, & quatuor annos, homine rectè valente, perscuerare sæpè notauimus: quod impossibile tandiu esset perdurare, si modo, semen optimum esset, ut ex ijs, qui plus iusto cocunt, docti euadimus, qui breui imbecilles, graciles, ac consumpti redditi tabescunt, & moriuntur. De ea verò gonorrhæa, quæ ob plenitudinem fit, vel ob spermaticorum vasorum conuulsionem, quam epileptici dum conuelluntur, semen exprimendo, patiuntur, alibi loquemur. Nouistis autem gonorrhæam

tribus modis fieri, aut imbecillitate vasorum seminalium, quæ plerumque ijs, qui multum coeunt, euenit, aut colluione benignorum recrementorum: quæ raro euenit, nisi ijs, qui Cereri, & Baccho indulgent, & cum Venere nullum commercium habent: tertio, ob vasorum seminalium conuulsionem, vt epilepticis euenire diximus.

Curatio lxx. In qua agitur, & docetur quo modo medicamentum epotum, & breui euomitum, operetur, & euacuet.

VIR, cui pharmacum purgatorium propinatum est, patum eum retinuit, inò assistentium iudicio multò magis euomit, quàm in pharmaco habebatur: nihilominus tamen eo die ita bene purgatus est, ac si pharmacum retinuisset. Quæritis vndenam euacuatio hæc orta est, & an ab agitatione, & turbatione in ipsius pharmaci expulsionem habita, vel aliqua alia re euenerit simili? ego verò, vt qui secunda Centuria huic quæsito responsum dedi, nunc breuius respondebo. Galen. libris de elementis: & de facult. naturalibus & tertio simpl. medic. cap. 24. & sæpè alibi: & ante eum Hippocr. libro, seu magis fundamento totius naturalis philosophiæ, cui titulus est. De natura humana; dicunt,

me-

medicamentū purgatoriū attrahere ad se
 humorem, ob quandam similitudinem
 habitam inter humorem attractum, &
 ipsum medicamentum attrahens: vt latiū
 Fracastorius Veronensis, vir omnium con-
 sensu doctissimus, libello suo cui titulum
 fecit de antipathia, & sympathia, diffusè
 probauit, sed in medicamento potentia,
 siue actiuitas maior est, quàm in humore:
 vnde humor attrahitur ab ipso medica-
 mento, & non medicamentum ab ipso hu-
 more: & hanc similitudinem, siue medi-
 camenti actiuitatem, Galenus sæpè virtu-
 tem specificam appellare solet: quanquam
 aliquando cœlestem vim, specificam for-
 mam, siue virtutem specificam quoq; vo-
 cet, vt cum de lapide sanguinem sistente,
 lib. 9. de facult. simpl. med. agit, dicens,
 vbi de lapidibus in genere agit. Nam fa-
 cultates, quæ proprietatis totius substantiæ
 ratione insunt, à methodo sunt, atque ra-
 tione alienæ, & per solam experientiam
 noscuntur: nam cur hic lapis tacto vulne-
 re ynde sanguis prorumpit, cursum eius
 reprimat, haud nouimus. Ijs enim præ-
 scitis; ad quæsitum respondeo, quod
 quando medicina reducitur de potentia
 ad actum, tunc actione calidi innati partes
 subiliores medicinæ consurgunt, quæ per
 venas, & arterias, ac meatus, ad humores
 euacuandos perueniunt, vt proximiores
 facti, facilius eos humores dictos depo-
 nant, expultrice membrorum interue-
 niente facultate: sic. n. Centuria secunda

olim huic quæsito responsum dedi. Sed nunc memoriæ occurrit longè aliud responsum olim à me datum, cum publicè Sancterenæ iuuenis ego, abhinc viginti, & ampliùs annis, magna spectante hominum literatorum concione, apud cænobium D. Dominici ab Alto, conclusiones varias publicè sustinerem, eo anno quo Rex hic Ioannes tertius, elapsis nonnullis annis, post terræ motus horribilis eventum Olissipponæ, & regioni ei circumuicinæ, apud Almerinum oppidum agebat, & vniuersa eius curia Sancterenæ erat. Distat autem Almerinum à Sancterena, nobili apud Lusitanos oppido, cum quauis opulenta ciuitate conferendo, quarto lapide, intercurrente Tago aurifero flumine, qui Sancterenam præterlabitur, & eius campos fertiles irrigat, de quibus Plinius, ob eorum amantiam, & ætis clementiam, ac temperiem, lib. 8. Naturalis siue historiæ, cap. 42. in quo de equorum natura disserit, inquit: Constat in Lusitania circa Olissipponam oppidum, & Tagum amnem, equas fauonio flante obuertas, animale concipere spiritum, indeq; partum fieri, & gigni perniciosissimum, ita sed triennium vitæ non excedere: cuius rei, antea lib. 4. prædicti voluminis, c. 22. meminerat, & postea lib. 16. c. 25. memoriæ iterum commendauit, sed hæc quasi per excussum sunt dicta, & responsum tale habetur ex Gal. dictis erutum, quod quemadmodum pharmacum purgatorium

ritum per se totum potens erat ad se hu-
 mores trahere, & eos euacuare: ita euo-
 mito pharmaco, eius subtiliores partes
 manentes, imbecilles, & impotentes red-
 diat, ab humoribus qui pharmacum re-
 spiciebant attrahuntur: quia vt antea, in
 ipso pharmaco integro potentia, & actiui-
 tas erat, ad humores regulandos, & ad se
 trahendos, ita pharmaco euomito, eius
 subtiles partes relictæ, si quæ sunt, ab hu-
 moribus trahuntur, & vincuntur. Cate-
 rùm cum pharmaci partes subtiles, & hu-
 mores peccantes, simul iuncti comperti
 sint, natura grauari, & irritari incipit, ac
 expultrix facultas suo fungens officio, hu-
 mores cum partibus pharmaci simul ex-
 pellit, & detrudit, vnde euacuatio conse-
 quitur ampla, & perfecta: quæ sanè re-
 sponsio hodie summiè doctis arridet, &
 placet, & ed magis quia ex Galeni dictis
 deducta sit. Scire tamen medicum oportet,
 quod multis de causis medicamen-
 tum prauis commouet humores, sed non
 euacuat: prima ob ipsius actionem remis-
 sam, & debilem, secunda, ob materiam
 expelli contumacem, quæ commoueat
 quidem, sed expulsionì resistit, & latius in
 corpore spargitur, & increfcit, vel ob im-
 becillam sumentis virtutem, non poten-
 tem in medicamentum agere, quo fit, vt
 neq; medicamentum in virtutem, & na-
 turam agat: vel ob flatus crassos medica-
 mentum subleuantès, & in poros corpo-
 ris impingentes (vnde febres putridæ,

syncope, & mors festina) vel ob facultatis expultricis imbecillitatem, vel ob meatus, per quos vacuandum est, obstructos, aut constipatos, vt theoremate tertio libri primi Mesues dixit, quem Syluius Parisiensis, medicus doctissimus, & elegantissimus superioribus annis Latinissimum, & ab eluue sordida tersum, ac purum, in lucem, elegantioris, & solidioris medicinæ iuuandæ gratia, misit, cuius conatus fœlicitet Deus Maximus, vt Auicennam quoque similem reddat, & in lucem ad omnium utilitatem mittat. Est sanè Auicennæ opus, vt vastum, ita impeditum, & caligine obscura obsitum, altero Galeno, vt à mendis, & erroribus purgatum in totum restituatur, indigens. Cæterum vt ad institutum nostrum reuertamur, scire quoque decet, quibusnam de causis, medicamentum purgatorium, vomitum, & animæ subuersionem excitat, quas omnes felicissimè prosequitur idem Mesues, prædicto theoremate, cum de medicamento illegitimè, & molestè vacuante, agat, non minus ac eas, ob quas hypercatharsis, hoc est à medicamento purgante vacuatio immodica fiat, quas ex Galen. lib. 3. de facult. simp. med. cap. 26. & 27. deprompsit, & eas omnes, medicus artem exercens, ante oculos teneat decet:

vt Centuria prima memoriam commenda-

ria commenda-

ria commenda-

ria commenda-

Curatio lxxi. In qua agitur de quodam animam agente, & oregmone laborante: simulque de altero simili, qui cum bibebat, quasi ex alto potus caderet, intus sonabat.

VIR qui ad rupes D. Cyriaci ægrota-
bat, & diuturnâ dysenteria labora-
bat, à multis mihi commendatus est. Cæ-
terùm cum ad ipsum perueni, eum oreg-
mone laborare inueni, qua de re præfagio
habito, quod is intra paucos dies, ne dixe-
rim horas, moriturus esset, aquam destil-
latitiam ex capo bibendam iussi, qui, vt
postea percepi, breui vitam egit. Postò eò
tempore cum ad alterum diuenterem diu
tebricitantem, & malè habentem, cum
bibebat, quasi ex alto potus caderet, intus
sonabat, percepi: proinde hunc breui quo-
que moriturum dixi, quia signum hoc
mortis certum est præfagium, vt ex Hip-
pocr. lib. 7. De morbis populariter vagan-
tibus, percipitur, vbi de Chartade, & Cydis
filio sermonem habet.

Curatio LXXII. In qua agitur de mulieribus parientibus.

MVLIERES, quæ mense Decem-
bri Anconæ peperere, omnes ma-
sculos habuerunt, si quæ tamen puellam
peperit, illico illi puella moriebatur, con-
trario verò omnia mense Ianuario sequen-
ti,

ti, anni 1553. euenerunt, cum omnes fœ-
 minas peperere, si qua tamen masculum
 peperit, illico puer aut moriebatur, aut
 gracilis, & imbecillis erat, nonnullæ ta-
 men mulierum octimestres, hoc eodem
 mense, ex masculo abortierunt.

S C H O L I A.

MULIERES parientes mense De-
 cembri, cur masculos peperere,
 quæ verò mense Ianuario fœminas, cau-
 sam reddere difficile sanè est, ad influ-
 xus sortè cœlestes recurrendum esse quis
 autumarit: sed cur octimestris fœtus non
 viuit, id in causa est, vt refert Hippocra-
 tes libro de octimestri partu, & Picus
 Mirandulanus contra Astrologos maxi-
 mè adnotat, quia mulieres octauo mense
 afflictiones semper patiuntur, & conse-
 quenter in vtero materno pueri affligun-
 tur, vnde si hac afflictione pueri detenti,
 altera, quæ partus tempore euenit, affli-
 gantur, eos mori necessarium est, sic enim
 prædicti libri initio Hippocr. ait: De octi-
 mestri partu sic sentio, impossibile esse, vt
 duas consequenter succedentes afflictio-
 nes pueri ferre possint, & propterea
 octimestres non superstites manere, con-
 tin-

tingit enim ipsos consequenter affligi, tum ea quæ in utero sui afflictione, tum ea quæ in partu accidit, & ob id nullus octimestris vitalis est; Hanc autem rationem libro de septimestri partu idem Hippocr. primò, sed longis verbis astruxit, ut eam Hippocrat. esse non sit ambigendum. Huic subiungenda est altera ex libro de carnibus ratio, ubi hominem in septem diebus perfici, & vitam habere probat: primo experimento, quia intra hos dies septem, meretrices publicè conceptum. perdunt, qui postea tanquam caruncula elabitur, quam carunculam in aquam frigidam comestam si exactè conspexeris, omnia membra habere reperies, ut Hippocr. ipse quoque expertus fuit, in mulieris sibi familiaris famula cantrice, magnæ estimationis, libro de natura pueri, siue fœtus, unde septem diebus hominem perfici dicendum est, quod etiam ex hoc manifestum redditur, quia homo per septem dies tantum, absque cibo, & potu perdurare potest, tertio quòd hominis lineamentum septem diebus compleatur, ex hoc manifestum euadit, quia puer septimestri partu natus, pro ratione natus est, & vivit, & rationem talis habet, & numerum ad

hebdomadas, ac septenarium exactum. In
 octimestri autem natus nullus vnquam
 vixit, quia nihil horum habet, ita enim
 octauus mensis imperfectus, ac imminu-
 tus habetur, sicut dies octauus inter
 decretorios, vt quoque Hippocr. innuere
 videtur libro de septimestri partu: item,
 ita habetur octauus mensis pręgnanti-
 bus, sicut nox difficilis, & laboriosa ijs,
 quibus crisis die sequenti futura est. Cę-
 terum Astrologi ijs alteram addunt ra-
 tionem à planetis desumptam, dicentes,
 Saturnum supremum, & primum pla-
 netarum, genituram primò fouere, &
 suo aspectu, ac siccitate eam condensa-
 re, ac in corpus redigere: post quem, se-
 cundo mense Iupiter ipsum fœtum re-
 spicit, tertio Mars, quarto Sol, quinto
 Venus, sexto Mercurius, septimo Luna,
 octauo verò iterum Saturnus, qui quum
 vitę suę frigiditate, & siccitate hostis
 sit, fœtui contrariatur, neque eum vita-
 lem esse sinit, hæc verò pro dubio pro-
 posito diluendo sufficiant. Cętera verò
 varia huic rei faciendia, etiam à signis
 Zodiaci desumpta, consultò præterimus,
 quæ curiosus lector apud authores legere
 poterit, præcipuè apud Hippocr. & eius-
 dem

dem enarratorem: sed ex iunioribus legere ne pigeat Leonardum Fuchsum Germanum, commentarijs suis in librum 6. Hippocratis de morbis vulgaribus, & Hieronymum Cardanum Mediolanensem libro suarum contradictionum. Cæterum cum hæc, & similia obseruabamus D. Petrus à Toletò in Neapolitano Regno Prorex cum eius filio Diuo Gartia, magnis copijs, & ingenti nauali apparatu contra Senarum ciuitatem venire, obnoxè defendente eam Hippolito Estensi, Cardinali Ferrariæ amplissimo, ac vice Gallicarum regis, in Italia Prorege, & Carolus quintus Imperator obsidionem à Mediomatricibus ciuitate Lotharingiæ præcipua, deposuit.

*Ciratio LXXIII. In qua agitur de
 (1) erysipelate ulceroso, faciem, & oculi
 dextri vniuersam regionem
 præhendente.*

FILIA Falconis, nata annos duodecim, erysipelate ulceroso, faciem, & vniuersam oculi dextri regionem cum ingenti pruritu præhendente, scædabatur: ad quam accitus ipse, & illico, à propinato bolo ex flore extracto à cassia fistulari: unguentum hoc illi supra locum affectum apponi feci, quod habet.

Reç

Recip. Vnguenti de plumbo unc. unam, & mediam, albi camphorati unc. unam, populeonis unciam mediam, opij grana tria, camphora scriptulum unum, cum aceto acerrimo, misce, & in mortario plumbeo optime tractetur, quoad mellis crassioris corpusculum acquirat. Cæterum sequenti die syrupos hos ebibere cœpit.

Rec. Syrupi rosati simplicis, de succo acetosa, de cichorea, ana unc. med. aquarum lactucæ, endiviæ, acetosæ, ana unc. i. Misce, fiat syrupus, quem per sex dies ebibit, & postea, ex rhabarbaro, & catholico electuario, pharmacum concinnatum ebibit, quo multa purgari debita, purgata sunt, & postea ad errhina medicamenta devenimus. s. succum radicis, & foliorum syclæ, & maioranæ. qui potissimum per camnarium partem iniiciebatur, quæ sacrum ignem respiciebat: sed tunc misturam accipiebat, hanc, quæ habet.

Recip. Sacchari violacei, borraginati, rosacei, ana unc. i. Pulveris santalorum, citrinorum drachm. unam, cum syrupo rosaceo simplici, misce fiat mistura, & folio auri in auretur, cuius in aurora semiunciã comedat, & desuper unc. 2. aquæ endiviæ bibebat. Huic vietus optimus erat, ad frigidum declinans. Vinum porro nunquam in vita sua gustauerat, ea de causa hordeaceam, iulebo adiecto, bibebat, quibus ita tractata intra mensem sanitatem obtinuit.

*Curatio Lxxiv. In qua agitur
de febre continua.*

MONACHVS Ordinis Prædicatorij, annos natus viginti, cum intensæ nebulæ, & caligines densissimæ præcesserant, in febrem continuam cum capitis ingenti dolore lapsus est: cui ab alui excrementis per clysterem depositis, illico sanguinis vnc. octo extrahi feci, qui sanè ita corruptione affectus erat, vt omnibus admirationi esset, quòd tam breui, talem tanque ingentem putredinem contraxerit, qua de re, vesperi, ex eodem foramine rotidem vncias sanguinis effluere permisi, à qua sanguinis missione, febris mitior redita est, & capitis dolor ex toto ablati, & vrina melior apparere cœpit, adeo vt ebibitis syrupis, & epoto pharmaco, intra septem dies sanitati restitutus fuerit, vt varij alij, qui eo tempore sunt eisdem febribus similibus correpti fuerunt.

*Curatio Lxxv. In qua agitur de
ephemera febre.*

ANGELVS Ferretus, ordinis Prædicatorij monachus Reuerendus, & totius Anconitanæ Marchiæ Vicarius dignissimus, in fine mensis Ianuarij 1553. horrorem quendam per integram horam pas-

passus fuit, quem postea febris per totam noctem durans, excepit, quam vigiliis, & insomnis totam transegit: Ad quem illa aurora vocatus, omnia contemplor, & eius pulsum considero, cuius collationem ad suum naturalem facio, quem sæpè tetigeram, & eius hodie notitiam habeo, & ut conieci, parum à naturali differebat; sed & lotium contemplor, quod substantiâ, & colore, cum nubecula optimum apparebat, quæ omnia considerans, cum bono animo esse iussi, ephemeram autem febrem hanc esse non dubitabam: sed videntem originem traxerat, ignorabam tunc ille, post multa hinc inde quæsitâ, bardocucullum Gallicum vestis genus, altero antea die se expoliasse exposuit, ex qua fortè causa febrem illam euenisse æger ipse non dubitabat: quod ita esse postea visum est, cum non alteram passus sit,

S C H O L I A.

QUORVM pulsus in sanitate tetigimus, & eorum sumus memores quando egrotant, ut iudicium per arteriarum pulsus faciamus, non ad pulsum temperatum eos pulsus referre debemus: sed magis ad suum proprium, cuius notitiam habemus, & eius meminimus. Cæterùm suadet Gal. lib. 2:

De

De dignosc. pulsib. pulsus referendos esse ad pulsum temperatum, quem tanquam regulam, & mensuram constituit: sed id in causa esse scitote, quia in varios, & ferè infinitos incidimus agrotantes; quos nunquam vidimus, & alios quos si vidimus, eorum tamen pulsuum notitiam non habemus. Porro quorum pulsus sanitatis tempore cognouimus, quando agrotant, eorum pulsuum collatio fieri debet ad suos naturales, & sanos: ut prædicto libro suadet Galenus, & nos Centuriæ tertiæ harum curationum medicinalium meminimus, in ea præsertim curatione, qua Barbossii prosequimur morbum & pulsum.

Curatio lxxvi. In qua agitur de quartana continua.

EBEN Maior, ex Galilæa, hodie Safeto dicta ciuitate, vir annos natus triginta tres, post annuam quartanam simplicem, in continuam lapsus est: in qua optinè tractatus, & secta vena sinistri brachij lienari, ac epotis apozematib. atram bilem respicientibus, & vim referandi obstructos meatus habentibus, sanatus est. Cæterùm tamen à febre quartana continua hic liber erat, nihilominus tamen facie pallidus, & tumidus apparebat, ut
hunc

hunc malum habitum morbum pati dicendum esset, tumentem autem lienem habebat, & iecur malè affectum, pro quibus deobstruendis, ropicis medicamentis utebamur. Cæterùm paucis interpositis diebus, sanguis huic per narem dextram effluere cœpit, & ita copiosè, vt homo ad magnam peruenerit imbecillitatem: tunc cum multa pro sanguine sistendo peracta essent, per aliquot horas sanguis restrictus est, sed postea vt primò redijt, tunc secta fuit vena reptans inter minimum digitum, & anularem in manu dextra, & variæ aliæ retractiones motiæ sunt, cum quibus, & per interualla sanguis fluebat, vnde vit hic angustiabatur, & multum tristabatur. Varijs igitur machinatis remedijs pro sanguine compescendo, tandem supra eas duas venas, quæ per frontem repunt, & aliquantulum tunc tuebant, apponi duas semifabas, tanquam laminas, & fascia optimè fasciari iussi, supra quas etiam albumen oui leuiter concussum, adiecto gypso, stupa exceptum, admouebatur, & tandem sanguis ex toto constrictus fuit, & homo paulatim conualescere cœpit, donec integram consecutus est sanitatem.

?) . . . (?)

SCHOLIA.

IN ijs sanguinis per nares fluxionibus rebellibus: animaduertendum duximus, si in temporibus venæ, aut arteriæ, aut in fronte ipsa venæ duæ tumeant, tunc eas numismate aliquo aut fabis siccis per medium in longum dissectis, intersepire, & intercludere fascia interueniente, optimum, & supremum remedium esse: ut in hoc egrotante attitatum vidistis, & alitero, in quo, vasculis per tempora currentibus solis digitis compressis, sanguinis narium fluxus restrictus fuit: sed hæc præter Galeni mentem dicta non sunt, præcipue cum de fluxionibus ad oculos per vascula superficialia, currentibus, libro 13. Methodi medendi loquitur.

Curatio lxxvij. In qua agitur de dysenteria ab atra bile orta.

Andreas Caupo, qui in via stricta, & angusta habitabat, dysenteria ab atra bile originem trahente, vexari cepit. Caterum cum multa, huic morbi initio facta essent, & humor pro posse excretus, & succedente tempore melius habere vitus esset, nihilominus tamen morbus ita sauius, & carnifex factus est,

vt hominem vicerit: & ipsum ad interi-
rum traxerit, fuere autem omnes ægritu-
dinis dies quadraginta.

*Curatio lxxviii. In qua agitur de
dysenteria vera.*

Miles qui Senensi bello, Anconam
reuersus est, & extra urbem ad
turrinam tabernulæ agebat, iamdiu ex dy-
senteria laborabat, ad quem accitus ipse,
eum prædicto morbo laborare inueni:
nam hic multum egerebat, cum sanguinis
aliquali permissione, & circa umbilicum
dolebat, & non febricitabat, & ad oblata
non benè se habebat. Huius igitur cura-
tionem suscipientes nos, *lac, ferreis so-
leis equorum ignitis bene coctum, quod ad
serosa pars ex toto consumpta sit, bibendum
ieiunio stomacho dedimus, ex quo lacte cly-
steres quoque parare illico fecimus, neque
minus per exteriora venter inungeretur ex
unguento à corticibus parato, curauimus,*
quibus intra biduum optimè se habuit.
Cæterùm cibus huic ex capro asso para-
batur, non nisi respersus boli Armeniæ
pulueris, aut simili, sed postea *clysteres pa-
rati sunt, ex plantagine, centumnodia,
summitatibus rubi, in aqua calibeata,
adiecto seuo hircino, oleo myrtilorum,
pulueribus thuris, mastichis, sanguinis dra-
conis, boli Armeniæ, & similibus, de
quibus secunda Centuria multa, si rectè
teneo, dixi.*

S C H O L I A.

Dysenteria hæc, neque à bile meraca ortam trahebat, neque eam febris comitabatur: proinde eam lacte sic curauimus, & agrum breui in sanitatem traximus. Tu verò optime lector, qui huius rei multa, & pulchra desideras, lege secundam nostram Centuriam.

Curatio lxxix. In qua agitur de quodam, qui titimali generis cuiusdam fructum comedit, & in animi deliquium, & cordis pressuras deuenit.

Pædagogus, qui ingenium subtile, & memoriã tenacem habere desiderabat, vt Anacardinã confectionem fugeret, carpesij fructum (cubebam hodie pigmentarij, & officinarum mangones appellant) comedere summiopere desiderabat, & eò magis, quia eius vsu prædicta consequi, à viris doctis acceperat, & reuera, cubebam opus hoc completere, & multa alia non negamus. Caterùm cum ad pigmentarium, vt cubebæ semen odoratum, sibi per puerum deferendum amandaret: ecce, pharmacopolæ, vt sapè fieri solet, parum instructus minister, vice cubebæ seminis odorati, fructum quem piscatores vulgò coccam vocant, & eo pi-

sces fluuiatiles, & lacustres interficiunt, & quem nos semen titimali cuiusdam esse putamus misit: cuius cum quatuor ad summum grana, miser pædagogus auidissimè comederet, illico in nauseam, & singultum, ac animi angustias, incidit, ad quem cum amici, & familiares peruenissent, & rem considerarent, videntes carpesi, siue cubebæ seminis vice, coccam, illico rem ex toto tenent, & ad me confugiunt, remedium pro tanto depellendo, malo quærentes. Ego verò cum primùm rem teneo, illico vomitorium parandum iubeo, quo vel intra horam, ex integro ab eo agone, & periculo liber est factus, habet autem vomitorium sic. *Rec. seminis anethini, radicula, cumini, ana unciam, med. in aque libris duab. fiat decoctio, facta colatura, adde oxymelitis simplicis unc. duas, agarici boni, & albi puluerizati, drachm. unam. Misce fiat vomitorium, & tepidum ex eo quantum potuerit uno haustu bibat: quo breui omnia non solum comesta, sed pleraque alia euomuit, & sanatus est.*

Curatio LXXX. In qua agitur de quodam duplici tertiana laborante.

COmachieus mercator, vir annos natus quinque supra triginta, & qui multa anguillarum vascula Anconæ vendenda conduxerat, in duplicem tertianam lapsus est, ad quem ipse perueniens,

& omnia vt decet considerans, illico cly-
 stere præmissò, & alui excrementis deposi-
 tis, ex brachij dextri iecoraria vena san-
 guinis vncias sex extrahi feci, & syrupum
 hunc ebibere. *Recip. Syrupi acetosi sim-
 plicis vnc. unam, de endiua vnciam me-
 diam, aquarum endiua, buglossa, acetose,
 ana vnciam unam, Misce.* Victus huic in
 prandio pulli gallinacei carnes erant, ve-
 speris ob paroxysmum occupantem, parum
 cœnabat: sed potus, vinum oligophorum
 erat, quo ordine breui altera tertianarum
 deposita est, altera manente: quæ quoque
 ebibitis apozematib. aperiendi, & refrige-
 randi vim habentibus, breui extirpata
 fuit, præmissò tamen leui quodam phat-
 maco, & iecoris roboratione, vt decet:
 quia vt nostis, in atrabiliaris lien, in pitui-
 tosis ventriculus, in biliosis verò iecur ro-
 borari debet: fuere autem omnes dies vi-
 ginti.

*Curatio LXXXI. In qua agitur de
 phlegmone ori ventriculi
 impacta.*

R Agulinus, qui inflammatione otis
 ventriculi laborat, & ita imbecillis
 est, vt sanguinis missionem ferre non va-
 leat, solis clysteribus, ac fomentis rectè
 admotis, & subtili victus ordine instituto
 euasit: euasit autem septimo die curatio-
 nis, quarto decimo verò à morbi initio.
 Cæterim in memoriam reuocare dece.,

quod ij, qui ventriculi, & iecinoris inflammationibus tenentur, subtiliori victus ordine tractari debent, quàm qui pleuritide vel altera pectoris inflammatione correpti sunt, vt suadet Galenus, lib. Methodi medendi, & nos in hac Centuria abundè profecuti sumus.

Curatio LXXXII. In qua agitur de puero obstructionem in iecinoris parte concava patiente, & ictericia laborante.

FILIVS Berosij doctoris magnifici, annos natus quinque, iecur dolebat, & in eius oculorum albo ictericia percipiebatur, cuius lotium ac si multum croci in aqua perfusum esset, non nisi ad nigredinem vergens: & stercus album conspiciebatur, cum quibus ventriculus infestus erat, & ad vomitum pronus: quo fit, vt ea quæ puer comedebat, sæpè vomebat, si ea tamen retinebat, in putidos ructus, caliditatem extraneam arguentes incurrebat: cum quibus omnibus aliquantulum puer hic febricitabat: quæ omnia iecinoris concavas partes obstructas esse attestantur, vt huius Centuriæ curatione secunda abundè dixi, cum huius fratris curationem profecutus sum. Ad hunc igitur deueniens ipse, victum tenuem ei institui, qui pitiana cum semine melonis parata, aut amygdalinus cremor, aut pulli
insecu-

iufculum erat : potus verò hordeacea ,
 post quem, fyrupum hunc descripsi, quem
 in aurora ieiuno stomacho bibebat, &
 ita habet. *Recipe Syrupi de endiua, lu-*
pulorum, ana unciam mediam, aquarum
endiue, cichoreæ, lupulorum, ana un-
ciam unam. Mifce. Porro iecinoti em-
 plastrum hoc applicitum fuit. *Recipe fa-*
rina hordei, rofarum rubearum, ana pu-
gillum unum, & medium, absinthij, lupi-
norum, chamameli, ana pugillum unum,
fchoenanti drachmas duas, croci drachm.
unam, olei rofacei, chamamelini, ana
unciam unam, & mediam, cum deco-
ctione chamameli, & rofarum, fiat em-
plastrum fecundum artis ministerium:
 quo breui optimè valuit, adeo vt epoto
 sextodie ex rhabarbaro cum manna phar-
 maco, fanitatem integram obtinuerit.
 Mentetamen exciderat, quod ventricu-
 lus hoc illinebatur linimento. *Recip. Olei*
cydoneorum unciam unam, rofarum un-
ciam mediam, cere parum, ad ignem
Mifce, fiat unguentum.

Curatio LXXXIII. In qua agitur de
fynio fanguinis cum ruffi, & alijs
fympomatibus.

IVVENIS ex Meninis, conciona-
 tor egregius, annos natus triginta,
 temperatura biliofus, exuftus, collum,
 oblongum habens: pectus verò non adeò
 latum, medio Februarij mense, agrotare

quadam leui agitudine cœpit : ex qua
 medicorum auxilio , breui optimè habuit :
 postea verò interiectis paucis diebus , sub-
 cruenta sputa ingenti cum tussi , sed absq;
 dolore, emittere cœpit: post octo verò ela-
 psos dies à prædicto sputo , æger ad costas
 mendosas gravissimè dolere cœpit : quem
 dolore n comitabatur tussis prædicta, cum
 sanguinis tamen viuidi , sed non spumosi ,
 reiectione : ad hæc difficultas respirandi ,
 febris continua , & difficilis ad vtrunque
 latus decubitus: quam affectionem medici
 pro pleuritide curarunt , & septimo die æ-
 ger in copiosum sudorem deuenit , à quo
 symptomata omnia diminuta sunt , imò
 paucis postea diebus ex toto sub'ata sunt ,
 perseverante tamen sputo sanguinis, multæ
 pituitæ viscidæ misto, & aliquali , sed miti
 dolore prædictum occupante locum : rarò
 is febricitat , non sitit , non alibi quàm si-
 gnato loco dolet : si quando tamen febrile
 contingat, leui & vix perceptibili febricu-
 la febricitat . Quæritur , an morbus hic ab
 initio pleuritis fuerit, vel non fuerit pleuri-
 tis, & fuerit venæ alicuius ruptura, vel cor-
 rosio: agitur autem iam trigesimus dies, ab
 eo quo sanguinem spuere cœpit, & vigesi-
 mus tertius, ab eo quo symptomata omnia
 quæ pleuriti di sunt propria, pati cœpit. Cœ-
 terum quòd affectio hæc non fuerit pleu-
 ritis , sed verius venæ ruptura in thorace ,
 vel iuxta puluiones, quidam sic astruebat :
 quia primò ægrotus hic sanguinem spuit
 absque symptomatibus aliquibus, quæ si
 po-

postea superuenerunt, id in causa fuit, uenē ipsius ruptura aut corrosio; ad quam humores postea defluxum habuerunt: secundò, quòd non fuerit pleuritis, probat: quia pleuritide laborantes quatuordecim diebus necesse est purgentur, ab ea scilicet hora, qua spuerē pleuritici incipiunt: quòd si non purgantur, in suppurationem abeunt, ut docuit Hippocr. lib. 5. Aphorif. aphor. 8. cum dicat, Quicumque laterali morbo laborantes in quatuordecim diebus non repurgantur, ij ad suppurationem uertuntur. Porro cum plures dies sint, quibus hic affici cœpit, & expuere cœpit, & in eodem spuito perseverat, & non devenit ad suppurationem, id est, transmutationem inflammationis ad pus, vel puris ipsius collectionem, intra thoracem, & pulmonem, consequens est, non esse morbum hunc pleuritidē, sed potius venæ alicuius rupturam, vel rosionem, ex qua sanguis deciditur. Neque enim Ananionis Abderitani historia apud Hippocratem vulgata, ex libro 3. Epid. quam Gal. lib. 1. Aphorif. & de crisi citat: is torquetur, aut ab opinione sua fugatur, cum etsi triginta, & quatuor dies pleuritidē passus est: intra tamen quatuordecim dies, per sputum purgatus fuit, suppurationem faciendo, à die in quo expuere cœpit, qui septimusdecimus fuit, ad trigesimumquartum, qui morbi finis est. Cōtinentur autem quatuordecim dies intra 17. & 34. Alij verò morbum hunc pleuritidē esse statuant, sed à principio, ut aiunt,

leuis morbus erat: postea verò increbuit, & symptomata omnia sunt aucta: à qua inflammatione sanguis exit, partim floridus, partim verò subniger, multa cum pituita mistus: neque enim argumentum in eos deductum, quod pleuritis in tam longum non deducatur tempus, eos terret, cum terminus pleuritidis expurgandæ ad quadraginta dies extendatur, vt memoriæ commendauit Hippocrates diuinus, libro de morbis qui extra: & Aphorism. 15. lib. 5. vbi legitur: Quicumque ex morbo laterali suppurantur, si in quadraginta diebus purgantur, à die à qua fit ruptio, liberantur: si verò non, ad tabem transeunt. Neque defuere alij, qui hac in consultatione dixerunt, sanguinem in morbi huius initio, ex alicuius venæ rosione, aut ruptura fluxisse, ad quam postea pleuritis fuit secuta, & ea quidem grauis, non solùm internâ costas succingentem membranam præhendens, sed etiam externam: id quod attestabatur decubitus ad vtrunque latus difficilis, & pulsuum varietas. Cum igitur in morbo isto dignoscendo, dissensio tanta fuerit, quæ artem variam, & dubiam reddere solet: in eo tamen curando, talis seruatus est ordo, vt homo intra quinquaginta dies sanatus sit: & primò cibus huic, pituitana mista confuso ex pullo gallinaceo coccinnato erat, tam in prandio quàm cœna: postea verò succedente tempore, ipsiusmet pulli carnes superaddebat: potus verò aqua hordeacea erat: nam à vino semper

nostris monitis abstinuit. Sed post victum, cydoneorum caro sigilli gratia venebat, aut coriandrum prima sacchari coopertura incrustatum. Cæterum, ex medicamentis syrupus hic erat, quem ieiuno stomacho bibebat, & ita habet.

Rec. Syrupi capillorum Veneris unciam unam, myrtilorum unciam mediam, aquarum capillorum Veneris, solari, plantaginis, ana unciam unam. Misce, sed interdum diatragacanthum ex bolo Armeno in ore semper habebat, & saccharum rosaceum cum bolo Armeno quoque mistum sæpè comedebat: quibus paucis remedijs, & nonnullis paucis topicis apposis, sanguis à fluxione cursum suum desijt, & sic intra quinquaginta dies æger hic ex toto sanatus est.

SCHOLIA.

QUOD sanguis quatuor modis effluere à vasis potest, docuit Galenus libro quinto Methodi medendi, ubi pro coronide ita habet: Sanè profluit ex vena, aut arteria sanguis, aut reserato earum ore, aut tunica earum diuisa, aut transcolatus, sine sudoris instar transfusus. Porro dividitur ipsa tunica, aut vulnerata, aut contusa, aut rupta, aut erosa. Anastomosis (hoc est reseratio) accidit, propter tum vasis imbecillitatem, tum

sanguinis, qui ad os eius impetu ruat, copiam: ad hæc acrem quampiam, quæ illic extrinsecus incidat, qualitatem: diapodesis verò, ex tunica rarefacta, & attenuato sanguine oritur: accidere tamen potest, & ob gracilium vasorum os adaperitum, & cætera, quæ multum huic rei faciunt, & lector studiosus percurrere poterit.

Curatio LXXXIV. In qua agitur de raritate aquoso.

QVI ex Monte securo, puer annos natus decem, febribus intensissimis affligebatur, nullis adhibitis remedijs, ex se sanatus est. Cæterùm, breui non multis postea elapsis diebus, in alium grauiorem morbum lapsus fuit, ramicem scilicet aquosum, quem vt rectè curaremus, Anconam deferri fecimus, qui ita scrotum in totum inflatum cum ipsa mentula habebat, vt parum fuerit ne ex se membra hæc rumperentur: color illis albus erat, & lucidus, aquositatem præ se ferens, tactu scrotum prædurum erat: quod de facili cum tangebamus, multum dolebat. Vt igitur morbum hunc extirparemus, leui per pharmacum præmissa purgatione, ac victu ad siccitatem declinante, factum fuit in eodem scroto, scalpello acuto, duplex incisio, vnaquæque ab eius medio incipiens, iuxta longiudinem ad pubem fe-

ic,

rè, non multùm à linea scrotum ipsum per medium secante, distantes. Nam, & tunicam erythroïdem incidimus, & multum aquositate extrahi fecimus, & per emissacula turundis ex ovo illitis intromissis, & exterius oleo chamamelino membris vicinis optimè fosis, euplastrum hoc desuper applicitum fuit.

Recip. Pulveris chamameli, meliloti, anethi, ruta, bacc. lauri, orobi, lolij, fabarum, ana pugillum unum, salis ammoniaci unciam unam, olei rutacei, laurini, ana uncias duas. Cum lixiuio ad ignem fiat emplastrum, & desuper ponatur, & fascia optimè fascietur. Sequenti verò die, ita scrotum cum mentula detumefacta erant, vt omnes assistentes miris laudibus artem extollerent, ad Deum opt. max. eius creatorem laudes fundendo. Sequentibus verò diebus, absterfio medicamento intinctis turundis, ac desuper vnguento basilicone applicito, & emp'asiro prædicto semper admoto, intra paucos dies, ex toto sanus euasit. Cæterùm, quum in pagum reuerteretur, intra mensem, malo fortè regimine vsus, torus tumefactus, illæsus (quod mirum dixerim) mentula, & scroto, suum diem obiit.

Curatio LXXXV. In qua agitur de pleuritide.

VXOR à Tauto, annos nata triginta-quinque, temperaturâ sanguinea, co

tempore in quo menses illi fluere debuerant, colubiti sunt: vnde dolor illi ortus est, fixus (vt ipsa aiebat) scapulæ dextræ, sed brachio eidem dextro respondens, adeo vt ita acriter de brachij dolore per interualla quædam quereretur, quemadmodum de ipsius scapulæ dolore, cum quo febris continua grauis erat, tussis ingens dolori respondens: ad hæc difficultas respirandi, sed in thorace nullus erat dolor. Ad hanc igitur tertio die ægritudinis accitus ipse, illico ex pedis vena, saphena dicta, sanguinis uncias decem minui feci, & syrupum hunc ebibere.

Rec. Syrupi violacei unciam unam, de endixia unc. mediam, aquarum farfare, violarum ana unciam unam, & mediam, Misce, & tepidum bibat, & ad aliquot dies repetat: item vt interdium, & noctu, elambendo sumat.

Recip. Lohoch de althea, de farfara, ana unciam unam, sacchari Candi violacei, penidiarum, ana unciam mediam, cum syrupo violaceo, q. suff. misce, fiat lambentium. Cæterum, cum non dormiret, syrupum de papauere cum aqua lactuca vel solani, bibebat, & somnus conciliabatur. Victus huic ptisana erat, vel amygdalarum cremor: septimo verò elapso die, ius gallinacci illi in prandio erat: in cæna verò ad quatuordecimum vsque, ptisana colata semper fuit, sed potus, aqua hordeacea, iulebo violaceo, vel saccharo mista erat. Cæterum hæc primis diebus, multa expe-

re

re cœpit, & nonnunquam sanguinolenta, ad sextum vsque diem, sed octavo, bolum ex cassia illi obtulimus, quo satis purgata fuit: tandem quartodecimo sanata est, copioso quodam sudore vniversum eius corpus irrigantē, superueniente.

Curatio LXXXV I. In qua agitur de febris errantibus, nullum seruantibus ordinem, dictis.

ANTONIVS ex Baptista Longo, iuuenis honestus, & bonus, in mense Februario febre horrida corripit cœpit, quæ postea in affligendo nullum seruabat ordinem. huic cum vrina rubra, & crassa esset, & iuuenis ipse bene corpulentus, sanguinis vncias octo extrahi feci (alio primò consueta respondente) & syrupum hunc ebibere.

Rec. Syrupi de endiua, de borragine, lupulorum, ana vnc. vnā, aquarum de fumo terra, borraginis, lupulorum, ana vnciam vnā. Miscē. Cæterum, sequenti die cum grauius se habuerit, iterum sanguinis vnciæ quatuor extractæ sunt, non nisi optimi, vnde indicium accepi, hunc breui euasurum, & à febre liberatum iri, sexto pharmacum ebibit, & ter vel quater egressit, tunc in inguine panis extra prodiuit: quem febris ingens, maximo cum capitis dolore, comitabatur: pro quo curando emplastrum maturans applicitum fuit, qui

ad multos dies, ex se disruptus fuit, & postea ex eo deposito pure, syrupos ebibit, atram bilem respicientes, & pharnacium optimè purgans, à quibus paulatim sanitatem consecutus fuit, sæpè condito ex floribus funiterræ comesto.

Cyratio LXXXVII. In qua agitur de oris distorsione ob neruorum dissolutionem, paralyfim dictam eueniente.

IOANNES Franciscus publicus notarius, grauissimo, & sæuissimo dolore iuxta sinistram aurem, per aliquot dies afflictus est: ex quo dolore in oris torturam intra biduum lapsus est: quæ quod propter neruorum dissolutionem, paralyfim dictam euenerit, non verò per conuulsionem siue spasmus, ex ijs satis probatum iri non dubito, primò, quia dolor cum sinistram occupauerit aurem, factum est, quod neruorum illius partis oræ obstructæ à pituita sint: vnde spiritus animales sensum, & motum præstantes, per prædictos permeare non valentes neruos, vniuersa illa pars suis functionibus destituta est, & nerui dissoluti, & laxati, quo factum est, vt nerui partis dextræ partes sinistras traherent, & sic labrum sinistrum à parte dextra attractum est, & oculi sinistri angulus magnus distractus à dextra parte sit, vt continuò vel inuitè lachrymetur: quæ omnia attestantur torturam hanc per paralyfim eu-

euenisse, quia si per conuulsionem facta esset, membra sinistra dextras partes ad se traherent, & contrario ijs quæ euenerunt, contigerat: quibus adde id quod Gal. scriptum dimisit, videlicet, quod in tortura à paralyfi facta, alterum trium in ea parte affecta reperiri necessum est, aut sensus, aut motus, aut vtriusque amissionem, quæ in viro hoc non deerant, vt latius hæc secunda Centuria, curatione septima, prosecuti sumus. Sed iam curationem aggrediamur hanc, qua probus hic vir notarius curauit euasit: agrotauit autem in hyeme, sed veris initio curati cœpit, & primò, victus huic, rurtur, vel pullus columbinus assus in prandio erat, in cœna verò, uia palsa Corinthiaca, & amygdalæ dealbata, sed panis nauticus semper ad mensam ueniebat: vini vice, aqua mellita erat. Ijs enim propositis, ac de alui respondentia cura semper habita, syrupum hunc ebibere cœpit.

Recip. Syrupi stœchados, betonica, de fumoterra, ana unc. mediam, decoctionis, stœchados, betonica, fumiterra, cum semine foeniculi parata uncias quatuor, misce, fiat syrupus, quem oëties repetat, post cuius potum, catapotia hæc deglutiuit.

Rec. Pilularum de agarico, cochiarum, ana scrupulos duos, diagridij grana quinque, cum syrupo de betonica f. p. v. & in-aurantur, quibus alius optimè respondit, & sequenti die clyster lauans iniectus fuit; post quæ omnia, scriba hic, vt primò se ha-
be-

bebat, sequentibus verò diebus, erribus
 medicamentis, & apophlegmatissimis caput
 ieiuno stomacho purgabatur, & deco-
 ctum hoc ebibat in aurora, & vesperi,
 quo multum sudabat.

Recip. Polypodij recentis unc. quatuor, senæ, folliculorum senæ, seminis pæoniæ, seminis cartami, seminis urticæ, syleris montani, ana unciam unam, hermodactylorum drachmas sex, stæchados, maioranæ, betonica, salvia, origani, pulegij, diætami Cretensis, conyza, ana pugillum unum, vna passa Corinthiaca libram mediam, scobis ligni guaiaci uncias octo. In libris viginti aqua fiat decoctio secundum artem, quousque maneat lib. 8. facta colatura, adde mellis rosacei colatiij libram mediam, & misce: cuius unc. decem in aurora ieiuno stomacho bibebat, & totidem tertia hora noctis, quibus optimè sudabat, & aluus aliquantulum respondebat. Cæterum cum apozema hoc finitum fuit, tunc catapotia hæc deglutiuit, quæ habent.

Recip. Pilularum fœtidarum drachm. unam, de hermodactylis scrupulum unum, trochiscorum alandaal grana duo, diagridij grana tria, cum syrupo de betonica, f. p. v. inaurantur, capiat hora quinta noctis, & dormiat. Sed tunc post hanc exactam purgationem, vir hic meliùs habere cepit, & prædictum apozema denuo iteratum ebibere cepit, & caput tunc hoc fomento lauabatur, quod habet.

Rec. Salvia, maioranæ, stæchados, co-

nyza, origani, pulegij, ruta, foliorum lauri, ana pugillum unum, seminis fœniculi, ameos, melanthij, ana unciam unam. In lixiij libris quindecim fiat decoctio secundum artem: ex qua coma tonsa, & barba optimè rafa lauentur, & postea linteolis abstersis, ex unguento de bdellio inungantur: modò in vnctione id seruetur, quod ad suum locum faciem strictionibus, & manibus reuerti curemus: cui prædicto unguento, & de agrippa, & de althea, & martiatonis aliquando miscebatur: quibus omnibus repetitis, paulatim tortura desist, & omnia membra ad suum locum versa sunt, adeo, vt breui vir hic ex toto sanitatem consecutus sit. Fuere autem omnes curationis dies quadraginta, in quibus æger hic semper ad speculum chalybeum sæpè se respiciebat, & pro posse oculum, & membra ei vicina, ad locum suum reuerti conabatur.

SCHOLIA.

ORIS distorsio hæc repente serè fit; & plerunque absque feбри, vt huic contigit notario: nam quandoque post acutissimas febres, & sæuos morbos, lentè euenit, de quo Cornelius Celsus agere videtur, libro sue medicinae 4. & RAZZA vltimis verbis capituli huic rei dicati, libro 9. ad regem Alman-
so-

forem: sed tunc mortis presagium est, & spasmus cynicus, siue caninus appellatur. Porro vt aliquid de neruis, & musculis huic rei seruientibus, dicamus, Gal. audiamus lib. 4. de anat. administrationibus ubi pro coronide ita habet. Nunc verò de faciei, & capitis partibus, opportunum videtur dicere: sunt autem duo musculi tenues, simul, & lati, in buccam, & labra descendentes, à colli spina orti, vnde membrancum, fibrosumque ligamentum procedens, substantiam ipsorum constituit. Complures etiam fibræ ex scapularum, spinæ regionibus, quemadmodum, & ex vniuersa clauiculæ sede, in buccam terminantur, atque oportet hosce musculos, quum vsus aliquis postulauerit, pro fibrarum natura incidere: nam si experiantur magnam incisionem transversam, buccas ad alteram partem reuellunt. Ceterùm neruorum principium omnibus faciei musculis, a' vsq; propemodum omnibus ipsius partibus tercia neruorum est coniugatio, qui à cerebro proficiuntur, quorum sanè distributio tam recta, sicuti; & aliorum omnium æquissima dispensatio non fortune, aut casui, sed arti, ac prouidentie debetur, vt latius hæc lib. 11. De vsu par-

tium

tium leguntur, & studiosus lector percurrere poterit.

Curatio lxxxviii. In qua agitur de pleuritide.

QVI ruri ægrotabat, vir diues, annos natus propè triginta: vt ex signis relatis deprehendi, pleuritide laborabat: qua de re, meo consilio, illico interna eiusdem brachij, locum affectum respicientis, vena illi secta fuit, & sanguis abundè extractus, & nonnulla alia quæ pleuriticis debentur, sunt peracta. Cæterùm post sex elapsos dies ad eum accitus, iam eum dolore liberum inueni: sed tussim difficilem patiebatur, & parum vel nihil expuebat, cum quibus intensissimè febricitabat, & noctu non dormiebat: imò vt assistentes exponebant, noctu delirabat: huic vires parum constabant, & ad oblata malè se habebat, & vrinam iumentorum modo turbatam emittebat. Protinus igitur cum ad hunc perueni, ani venis hirudines duas admouere feci, quæ sanguinem abundè suxerunt. Cæterùm cum ruri ageremus, vbi remedia ad morbum facientia deerant, cæpi alioqui cunctatius hinc inde animo inquirere ea, quibus probus hic vir sanus euadere posset, tandem cum agrum percurro, has fortè offendo herbas, & primò, capillum *Veneris*, quem ex pueri ore collegi, postea in
far.

*farsaram, bechion herbam, quam officina-
rum seplasiary unguam caballinam ap-
pellant, incidi, dein radices maluaufci
eradicari feci, & ultimò summitates her-
be Kalendule dictæ, quæ in hortulo erat,
lectæ sunt, quibus omnibus, vna passa ex-
cinata adiuncta fuit, & parum hordei ex-
corticati, & violarum flores: quæ omnia
aqua excepta, ad ignem vt decet cocta
sunt, & excolato decocto, parum mellis ad
manu habiti, discotti, & exspumati, mi-
stum fuit, quo decoctum dulcoratum euasit,
& eo sæpè gustato, & vt decet, capite su-
pino deglutito, magnum persensit iuua-
men, & expeditè spuebat. Item ex hyo-
sciamo, & altera solani specie, succus ex-
pressus fuit, pauco adiecto aceto, quo tem-
pora, frons, & aures, ac nares inunctæ,
breui somnus in nocte conciliatus est: sed
pæctus pauco recenti butyro, vel axungia
gallinacea inungebatur, demum octauo
die, cum per cassiam Aegyptiacam purga-
uimus, & ex gallinacei carnibus contusum
paratum illi dedimus, veluti in potu pa-
rum vini aquosi, quod tantopere in toto
morbi discursu appetebat: nam antea so-
la aqua hordeacea utebatur. In victu verò
ptisanæ cremore, aut amygdalino, aut le-
uipanatella, aut pane aqua lauato, &
saccharo resperso: sic enim ijs ad
quatuordecim dies morb. pro-
rogatus est, & æger ipse
postea sana-
tus.*

*Curatio LXXXIX. In qua agitur
de pleuritide saeva.*

QVI ex Iadera ciuitate apud Dalma-
tas, Anconam venit, vir annos na-
tus triginta octo, fortis, & rubicundus,
repente pleuritide correptus fuit, & ea-
quidem saeva, & forti: nam ad sinistram
manum dolorem pernecantem puncti-
lem patiebatur, febricabat, ruffiebat, &
difficuler respirabat. Is igitur ex se cum
sic morbo isto affligeretur, absque medi-
corum consilio, per chirurgum venam
axillarem eiusdem lateris vbi erat dolor
aperire fecit, & sanguinem ad uncias octo
demere: postquam sanguinis missionem
aeger hic non minus quam antea afflicta-
batur, & à dolore cruciabatur. Ad eum
igitur perueniens ipse, illico ex eodem fa-
cto foramine, totidem sanguinis uncias
fluere permisi, qui sanè non ita corruptio-
ne affectus vt primus, comparuit. Cete-
rùm cum ad pharmacopolam diuerterem,
vt fomentum pro dolore sedando, & lam-
betium, ac nonnulla alia ad morbum fa-
cientia describerem, ecce, huius socij, eum
inuisum veniunt, & pro eo iuuando, vteri-
picati frustum quoddam asserunt, quod
supra dolentem locum adnoterunt, &
dolor ex toto breui letiatus fuit, & pau-
cis interiectis diebus ebibito leui pharma-
co purgatorio, paulatim conualescere
cepit, donec integram consecutus fuit

sanitatem, quo tempore Chyrosius nobilis Anconitanus, à pleuritide quoq; liber fuit, sed Petrus Hieronymus iuris ciuiliſ Doctor Picenus, ex Rocha contracta, ex eodem obiit morbo, coiuerat autem ea qua ægrotare cœpit nocte octies.

Curatio xc. In qua agitur de angina.

RICCA mulier Vidua, angina laborare cœpit, nihil deglutiebat, febricitabat, ad guttur dolebat, & difficulter respirabat, sed multa, & quidem saniosa expuebat, sed eo tempore quo expuebat, caput à lateribus, manibus comprimebat, vt illi caput dolere indicaret: nam tunc non loquebatur. Ad hanc igitur ingressus ipse, omnia prædicta considerans, ac mulierem iuuenem obesam, instante æstu, ex brachij cephalica, exteriori dicta vena, sanguinis uncias sex demere feci, neque enim in clyſtere vti opus fuit, quando bis, & rer sua sponte alius quotidie respondebat: sed exterius collo emplastrum hoc applicatum fuit.

Recipe. Nidi hirundinis numero vnum, althea, chamameli, ana pugillum vnum. In aqua fiat decoctio sufficiens, & in mortario postea omnia pistentur: quibus adde, farina hordei, unc. duas, chamameli unc. vnã, olei rosati, chamameli, ana unciam vnã, croci, drachm. vnã, cum prædicto decocto, qu. suff. Misce fiat emplastrum, &

tepidū ~~allo~~ applicetur. Gargarismus quoque is paratus fuit.

Recip. Aquarum plantaginis, rosarum, ana libram unam, syrupi acetosi simpl. unc. unam, diamoronis unciam unam, & mediam, croci drachm. mediam. Miscer fiat gargarismus. Ijs autem ita optime valet, ut ad venarum sub lingua sectionem non opus fuerit deuenire: veluti in milite, qui bello Senensi Anconam reuersus est, & iam à dysenteria liberaueramus.

SCHOLIA.

VT autem in presenti aliquid de Angina, ex Galeno dicamus, Hippocrates affectus omnes qui cum spiratione difficili guttur, aut fauces infestant, cynanchas, hoc est anginas appellat: ac sunt quidem anginae genera quinque, primum est, ubi inflammantur fauces, hoc est, internus oris locus, ubi & gula, & gutturis partes extremæ coeunt: Secundum est, ubi neque fauces, neque reliquæ oris partes, neque etiam externarum partium vlla inflammata videtur, laborans tamen suffocationis periculum in gutture sentit: Tertium ubi extrinsecus circa fauces inflammatio apparet: Quartum ubi gutturis partes tam externæ, quàm internæ
simi-

similiter inflammata videntur: Quintum
 denique cum ad anteriores partes colli lu-
 xantur vertebrae, id quod sanè contingit,
 vel solis musculis qui cum ipsis commu-
 nicant, tumore præter naturam affectis,
 vel nato ibi tuberculo, vel gula pariter
 viciata, nonnunquam musculis quoque,
 qui gulam gutturi iungunt, proprijsque
 aliquando gutturis musculis, qui ipsum
 aperiunt, oblaſis. Hæc enim pro coronide
 ex Gal. lib. 4. De locis affectis, cap. 3. ſint
 dicta. Nidus hirundinum, an per ſe totus
 anginis conueniat, olim in dubium traxi-
 mus, & meritò sanè, quia multi hodie
 celebres medici ipſius admotionem pro
 emplastro timent, & formidant, quia
 terreus cum ſit, reſcuſſorius videtur.
 Item quia priſci potiùs cinere hirundinum
 pro hac complenda operatione utebantur,
 quàm ipſarum nido, vt ex Dioſcoride col-
 ligitur, & Gal. & nos commentarijs no-
 ſtris in Dioſcoridem editis diffuſè dixi-
 mus. Nos breui huic quæſito reſponde-
 mus, cinerem hirundinum pro extirpan-
 dis anginis optimum eſſe remedium, ſi ta-
 men non ita facile habetur, neque à ſep-
 laſarijs in pyxide, vt eo vti poſſimus, de-
 promptus ſuadeo integro nido terreo cum
 ſuis

suis paleis simul & stercore , pro confi-
 ciendo emplastro , & medicamento angi-
 nis conueniente , medici vtantur , cum
 vt ex Gal. percipitur , lib.6. De composit.
 medic.per loca , cap.3. Nidus hirundinis
 præcipuè syluestris , aridus , multam di-
 scussoriam vim habet . Id quod Aetius
 quoque postea memoriæ commendauit , &
 optimi medici norunt. Præterquam vim,
 particulares quoque dotes pro cynanchicis
 iuuandis , admirandas obtinet , vt expe-
 rientia quotidiana testatur . Caterùm pro
 vario huius morbi tempore , varia medi-
 camenta , & remedia applicanda esse ,
 sciunt docti medici .

*Curatio X C I. In qua agit̃ur de
 dentium dolore .*

QVI de dentis dolore infestissimè tor-
 quebatur,radicis hyosciami ramentū
 supra dolentem dentem admouit, ac
 intra horam ex toto dolor eua-
 nuit, neque amplius redijt,
 ab humore autem ca-
 lido dolorem
 ortum tra-
 xisse
 credere par
 est.

*Curatio xcij. In qua agitur de
euocando lacte ad vbera.*

MVLIER quæ puerum lactabat, & lactis defectum patiebatur, non propter mammillarum, aut corporis totius siccam intemperiem, non quia sanguis altera quatuor qualitatum infectus erat, calida, frigida, humida, sicca, non quia puer imbecillis, vt non probè fugere ex mammis valeret, sed quia sanguis bonus paucus in corpore est. Vt igitur mulier hæc scophnam attingat, optimis cibarijs, bonum, & multum sanguinem gignentibus vtatur consului, vt ouis recentibus, testiculis galloꝝ, carnibus gallinaceorum, ficcedularum, turdorum, perdicis, phasiani, attagenis, & similibus, tum assis, tum etiam iurulentis, adiectis oryza, vel cicere, vel ocy-mo, anetho, seruiculo, malua, & lactuca, quibus quoque carnes veruecis, aut vituli, vel hœdi, & similibus quadrupedum parari possunt: sed oryza, lacte, & saccharo parata, & amygdalis vel pistatijs, aut pineis adiectis, multum commendatur, placentulae, sesamoides, melle vel saccharo confectæ præstantes in hoc casu sunt, non minùs ac ex melanthio nigro, vel citrino paratæ: sed ferculum in mensas magnatum passim veniens, album dictum, id quod Græci λευκοράγος appellant, per se solum sufficiens est, multum gignere lac: sed lac in hoc casu optimum est, & butyrum, & vbera

vbera optimorum animantium, veluti pisces optimi, quibus addimus pinosaccharatum, martios panes, amygdalas saccharo incrustatas, semina melonum saccharo cooperta, & vva passa, & varia alia bellaria, sed vinum vermiculum, & odoriferum, optimum est: cum quibus omnibus frictio lenis ad mammas, secunda hora post habitum cibum fiebat, quibus omnibus lac intra octo dies recuperatum fuit, & ad mammas attractum. Porro Anconitanæ mulieres hyppocampum pisciculum flexuosum, in puluerem redactum, & vino exceptum, ad lac prouocandum, bibunt, & optimè votis respondet.

Curatio xc i ij. In qua agitur de febre catarrhali.

HADRIE L, Hebræorum hodie summus concionator, anno ætatis suæ quinquagesimo quinto, temperatura biliosa exusta, si qua alter à raucedine siue branco, hoc est humore in thoracem, & asperam arteriam destillante, mense Maio leuiter affligi cœpit, contra quem pellen- dum, saccharum Candidum ore tractabat, veluti tragacanthum, pillulas becchicas, & similia arteriaca, quibus humor etsi parabatur, & obediēbat, indies tamen morbus magis hominem affligebat, vt cum febre postea apparuerit: pro quibus propulsandis affectionibus, medicorum consilio, pharmacum hoc illi propinatum fuit.

Recip. Hordei mundi; capillorum Veneris, florum violarum, ana unciam unam, iuuubarum, sebesten, ana numero quindecim. In libra una aqua fiat decoctio secundum artis ordinem, & coletur.

Recipe predicti decocti uncias quinque, in quibus infunde agarici optimi nouiter in pasta parati scrupulos duos, quos per noctem macerari sinas. In aurora verò colatura facta, & agarico abiecto, adde predicto infuso, manna electa uncias duas, & mediani, misce, fiat potus: quem aliquantulum retinuit, sed postea vomuit, & octies vel decies egressit, non nisi citrina biliosa, quibus viscida non pauca pituitosa, inumpetentia, mista videbantur: à qua purgatione melius habuit. Cæterum cum extra domum veniret, ira, & furore percitus, grauius in morbum recidit, tussis frequens erat, cum qua aliquid semper screabat, quam febris intensa comitabatur, capitis dolor, & totius corporis lassitudo, tunc etiam lotio rubro, & crassiusculo apparente, interna brachij vena secta fuit, & sanguis ex ea ad uncias sex effluxit: qui in totum corruptus, ac putredine maxima affectus erat: à qua sanguinis missione melius habere videbatur: nam tunc lecto decumbebat, & clysteribus iuuabatur, & amygdalarum, vel ptisanæ cremorem, aut panatellam simplicem, emulsione seminis melonum concinnatam, pro victu habebat: in potu verò, hordeacea iulebo violaceo mista veniebat: sed singulis auro-

ris

ris singulos syrupos bibebat, qui habet.

Recipe Syrupi violacci unciam unam, capillorum Veneris unciam mediam, aquarum violarum, farsara, ana unciam unam. Misce, & interdium, ac noctu, ad spiritum facilitandum aliquid semper pissabat, ut syrupum violaceum, murtinum, loch de albea, de farsara, saccharum Candum violaceum, scamnoneam, diatrachanthum: sed successu, syrupum de liquiritia, & huic similes. Cæterum cum morbus adhuc ingrauesceret, duobus interiectis diebus, à prima sanguinis missione, iterum sanguis ad uncias septem ex brachij vena emissus fuit: post quam sanguinis missionem melius habuit, & postea nonnullis interiectis diebus, cassia Aegyptiaca epota conualescere coepit: donec integram consecutus est sanitatem, fuere autem omnes ægritudinis dies duodecim.

Curatio XCIV. In qua agitur de dysenteria, Philonij Romani potione, curata.

VIR qui extra urbem negotiabatur, annos natus triginta, & febri ingenti corripiebatur, Anconam venit: qui cum nihil contra morbum ageret, in dysenteriam lapsus est, ipsa quoque vigente febre. Cæterum elapsis quindecim diebus ad eum accitus, hunc adhuc dysentericum prædicta cum febre, sed mitiori inueni: qui in dies multa, & sæpè egerebat, & non

dormiebat: sed intensè sitiebat: nam intestina tunc non adeo dolebant. Hunc igitur exactè considerans, & eius pulsus utcunque constantem inueniens, hora tertia noctis, Philonis antidotum dare iussi, in hunc modum.

Recip. Philonij Romani drachm. vnā, & mediam, trochiscorum de bolo Armeniæ drachm. mediam. Misce, & cum paucō vino bibat, ut dixi hora tertia noctis. Ita enim medicamentum hoc contulit, vt æget ea nocte optimè dormierit, & nihil ferè egresserit, aded vt paucis postea clysteribus ex seuo hircino, & rebus constringentibus concinnatis, immixtis, & ori stomachi roborante emplastro applicito, intra octo dies sanitatem obtinuerit. Huic vitæ gallinacæ carnes erant, quibus veruecis, vel vituli pes vnus, vel alter incoctus erat, aut panatella prædicto iure ex similagine parata, aut oryza, primò tosta, & postea iure prædicto cocta. Potus vinum rubrum stypticum erat, non nisi aqua chalybeata dilutum, sed aliquando conditum ex phyllitide herba, lingua ceruina dicta, & saccharo paratum comedebat, quod summo opere valere in hoc casu, tum ex Dioscoride, tum etiam Galeno, percipi potest, cum de phyllitide loquuntur: neque enim ambigas linguam ceruinam phyllitim esse, vt proprio diximus capite.

SCHOLIA.

PHILO^{NIS} antidotus efficacissima, à Philone medico Tharsensi descripta est, ut apud Galen. legimus lib. 9. De composit. medic. secundum loca: qui carmine elegiaco, sed anigmatibus obscurato, eam posteritati scriptam reliquit, quam postea Gal. inibi candidè interpretatus est. Caterùm antidotum hoc vel hanc, Mesue in suis antidotis describit: qui à Philonis descriptione per Gal. citata, in hoc discrepat, ut vice eupherbij, castoreum admittat, in cæteris verò conveniunt. Porrò hoc antidotum Avicenna lib. 5. sui Canonis, & Nicolaus, Philonium Romanum appellant, non ab inventore Philone Romano, ut inepte interpretes negantur, sed fortè quia Romæ in continuo, & frequenti usu erat. Alteram verò huius antidoti descriptionem Mesue habes, in eo cap. quo de fluxu sanguinis ab ore agit, sed longè à dicta diversam: & Philonium Persicum appellat: fortè quòd in Perside eius frequens erat usus, au. inventio. Nos ad priscorum imitationem, ut ex Gal. didicimus, lib. 12. Method. medic. cap. 1. ob tria opiata, &

*stupefacientia medicamenta damus: aut propter dolores ingentes, aut longas vigi-
 lias, aut propter rebelles fluxiones, & contumaces destillationes: in quorum pro-
 pinatione, vel Gal. teste, lib. 9. De comp. medic. secundum locos, tria quoque ser-
 uare debemus, nimirum vt sensus stupe-
 fiat, secundò, vt nullum in posterum inde
 circa particulam nocumentum perma-
 neat, tertio vt affectio ipsa, maximè inde
 inuetur. Stupefit autem sensus anodyno-
 rum improprie dictorum medicamento-
 rum immodica frigiditate, quæ frigidi-
 tas neruorum, & meatuum spiracula,
 per quæ animalis spiritus sentiendi, &
 mouendi vim habens, distribuitur, densat,
 & occludit. Cum igitur neruorum spi-
 racula hæc contracta, & præclusa sunt,
 spiritus extra transmitti non possunt, vn-
 de membra sentire desinunt, & conse-
 quenter partes non dolent, quia dolor ci-
 tra sensum tactus fieri non potest, vt do-
 cuit Hippocr. lib. De natura humana, &
 Galen. lib. De elementis, & duodecimo
 Methodi medendi, cap. septimo. Secun-
 dum præceptum erat, vt nullum in po-
 sterum inde circa particulam detrimen-
 tum permaneat: securius autem opiata,*

&

& stupefacientia admouentur, quàm in-
 tus propinantur, & tutius correcta, &
 refracta alijs medicamentis, quàm per se
 sola: composita tamen, vt Philonis hac
 antidotus, non nisi sexto clapso à compo-
 sitione sua mense, aut integro anno, vt
 placet Galen. in vsum medicum venire
 debent, quæ post sex annos viribus mi-
 nuui incipiunt: vt suadet Galen. lib. 12.
 Methodi medendi. Cæterùm hac ventri-
 culo vacuo dari cupiunt, neque post de-
 uorata ad quinque horas comedi quic-
 quam debet: imò non nisi post celebratas
 euacuationes vniuersales, stupefacientia
 hæc medicamenta regulariter propinantur:
 secus autem necessitate cogente. Porrò
 post horum operationum, vno vel altero
 interposito die, aromatica, & membra
 roborantia calida medicamenta, concedi-
 mus, vt illorum malam impressam qua-
 litatem frigidam extirpemus. Tertium
 autem propinationis præceptum est, vt
 affectio ipsa inde maxime iuuetur: pro
 quo à nobis in presenti vnum proponen-
 dum est dubium: An opiata, & stupe-
 facientia medicamenta, tutius dentur in
 frigidis affectionibus, quàm calidis, vel
 contrario. Mesue descriptione Philonij,

indubitanter securius, & tutius Philonium frigidis affectionibus dari quàm calidis contendit: ut ex ijs paucis verbis liquidò constat, ita enim Mesue. Antidotum Philonis efficacissima, & expertissima, ad sedandos vehementes, & lethales partium dolores ventriculi, coli, hypochondriorum, hepatis, lienis, renum, uteri, excitatos à crudis humoribus, aut flatu crasso, aut amborum causa in tempestivè frigida, valet etiam ad suffocationis periculum, singultum vehementem, urina difficultatem: ob hæc à morte impendente, vindicat. Hactenus Mesue, ex cuius verbis manifestè euadit, Philonium antidotum frigidis affectionibus magis subuenire, quàm calidis, cuius assertionem secuti sunt viri hæc ætate, iudicio, & doctrina celebres, & eò magis quia philonico antidoto calida medicamenta misceri videant, quibus addunt Galeni ultima verba capituli primi lib. duodecimi Meth. medendi: quæ ut ipsi putant, ipsis multùm fauere videntur. Sed quod ij ballucinentur, ac ut aiunt, toto aberrant cælo, paucis demonstrabimus: cum opiata, & stupefacientia medicamenta tutius affectiones calidas, & dolores à causa

calida procedentes, sedant, quàm à frigida criginem trabentes, ut ratio ipsa indicat, & Galen. suffragatur: quia opiata, & stuporem inducentia medicamenta, etsi affectionum frigidarum symptomata, & dolores à causa frigida ortos infringant parum tamen tuta sunt: neque adhiberi nisi summa necessitate debent, quia eorum causas augent, & curationi contumaces morbos reddunt: calidos verò affectus, & dolores, prædicta hæc medicamenta tutius, & securius sedant, imò horum causas una semper abigunt, unde tutius pro ijs calidis affectionibus, & doloribus profligandis, quàm frigidis, ea concedimus: neq; enim Mesuæ fides ulla hac in re habenda est, quando Galen. non admodum feliciter intellexerit, quo factum est, ut multi hodie cum eo decepti, in eadem erroneæ persisterent opinione: habent autem Galen. verba citato loco sic: Ergo sicuti cauendus est, quoad fieri potest, eiusmodi medicamentorum torporem inferentium visus: ita si necessitas urget, neque admodum noua sunt offerenda, quòd frigida quæ in ijs sunt, prævalentes vires adhuc habeant, neque ita antiqua, ut spem nostram frustrentur: sed uti comprehen-

sum est , tandiu dimittenda sunt quoad violentia refrigerantium , ab eorum quæ calefaciunt vi mitigetur : & talium quidem medicamentorum vsus , eorum quæ aduersus symptoma pugnant , est proprius , potissimum vbi ex frigida causa dolor est excitatus : obsunt enim talia plurimum toti affectui , ac curationi contumacem eum reddunt . Hæc enim Gal. sunt verba , ob quæ , Mesue , & eius sequaces seducti sunt , credentes utique medicamenta torporem inferentia , tutius dolores à causa frigida procedentes iuuare , quàm à causa calida , quod falsum esse ex ijsmet verbis iudicabimus : quæ aliud nihil docent quàm quòd quæ inter ea medicamenta torporem inferentia , recentia sunt , periculo non vacant , ac ideo propinanda non sunt , quoad violentia refrigerantium ab eorum quæ calefaciunt vi mitigetur : quod intra sex menses potissimum fit , & exactius , & tutius (vt Galeno placet) post elapsum annum . Caterùm , ijs Galeni sequentibus verbis vniuersa consistit dubitatio , quæ habent . Et talium quidem medicamentorum vsus , eorum quæ aduersus symptoma pugnant , est proprius , potissimum vbi ex causa frigida dolor est excitatus : quæ cum

non intelligant, in scđum hunc dictum errorem labuntur, firmantes, tutius quę inferunt torporcm medicamenta dari posse ijs, qui patiuntur morbos frigidos quàm calidos, quod quàm falsum, & erroneum sit, Galeni sequentia verba indicant, quę ita habent.

Obsunt enim talia etiam si plurimùm toti affectui, ac curationi contumacem eum reddunt. Sed multò clariùs docuit Galenus hæc, capite octauo eiusdem voluminis, vbi dolorum variorum curam prosequitur, & ita inquit. Si mordens humor est, qui affligit, aduersissima huic sunt, quę extenuant, & calefaciunt. Postulat namq; huius generis affectus si modo curandus est, vt ea quę contristant, vacuentur: si id omnino fieri nequeat, vt per epicrasin sanetur, sin id quoque fieri non possit, vt quę torporem inferant medicamenta exhibeantur: quę quanquam sunt reliquorum communia, minùs tamen hos affectus quàm alios lædunt, quippe tenuis consistentiæ, & calidarum virium plurimi talium humorum sunt: quę autem ex papaueris succo, & alterco, & eo modo frigidis composita medicamenta sunt, simul omnino, & refrigerant, & siccant:

quę

qua ratione non solum ut sensus torporens inducentia salutaria sunt, sed etiam ut humorum tenuitatem cogentia, atque incrasstantia: praeterea vehementem calorem refrigerantia: vbi verò crassi, glutinosique humores habentur, alienissima sunt, quæ torporem inducunt: cauendusque magno pcre in huiusmodi affectibus eorum usus est.

Ex quibus verbis satis clarè percipitur id quod à nobis propositum est: cui sententiæ adstipulatur Auerrois ille post Aristotelem philosophus admirandus, lib. 7. sui collectorij, cap. 18. in quo agit de syncope eueniente causa doloris: & hanc eandem sententiam omnes doctores medici, ut veram amplectuntur. Caterùm: torporem inferentibus medicamentis calida medicamenta miscentur, & iunguntur: ob quæ non ita frigidis affectionibus ea obsunt: miscentur tamen calida medicamenta stupor inferentibus, ut placet Galen. lib. 9. De comp. med. secundum loca, ut citius distribuantur, & eorum affectuum partium profundum penetrent, simul nocentes humores discutiant, & viscosos extergant, vel potius dissecent, & crassos attenuent, & ventosos flatus resoluant, &

euacuent, neque Mesue, si quis eius penitus deprehendat verba, Philonium antidotum frigidis ægritudinibus tantum conuenire, dixit, sed varijs calidis, vt Syluius Parisiensis medicus doctiss. cum Mesuem interpretatur, enarrat.

Curatio XCIV. In qua agitur de colica affectione.

VIR qui colica affectione grauiter cruciabatur, ad eum accitus, folle fabrili, vt nosti, parato: & omni spiritu impulso, clysterem paratum ex oleo communi ad manum habito, iniici mandauit, & postea alterum ex rutaceo oleo, sed exterius ex stercore caballino recentis, formato emplastro, ad ignem in frixorio, adiectis olei communis fecibus, semineque pseudonardi, leuandule dictæ, & loco dolenti admoto, breuiter à dolore liber, & sanus euasit.

Curatio xcvi. In qua agitur de febre.

Lerma musicus insignis, annos natus triginta, temperatura biliosus, quum febrile caput, ex syrapi rosacei solutini unc. quatuor, adiecta pauca aqua cichoreæ, primò purgatus fuit, sed febris continua, sed

sed leuis ipsum tenebat. Cæterùm singulis sequentibus diebus, syrupi vice, saccharum rosaceum eiusdem anni, pondere vnus vnciæ comedebat, & postea parum aquæ endiuia bibebat, quibus multum sudabat, sed febris instabat: vnde ijs de causis, ex brachij curuatura iecoraria selecta fuit vena, & sanguinis vnciæ sex extractæ: tunc alius ex se respondebat, & ex pectore per sputum æger viscida quædam emittebat: & altero interiecto die optimè sudauit, & tandem febris remissa est: sequenti verò die leui pharmaco epoto, optimè egressit, & sanatus est, sed postea roborandi ventriculi gratia, ex diarmargaritone vnum, vel alterum rotulum, ieiuno stomacho comedebat, hoc eodem tempore, simili febre correptus fuit Rosatus, & Stroganus aurifex, & plures alij, veluti Arii Valascij, olim apud Paulum III.

Pontif. Max. astrologi frater: sed

hic tertiana laborabat, & prio-

ribus paroxysmis, in auri-

ginem morbum ar-

quatum dictum

incidit,

sed

celebratis euacuationibus, vt

deceet, septimo paroxysmo

sanatus est.

***

*Curatio xcviij. In qua agitur de quodam
qui se egrotare simu-
labat.*

Quidam, qui Anconam ex Monte
sancto Venerat, & iterum ad pa-
rentes reuerti desiderabat, se egrotare si-
mulabat, & ventrem dolere dicebat. Ego
verò eius versutiam veris coniecturis de-
prehendens, eum verberibus affici, ac lecto
leuari iussi: huic pulsus optimus erat, &
lotium optimum, & quandoque plorabat,
& gemebat: tu zetbi cautelis, vt similes
dignoscas, ornari, & Galenum proprio li-
bro, huic rei facienti, cui titulus est. Quo-
modo morbum simulantes sint deprehen-
dendi, non prætermittas, veluti plures
eius historias lectu dignas huic rei facien-
tes.

*Curatio xcviij. In qua agitur de quodam
tertiana laborante, cui initio para-
xysmi cibum elargieba-
mur.*

IVuenis annos natus viginti-quinque,
natura biliosus ad vstionem vergens,
colore nigello, corporis habitu gracili, &
hicto, & ad tactum calido, & qui num-
quam antea egrotauerat, in tertianam
simplicem non longè ab exquisita lapsus
est: is cum primùm in paroxysmum ve-
nic-

niebat, multum affligebatur, angustiabaturve, bilem meram vomiebat, oris amarorem sentiebat, & syncopem patiebatur: vnde vt tanta effugeret mala, paroxysmi initio, semper panem lotum, & aliquali agresta respersum (qua multum se delictari dicebat) in victu concedebamus: hoc enim ordine incedentes, & clystere quandoque iniecto, predicta symptomata æger hic fugiebat: tandem syrupis refrigerantibus epotis, & leui pharmaco propinato, sanitatem intra septem paroxysmos obtinuit. Dicuntur autem huic similes calidi, & sicci, biliosi, picrocholi: de quibus Galenus libro octauo Methodi medendi, capite secundo, Hippocrat. sententiam secutus, libro de victus ratione in morbis acutis, multa dixit, veluti libro Artis medicinalis, & vndecimo Methodi medendi: non igitur ægotantes quietiori paroxysmi, aut morbi tempore, semper curandi sunt.

*Curatio XCIX. In qua agitur de
cephalæa, id est, anti:quo capi-
tis dolore.*

AVRELIVS Passer, V. I. Doctor, vir annos natus trigintaquinque, temperatura biliosus, ab hinc tres annos, sæuissimo, & crudelissimo capitis dolore cruciati cepit: qui dolor vna cum febre parua, & lenta, initium habuit,

huit, & altam capitis partem occupabat, & (quod mirum dixerim) oculorum radicibus numquam respondit, sed eum capitis magnus pulsus caliditatem præ se ferens, semper comitatus est: delitescere autem dolor hic, aut non ita fortiter in æstate sicuti hyeme cruciabat: erant autem huic viro renes supra modum calidi, & consequens iecur, sed stomachus optime concoquebat. Cæterum, hic cum per triennium, continuo erndeli hoc dolore vexaretur, & diues satis esset, vniuersam oberrauit Italiam, doctos quoque medicos quærendo, vt remedium pro tanto profligando dolore inueniret. Demum, cum Anconam venit, ad eum sum vocatus; anno 1553. à quo cum multa, & varia interrogo, quæ ad suam faciunt valetudinem, ille quoque multa in medium affert, & præcipue per alios machinata medicos, præcipue Romanos, inter quos Franciscum Nursinum vt præcipuum nominabat, senem capularem Romæ alterum habitum Hippocratem: quem, cum hæc scriberemus, animam egisse ab amicis Romanis accepimus: qui varia illi propinauerat apozemata, & syrupos plures, quibus addebat guaiaci toties repetitum decoctum, vt catapotia, & varia pharmaca prætereant, & ex herbis innumeras super caput irrigationes confecerat, non minus apoplegmatismata, & per nares iniecta medica-

men-

menta varia inculcabat , ac supra ipsum quoque caput varios sinapismos , & multa rubricantia : imò eo quo ad manus nostras peruenit tempore , varia foramina , & vlcuscula plura , à causticis medicamentis oborta , per eius vniuersum caput disseminata habebat . Huius igitur temperaturam cum reliquis considerans, quæ calida, & sicca est , eius quoque proceram staturam contemplantur , faciem pallidam , adhæc capitis antiquum dolorem , partem interiorem , semper , tam ante prandium , quàm post prandium æquè affligentem : quanquam , & capitis exteriorem partem quandoque prehendebat , sed tunc foras tubercula prominebant : & vt multa paucis dicam , dolor hic pulsatiuus semper erat , profundus : ob quem tristi lamentatione , & eiulatu, querebatur diu , & noctu , & insomnis semper ferè agebat , & eius vniuersum caput plus iusto calidum reperiebatur , & à prandio febricula illum detinebat , quæ ipsum in maciem traxerat , vt eum in hecticam febrem tunc breui lapsurum non admodum difficile esset diuinare . Cæterum , dolorem hunc per consensum , an primogeniam capitis affectionem fieri , varia erant hominum iudicia : item à causa calida , vel potiùs frigida , originem traxisse , non minus inter se digladiabantur : neque enim rationes pro vtraque fulcienda assertione dœrant, quando mul-

ta ex relatis habita, caliditatem attestantur, utpote dolor pulsatiuus, febris, temperatura calida, & sicca, color pallidus, capitis ad tactum ingens caliditas: item quòd calidis medicamentis peius semper habuit: quibus addunt non contemnendum argumentum, quod humor calidus arterijs contentus hunc gignebat dolorem: quia dolor magna cum capitis pulsatione fiebat: qui aliundè quàm ab arterijs malè affectis euenire nequit: vnde de secundis arterijs ex ipso capite sermo instabat, vt Galen. agendum suadet libro sexto de sanitate tuenda, & latius, vltimis verbis libri de sanguinis missione. Ijs verò contrarij, quòd morbus à causa frigida originem traxit, morbi ipsius diuturnitatem adducunt qui tandiù nisi à causa frigida dependentiam haberet, non perduraret: item quòd in hyeme morbus violentior est, quàm in æstate, imò æstate aliquando ita debilitet affligit, vt aliquandoque ex toto delirescat. Sed horum rationes, primæ partis doctores facilè solunt, quia aeris ambientis ratione, æstate spiramenta operiuntur, & materia calida morbum fouens, & gignens dissoluitur: hyeme verò ob frigus contrahuntur, densantur, & consequens materia, tanquam carcerata manens, dolores gignit, malam qualitatem, & solutionem continui inducendo. Ego verò prædicta omnia considerans, & ventris eiusdem

obstructionem conspiciens, vt qui per tri-
 duum, & quadriduum consueta non re-
 spondebat, iudico circa nutritoria mem-
 bra plurimum atræ bilis aggeratum habe-
 re: ex qua sumi, tum sanguis atrabilia-
 rius per venas ad caput nutriendum ascen-
 dentes, malam qualitatem in eo imprimunt,
 & solutionem continui: ex quibus dolor
 conflatur, & homo tristatur, & in ægritudine
 tandiu perseuerat: pro qua ægritudine leuanda,
 & homine à tam sæuo morbo liberando,
 mense Iunij, in quo calor non adeo vige-
 bat, imò vniuersa illa æstas temperata,
 vel non adeo acris fuit, cum acerbissimè à
 dolore cruciaretur, ad radicem *synarum* ex-
 traxi, cuius decoctum per viginti quinque
 dies illi bibendum dedi, ita magno iuuamento,
 vt omnibus admirationi fuerit, imò rem
 incantationi plures similem dixerint,
 quum elapso quarto à potu die, illico do-
 lor abierit, & non amplius redierit, &
 æger se sanum dixerit: cum alius sua
 sponte excrementa reddere cœpit, vt
 successu curationis purgatione, non
 indiguerit: initio tamen morbi, ante-
 quam radicis porum aggrederetur æger,
 decoctum ebibit describendum, &
 ex syrupo rosaceo solutiuo adiecto de
 sena, purgatus fuit, haber autem deco-
 ctum sic.

*Recipe Foliorum, & folliculorum se-
 nae unciam unam, polypodij quercini re-
 cen-*

centis, & contusi unciam unam, thymi
epithymi, seminis carthami, myroba-
lanorum indorum, an. unciam mediam,
prunorum pinguium numero quindecim,
florum borraginis, sumitera an. unc. me-
diam, seminis fœniculi, anisi, carui, ana
drach. 2. carnis caponis unius optimè ex-
antherati. In libris octo aque fiat decoctio
ad medias: facta colatura.

Recipe Prædicti decocti unc. 4. syrupi de
pondis unciam unam de fumo terra unciam
mediam, Misce fiat syrupus, quem ieiun-
no stomacho frigidum bibat, & in nocte
hora somni eum iteret, ac ex toto epoto de-
cocto, prædictum bibat pharmacum.
Nunc autem pancreaticè valet, veluti Ca-
pitaneus Augustinus Pisanus, vir meher-
cle, vt nobilis, ita bonus, & humanus, qui
cum à morbo antiquo sæuas traheret affe-
ctiones, vt vlcera serpentia, dolores in-
gentes, & insomnia multa, ita post
huius radicis potum illico ex
omnibus liber euasit. Mo-
dum verò tradendi
decoctum radi-
dicis huius
syna-
tum ex secunda
pete Centu-
ria.

***

Curatio C. In qua docetur, quomodo puer scauola, hoc est, manuꝝ sinistram agiliorem habens, nequaquam dexter reduci potuit, simulque de pondere ossium humanorum, & de corio humano.

ILLVSTRIS, & generosus Ranconus, filium quatuor annos natum habet, qui cum læuam manum dextra ad omnia magis agilem haberet, omnia ea conficit, vt sinistri nomine mereatur. Cæterum pater illustris agrè ferens pueri vitium, remedium quærit, quo puer dexter euadat. Potrò, cum multa machinata sint, & per plures dies manum alligarent, & vincirent, vt dextram exerceret, & ea functiones cunctas obiret, nihilominus tamen puer sinister semper mansit: Sed qua ratione, nemo (quod sciam) dixit, cum id tam ex anatomica diligentia, quàm ex rationibus Philosophicis, deprehensum sit. Cum igitur superioribus annis, plura, & varia corpora dissecaremus, anatomix exquisitam cognitionem desiderantes non tantum corporum sectione, & particularum cognitione, contenti euadebamus: sed etiam eorum vascula, siphone, siue syringe impulsio spiritu, primò alicubi dissecta, impellebamus: vnde multa, & varia nunquam antea scripta, neque fando audita, inuenimus, vt Centuria prima, cum de pleuritide egi, dixi: sed non hæc tantum machi-

chinabamur, sed ossa ponderabamus, dextra sinistris conferendo, ex qua libratione, quæsitam rationem inuenimus: nam, cum os brachij dextri, & sinistri à cubito ad humerum incedens, æqua bilance librarem, dextrum in vno latere, sinistrum in altero ponens, dextrum siue brachij dextri longè plus grauitate os sinistri ossè inueni, quod tunc considerans, ac in dubium trahens, fortè id euenire ob dextram exercitatum brachium, ad quod nutrimentum maiori in quantitate confluit, hæsitabam: neque pro hac roboraanda affectione, exempla mihi deerant, prout ex Amazonibus, hoc est, sine mammis mulieribus Scythiæ desumitur: quibus dextra mamma vrebatur, vt omnis vis, ac robur in dextrum humerum, & brachium deferatur, vt meminit Hippocrates libro de aere, aquis, & locis. Ceterum restabat id experiendum in puero paruo, qui nondum brachium exercuerat: cum eius dissecandi corpisculi occasio daretur: sed ecce, cum periculum facio, id quoque in puellulo euenire, prout in homine inueniam, deprehendi: vnde iudicium facio, eos qui à natura dextrum brachium robustius habent, rarò, vel difficulter, ambidextros euadere: si tamen contingat brachio dextro non admodum additamentum illud plurimum esse, tunc exercitatione, & longa consuetudine, ita bene sinistra manu, ac dextra vterur hic, cui hæc euenierint, & tunc ambidexter euadet: vt multis eue-

nire experimur, & Galenus notat enarratione quadragesima quarta, libri septimi Aphorismorum: quibus tu addas Aod Hebraeorum ducem ambidextrum, qui octogesimum superuixit annum, vt libro Iudicum legitur. Porrò, si vt à natura brachio dextro, additamentum illud semper ferè elargitur, brachio sinistro euenire contingat, tunc vir sinister omninò euadet, & vt dixi, ambidexter quoque erit, modo tamen non magna intersit ponderis disparilitas: est namque brachium dextrum (si modò Hippocrati fides habenda est) sinistro robustius quam vniuersa dextra membra, sinistris robustiora, libro tertio de morbis dixerit: neque me latet Galenum prædicta enarratione, libri septimi Aphorismorum, oppositum dixisse sed Hippocrati experientia ipsa suffragatur, quæ tum ab operatione, tum ab anatomia, desumitur. Sed Galenus cum nunquam corpora humana secuerit, neque hæc ita ad vnguem scrutatus fuerit, Philosophorum more dixit, dextram manum natura sua debilem esse, læuæ scilicet ratione. Unde eorum multi dicunt, sinistræ manum firmiorem esse ad scutum tenendum, dextram verò ad omnia magis agilem: sed & contra Hippocr. multi dicunt, sinistram oculum dextro firmiorem, & robustiorem esse: ex quibus Aristoteles libro Problematum vnus est:

est : sed re vera oculus dexter sinistro fortior , & robustior est , vt apud Hippocratem legimus . Caterum , cum de ijs ago , in mentem venit , cum hominum ossa ponderarem , vnus vel alterius pellẽm , me parare , iussisse , eo quo pelles albæ euadunt modo , vt postea nigrae vel coloris alterius ab artifice fiant , quæ sanè pellis humana ita apparatusa , crassa , sed intus tomentosa euasit , similis omnino pelli ceruinæ quam Hispani , & Neapolitani parare solent , vt ex ea calceos aestiuales conficiant , & gestent . Erat autem pellis hæc humana extra porosa , sed cum sicca absque confectura aliqua exiccatur latis spiramentis , & foraminibus amplis reditur , vt ad tectoria inutilis omninò sit , id quod Oribasius ex Historia dixit , enarratione Aphorismorum , inquit : Iussit quidam Persidis imperator corium à quodam tolli , atque inde aliquas umbras tegumenti fieri . Vnde probatur patientiores texturæ cauernas , hominem habere , quàm cætera animalia , de quibus , & similibus , plura quandoque , modo Deus optimus maximus votis nostris respondeat , sumus dicturi . Nunc verò quartæ huic Centuriæ colophonem imponamus . Anconæ 17. Cal. Septembr. millesimi quingentesimi quinquagesimitertij : quo tempore , bellum intestinum inter Carolum V. Imperatorem , & Henricum Galliarum regem , apud Belgas flagrabat , & classis Turcica

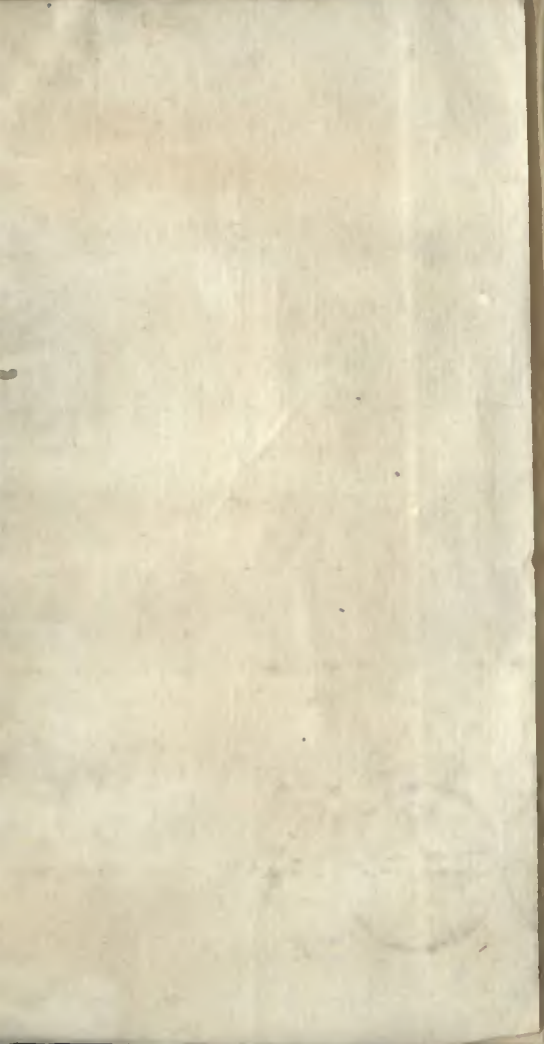
pro

pro rege Galliarum Corsicam insulam
Ligurum dominio subiacentem, oc-
cupavit, & ætatis authoris
anno quadragesimo
secundo.

* * *

Finis Centuria quarta.

e

Faculdade de Medicina
DE
LISBOA
BIBLIOTECA

Arm. n.º H

Prat. n.º 1 E

Vol. n.º 3

